

JOEEP

Journal of Emerging Economies and Policy

Volume 4 Issue 2 Year 2019
e-ISSN 2651-5318

JOEEP

**JOURNAL OF EMERGING
ECONOMIES AND POLICY**

VOLUME:4 / ISSUE:2

JOEEP

Journal Homepage: <http://dergipark.org.tr/joeeep>

EDITOR

Prof. Dr. Seyfettin ERDOĞAN / İstanbul Medeniyet Üniversitesi

MANAGING EDITOR

Assoc.Prof.Dr. Durmuş Çağrı YILDIRIM / Namık Kemal Üniversitesi

EDITORIAL BOARD

Prof. Dr. Walter ENDERS / The University of Alabama

Prof. Dr. Erişah ARICAN / Marmara Üniversitesi

Prof. Dr. Muhsin KAR / Yıldırım Beyazıt Üniversitesi

Prof. Dr. Sel DİBOĞLU / University of Sharjah

Prof. Dr. Ali KUTAN / Southern Illinois University

Prof. Dr. Erdal Tanas KARAGÖL / Yıldırım Beyazıt Üniversitesi

Assoc.Prof.Dr. Ayfer GEDİKLİ / İstanbul Medeniyet Üniversitesi

Assoc.Prof.Dr. Ömer ESEN / Namık Kemal Üniversitesi

Assoc.Prof.Dr. Emrah İsmail ÇEVİK / Namık Kemal Üniversitesi

Assoc.Prof.Dr. Seda YILDIRIM / Namık Kemal Üniversitesi

Assoc.Prof.Dr. Seda BOSTANCI / Namık Kemal Üniversitesi

Assoc.Prof.Dr. Nüket KIRCI ÇEVİK / Namık Kemal Üniversitesi

Assist.Prof.Dr. Elif KIRAN / Namık Kemal Üniversitesi

SECRETARY

Ress.Assist. Mustafa Uğur MİRASEDOĞLU / Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi

Tuğba KANTARCI / Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi

JOEEP

Journal Homepage: <http://dergipark.org.tr/joep>

JOEEP (Journal of Emerging Economies and Policy) peer-reviewed bi-annually published international journal in June and December.

e-ISSN	: 2651-5318
Publishing Date	: 30/12/2019
Frequency	: June and December
Language	: Turkish and English
e-mail	: journaleep@gmail.com
Homepage	: http://dergipark.org.tr/joep

Indexed:	Index Copernicus International (ICI Journals Master List)
	Social Sciences Citation Index (SOBIAD)
	Euroasian Scientific Journal Index (ESJI)
	Scientific Indexing Services (SIS)
	International Innovative Journal Impact Factor (IIJIF)
	Cosmos Impact Factor (CIF)

Yazılarda ifade edilen görüş ve düşünceler yazarların kişisel görüşleri olup derginin veya yayıncının görüşlerini yansıtmaz.

The opinions and views expressed in the articles belong solely to the authors and do not necessarily reflect those of the journal or its publisher.

JOEEP

Journal Homepage: <http://dergipark.org.tr/joeeep>

ADVISORY/REFEREES BOARD

Adı-soyadı	Görevli olduğu kurum	Adı-soyadı	Görevli olduğu kurum
Prof. Dr. Seyfettin Erdoğan	İstanbul Medeniyet Üniversitesi	Prof. Dr. Aysıt Tansel	Orta Doğu Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Halis Yunus Ersöz	İstanbul Üniversitesi	Prof. Dr. Max Gillman	University of Missouri–St. Louis
Prof. Dr. Süleyman Özdemir	Bandırma Üniversitesi	Prof. Dr. Ali Çelikyay	Osman Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Selahattin Dibooglu	University of Sharjah	Prof. Dr. Ahmet İncekara	İstanbul Üniversitesi
Osman Saraç	Borsa İstanbul Genel Müdürü	Prof. Dr. Abdülmecit Türüt	İstanbul Medeniyet Üniversitesi
Prof. Dr. Mikail Erol	Çanakkale 18 Mart Üniversitesi	Prof. Dr. David Weir	Northumbria University Cambridge Scholars
Prof. Dr. Yakup Bulut	Hatay Üniversitesi	Doç. Dr. Hüseyin ALTAY	Mustafa Kemal Üniversitesi
Prof. Dr. Mustafa Paksoy	Kilis Üniversitesi	Doç. Dr. Zafer Kanberoğlu	Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet H. Bilgin	İstanbul Medeniyet Üniversitesi	Doç. Dr. Vedat Cengiz	Kocaeli Üniversitesi
Prof. Dr. Hamza Ateş	İstanbul Medeniyet Üniversitesi	Doç. Dr. Tolga Ulusoy	Kastamonu Üniversitesi
Prof. Dr. Anne Winkler	University of Missouri–St. Louis	Doç. Dr. Şevket Alper Koç	Kocaeli Üniversitesi
Prof. Dr. David Rose	University of Missouri–St. Louis	Doç. Dr. Şahap Kavcıoğlu	Bayburt Milletvekili
Prof. Dr. Doğan Uysal	Celal Bayar Üniversitesi	Doç. Dr. Sibel Aykın	Akdeniz Üniversitesi
Prof. Dr. Ahmet Tabakoğlu	Marmara Üniversitesi	Doç. Dr. Selman Yılmaz	İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Ahmet Nohutçu	İstanbul Medeniyet Üniversitesi	Doç. Dr. Rengin Ak	Kırklareli Üniversitesi
Prof. Dr. Adem Korkmaz	Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	Doç. Dr. Özlem Durgun	İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Zekai Özdemir	İstanbul Üniversitesi	Doç. Dr. Murat Pıçak	Dicle Üniversitesi
Prof. Dr. Tuncay Yılmaz	Sakarya Üniversitesi	Doç. Dr. Mahmut Bilen	Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Tuncay Güloğlu	Yalova Üniversitesi	Doç. Dr. İdris Demir	İstanbul Medeniyet Üniversitesi
Prof. Dr. Targan Ünal	Okan Üniversitesi	Doç. Dr. İbrahim Turhan	İzmir Milletvekili
Prof. Dr. Şaban Kayhan	Hasan Kalyoncu Üniversitesi	Doç. Dr. Hasan Gül	Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Prof. Dr. Soner Çelikkol	Kocaeli Üniversitesi	Doç. Dr. Haluk Zülfikar	İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Sami Karacan	Kocaeli Üniversitesi	Doç. Dr. Hakan Kahyaoglu	Dokuz Eylül Üniversitesi
Prof. Dr. Salih Öztürk	Namık Kemal Üniversitesi	Doç. Dr. Gülçin Tapşın	İstanbul Ticaret Üniversitesi
Prof. Dr. Rasim Yılmaz	Namık Kemal Üniversitesi	Doç. Dr. Emrah İsmail Çevik	Namık Kemal Üniversitesi
Prof. Dr. Ramazan Sarı	Orta Doğu Teknik Üniversitesi	Doç. Dr. Emel İslamoğlu	Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Osman Altuğ	Marmara Üniversitesi	Doç. Dr. Elif Hobikoğlu	İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Nuray Altuğ	Marmara Üniversitesi	Doç. Dr. Durmuş Çağrı Yıldırım	Namık Kemal Üniversitesi
Prof. Dr. Nilgün Çil Yavuz	İstanbul Üniversitesi	Doç. Dr. Bahar Burtan Doğan	Dicle Üniversitesi
Prof. Dr. Mustafa Aykaç	Kırklareli Üniversitesi	Doç. Dr. Ayfer Gedikli	İstanbul Medeniyet Üniversitesi
Prof. Dr. Murat Yülek	İstanbul Ticaret Üniversitesi	Doç. Dr. Ali Arı	Kırklareli Üniversitesi
Prof. Dr. Muhsin Kar	Yıldırım Beyazıt Üniversitesi	Doç. Dr. Kenan Aydın	Kocaeli Üniversitesi
Prof. Dr. Muhittin Kaplan	İstanbul Üniversitesi	Doç. Dr. İshak Torun	Bolu İzzet Baysal Üniversitesi
Prof. Dr. Melike Bildirici	Yıldız Teknik Üniversitesi	Doç. Dr. İlhan Eroğlu	Gaziosmanpaşa Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet Yüce	Uludağ Üniversitesi	Doç. Dr. İbrahim Subaşı	Marmara Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet Duman	Artvin Çoruh Üniversitesi	Doç. Dr. Hatice Karahan	Medipol Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet Bulut	Sabahattin Zaim Üniversitesi	Doç. Dr. Hakan Kahyaoglu	Dokuz Eylül Üniversitesi

JOEEP

Journal Homepage: <http://dergipark.org.tr/joeeep>

Prof. Dr. Mehmet Barca	Sosyal Bilimler Üniversitesi	Doç. Dr. Burcu Özcan	Fırat Üniversitesi
Prof. Dr. Kerem Alkin	Niğantaşı Üniversitesi	Doç. Dr. Ahmet Faruk Aysan	Boğaziçi Üniversitesi
Prof. Dr. Kenan Dağcı	Yalova Üniversitesi	Doç. Dr. Yücel Ayriçay	Kahramanmaraş Sütçü İmam Üni.
Prof. Dr. Kahraman Çatı	Düzce Üniversitesi	Doç. Dr. Özlen Hiç	İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. İlyas Doğan	Gazi Üniversitesi	Doç. Dr. Aysen Hiç Gencer	İstanbul Aydın Üniversitesi
Prof. Dr. İbrahim G. Yumuşak	Sabahattin Zaim Üniversitesi	Doç. Dr. Yunus Yoldaş	Çanakkale Onsekiz Mart Üni.
Prof. Dr. Hatice Neşe Erim	Medeniyet Üniversitesi	Doç. Dr. Cüneyt Kılıç	Çanakkale Onsekiz Mart Üni.
Prof. Dr. Hasan Vergil	İstanbul Üniversitesi	Doç. Dr. Levent Çinko	Marmara Üniversitesi
Prof. Dr. Haluk Alkan	İstanbul Üniversitesi	Doç. Dr. Başak T. Yücememiş	Marmara Üniversitesi
Prof. Dr. Habip Yıldız	Sakarya Üniversitesi	Dr. Ayşegül Durukan	Niğantaşı Üniversitesi
Prof. Dr. Gülden Ülgen	İstanbul Üniversitesi	Abdurrahman Dilipak	Araştırmacı – Yazar
Prof. Dr. Feridun Yılmaz	Uludağ Üniversitesi	Kemal Öztürk	Araştırmacı-Yazar
Prof. Dr. Faik Budak	Kocaeli Üniversitesi	Ersoy Dede	Araştırmacı – Yazar
Prof. Dr. Erişah Arıcan	Marmara Üniversitesi	Yrd. Doç. Dr. Barış Alparslan	Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Prof. Dr. Erdal Tanas Karagöl	Yıldırım Beyazıt Üniversitesi	Yrd. Doç. Dr. M. Naci Efe	Üsküdar Üniversitesi
Prof. Dr. Erdal Demirhan	Osmangazi Üniversitesi	Yrd. Doç. Dr. B. Ak Bingül	Kırklareli Üniversitesi
Prof. Dr. Mahmoud Sabra	Al Azhar University, Filistin	Yrd. Doç. Dr. K. Chattopadhyay	Prof. S.N.H. College, University of Kalyani
Prof. Dr. Ensar Nişancı	Namık Kemal Üniversitesi	Yrd. Doç. Dr. Yıldız Aksoy	İstanbul Medeniyet Üniversitesi Sanat Tasarım ve Mimarlık Fak.
Prof. Dr. Emin Ertürk	Uludağ Üniversitesi	Dr. Murat Tümay	İstanbul Medeniyet Üniversitesi
Prof. Dr. Elif Çepni	Bahçeşehir Üniversitesi	Dr. İsmail Cem Ay	Gelişim Üniversitesi
Prof. Dr. Coşkun Can Aktan	Dokuz Eylül Üniversitesi	Doç.Dr. Veli Sırım	Namık Kemal Üniversitesi
Prof. Dr. Cevat Gerni	Doğuş Üniversitesi	Dr. Niyazi Gümüş	Kastamonu Üniversitesi
Prof. Dr. Jean-Pierre Allegret	Paris Ouest Nanterre, Fransa	Dr. Korhan Arun	Namık Kemal Üniversitesi
Prof. Dr. Bülent Güloğlu	İstanbul Teknik Üniversitesi	Dr. Cengiz Ceylan	Kırklareli Üniversitesi
Prof. Dr. Bülent Aybar	Southern New Hampshire University-USA	Doç.Dr. Aslıhan Nakiboğlu	Niğde Üniversitesi
Prof. Dr. Bogna K. Jozwiak	University of Lodz-Poland	Dr. Ahu Ergen	Bahçeşehir Üniversitesi
Prof. Dr. Ayşe Buğra	Boğaziçi Üniversitesi	Doç.Dr. Ömer Esen	Muş Alpaslan Üniversitesi
Prof. Dr. Olexandr Pidchosa	Taras Shevchenko University, Ukrayna	Dr. Abdilahi Ali	Aberystwyth University / İngiltere
Prof. Dr. Sudi Apak	Esenyurt Üniversitesi	Dr. Malik Babar Hussain	University of Sargodha / Pakistan
Prof. Dr. Ali Kutan	Southern Illinois University	Dr. Zeeshan Atiq	University of Karachi / Pakistan
Prof. Dr. Aysun Fıçıcı	Southern New Hampshire University-USA	Doç.Dr. Sema Yılmaz Genç	Kocaeli Üniversitesi
Prof. Dr. Ali Kemal Gürbüz	Balıkesir Üniversitesi	Dr. Yener Coşkun	Spk Başuzman
Prof. Dr. Nazif Mohib Shahrani	Indiana University	Dr. Daniel Kapp	European Central Bank

JOEEP

Journal Homepage: <http://dergipark.org.tr/joeeep>

Aims and Scope Amaç ve Kapsam

The sole purpose of JOEEP is to be a prestigious journal which contributes to scientific knowledge. In order to keep this purpose, JOEEP, adopts and follows the publication policies of world's prestigious scientific journals. All original and qualified Works which may contribute to the scientific knowledge, are evaluated through a rigorous editorial and peer review process.

Hereby, JOEEP is a peer reviewed and scientific journal. It strictly depends on the scientific principles, rules and ethical framework that are required to this qualification.

JOEEP is published as two issues per year June and December and all publication policies and processes are conducted according to the international standards. JOEEP accepts and publishes the research articles in the fields of economics, political economy, fiscal economics, applied economics, business, labour economics and econometrics. JOEEP, without depending on any institution or organization, is a non-profit journal that has an International Editorial Board specialist on their fields. All "Publication Process" and "Writing Guidelines" are explained in the related title and it is expected from authors to show a complete match to the rules. All articles published in our journals are open access, freely available online and no fee is charged for publishing articles.

JOEEP does accept any kind of work which is original and appropriate to the scientific ethic in its area of interest. JOEEP can use all technics in order to prevent any attempt to plagiarism. JOEEP rejects aforementioned work when any attempt to plagiarism is found and stops immediately and indefinitely connection with the author. Besides all the original articles, JOEEP accepts and publishes Publicity Articles, Letter to the Editor, Conference Reports and Book Critics.

JOEEP'in aslı amacı, bilimsel bilgiye katkıda bulunan prestijli bir dergi olmaktır. Bu amacı sürdürmek için, JOEEP, dünyanın prestijli bilimsel dergilerinin yayın politikalarını benimser ve izler. Bilimsel bilgiye katkıda bulunabilecek tüm orijinal ve nitelikli çalışmalar, titiz bir editöryal ve hakem incelemesi süreci ile değerlendirilir. JOEEP hakemli ve bilimsel bir dergidir. Yayın sürecini bilimsel ilke, kural ve etik çerçeveye bağlı bir şekilde sürdürür.

JOEEP, Haziran ve Aralık aylarında yılda iki sayı olarak yayınlanır ve tüm yayın politikaları ve süreçleri uluslararası standartlara göre yürütülür. JOEEP iktisat, siyasal iktisat, mali iktisat, uygulamalı iktisat, işletme, çalışma ekonomisi ve ekonometri alanlarında araştırma makalelerini kabul eder ve yayınlar. JOEEP, alanlarında uzman uluslararası yayın kurulu ile hiçbir kuruma ve kuruluşa bağlı olmayan ve kar amacı gütmeyen bir dergidir. Tüm "Yayın Süreci" ve "Yazım Kuralları" ilgili başlıkta açıklanır ve yazarlardan kurallara tam olarak riayet etmeleri beklenir. Yayınlanan tüm makalelere açık erişim sağlanmakta olup, çevrimiçi ücretsiz olarak erişilebilir ve makale yayınlamak için ücret alınmaz.

JOEEP, ilgili alanına giren bilimsel etik ilkelere uygun ve özgün her türlü çalışmayı kabul eder. JOEEP, intihal girişimini önlemek için tüm teknikleri kullanabilir. JOEEP, intihal girişimi bulunduğunda belirtilen çalışmaları reddeder. Tüm orijinal makalelerin yanı sıra, JOEEP Tanıtım Makaleleri, Editöryal Mektup, Konferans Raporları ve Kitap Eleştirileri kabul eder ve yayınlar.

JOEEP

Journal Homepage: <http://dergipark.org.tr/joeeep>

Review Process and Open Access Policy

This journal implements a double-blind peer review. After an initial screening process to verify scope and format of article, each scientific paper is reviewed by at least two Professional reviewers. The journal provides feedback to authors about their articles' status within one month.

Scientific and legal liabilities of the articles published in JOEEP belong to the authors. The copyrights of the works that are published in the journal are transferred to JOEEP. No part of this publication may be duplicated and published elsewhere including electronically without permission of the Publisher.

Değerlendirme ve Açık Erişim Politikası

JOEEP makalelere en az iki kör hakem atayarak değerlendirme yapar. Makalenin kapsamını ve formatını doğrulamak için bir ön değerlendirme yapılır, sonrasında her bir bilimsel makale en az iki profesyonel hakem tarafından incelenir. JOEEP, yazarlara makalelerinin durumu hakkında bir ay içinde geri bildirim sağlar.

JOEEP'te yayımlanan yazıların bilimsel ve hukuki sorumluluğu, yazarlarına aittir. Yayımlanan yazıların bütün yayın hakları JOEEP'e ait olup yayıncının izni olmadan kısmen veya tamamen basılamaz, çoğaltılamaz veya elektronik ortama taşınamaz.

JOEEP

Journal Homepage: <http://dergipark.org.tr/joep>

İÇİNDEKİLER • CONTENTS

ARAŞTIRMA MAKALESİ / RESEARCH ARTICLE

<i>Nesrin Kenar, Mertcan Yoldaş</i>	5
<i>Hırvatistan Cumhuriyeti'ne Geri Dönüş Göçü</i> <i>Return Migration to Republic of Croatia</i>	
<i>Muhammad Saeri</i>	15
<i>The Effect of Domestic Political Factors and Forces to the Foreign Policy Making in Indonesia</i> <i>Endonezya'da İç Politika Faktörlerinin ve Güçlerinin Dış Politikaya Etkisi</i>	
<i>Wayan Widnyana</i>	27
<i>Influence of Financial Architecture on Financial Performance and Corporate Value in the Indonesian Capital Market</i> <i>Endonezya'nın Sermaye Piyasasında Finansal Mimarinin Finansal Performans ve Kurumsal Değer Üzerine Etkisi</i>	
<i>Yazım Kuralları / Guide for Authors</i>	43
<i>Değerlendirme Süreci / Peer Review Process</i>	50
<i>Yayın İlkeleri / Editorial Principles</i>	52

JOEEP

Journal Homepage: <http://dergipark.org.tr/joeeep>

Araştırma Makalesi • Research Article

Hırvatistan Cumhuriyeti'ne Geri Dönüş Göçü

Return Migration to Republic of Croatia

Nesrin Kenar ^{a,*}, Mertcan Yoldaş ^b

^a Dr. Öğr. Üyesi, Sakarya Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, 54050, Serdivan-Sakarya / Türkiye.

ORCID: 0000-0002-6350-7744

^b Yüksek Lisans Öğrencisi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 54050, Serdivan-Sakarya / Türkiye.

ORCID: 0000-0002-4220-4832

MAKALE BİLGİSİ

Makale Geçmişi:

Başvuru tarihi: 8 Mayıs 2019

Düzeltilme tarihi: 10 Haziran 2019

Kabul tarihi: 16 Haziran 2019

Anahtar Kelimeler:

Dönüş Göçü

Hırvatistan

Sürdürülebilir Dönüş

Azınlık Dönüşü

ARTICLE INFO

Article history:

Received May 8, 2019

Received in revised form June 10, 2019

Accepted June 16, 2019

Keywords:

Return Migration

Croatia

Sustainable Return

Minority Return

ÖZ

Çatışma geçirmiş ülkelere yapılan Dönüş Göçü, genellikle iyileşmekte olan bir ülkede politik ilerlemenin ve başarının bir ölçütü olarak görülmektedir. Özellikle Dayton Barış Antlaşması'ndan sonra mültecilerin Hırvatistan'a geri gönderilmesi, hem barış sürecine katkıda bulunmanın bir aracıydı hem de Batı Avrupa ülkelerinin karşı karşıya olduğu mülteci yüküne bir çözümdü. Bu çalışma, ulusal ve uluslararası politika belirleyicilerinin Hırvatistan'daki mülteci geri dönüşü üzerindeki etkilerini analiz etmeyi ve uzun vadede sürdürülebilir geri dönüşü uygulamaya koymadaki sorunları incelemeyi amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda şu sorular cevaplanmaya çalışılmıştır: "Hırvatistan'da dönüş göçünü olumlu ve olumsuz olarak etkileyen faktörler nelerdir? Uluslararası toplum ve ulusal hükümet dönüş göçünü nasıl yönetmektedir? Dayton Barış Antlaşması'nın Hırvatistan'da dönüş göçü süreci üzerine etkisi nedir?" Bu bağlamda, bu çalışma hangi faktörlerin dönüş göçünü etkilediğini ve dönüş göçünün sürdürülebilirliğinde yardımların rolünün ne olduğunu ele almaktadır. Nihayetinde veriler yorumlandığında, çalışma dönüş göçünün çok zor ve yorucu bir süreç olduğunu, bu yüzden de dönüş göçü ile oluşan problemlerin tüm aktörlerin birlikte hareket etmesiyle çözülebileceğini ortaya koymaktadır.

ABSTRACT

Return Migration to post-conflict countries is often seen as a measure of success and political progress in a recovering state. Particularly, the repatriation of refugees back to Croatia following The Dayton Peace Agreement was both a means of contributing towards the peace process and a solution to the refugee burden faced by Western European countries. This study seeks to analyse the impact of national and international policy-making on the patterns of refugee return in Croatia and examine the problems of making imposed returns sustainable in the long term. In accordance with this purpose the following questions were tried to be answered: "What are the factors affecting the return migration as positive and negative in Croatia? How do the international community and national government manage the return migration? What is the impact of the Dayton Peace Agreement on the process of the return migration in Croatia?" In this context, this study addresses which factors influence the return migration and what the role of assistance is in sustainable return. Ultimately when data was interpreted, the study reveals that the return migration is a too hard and exhausting process, therefore that the problems emerged by the return migration can be solved by all actors acting together.

1. Giriş

Uluslararası Göç Örgütü(IOM), Göç Terimleri Sözlüğü'nde göç faaliyetini şöyle tanımlamaktadır: "Uluslararası bir sınırı geçerek veya bir devlet içinde yer değiştirmek. Süresi, yapısı ve nedeni ne olursa olsun insanların yer değiştirdiği nüfus hareketleridir. Buna mülteciler, yerinden edilmiş kişiler, yerinden çıkarılmış kişiler ve ekonomik göçmenler

dâhildir." Göç olgusu, çağdaş dönemle gittikçe daha çok ilintili olmaktadır. Günümüz hayatının mevcut coğrafi, demografik, antropolojik, ekonomik, tarihsel, kültürel, politik ve diğer belirleyicileri üzerinde giderek artan bir etki yaratmaktadır. Bu nedenle, göç konularının çok disiplinli bir araştırma alanını temsil ettiği oldukça açıktır (Knezović ve Grošinić, 2017:5). Göç faaliyetleriyle birlikte gelen bilgi, kültür ve deneyim aktarımları, yenilik, gelişim ve

* Sorumlu yazar/Corresponding author.

e-posta: nkenar@sakarya.edu.tr/

uluslararası (iki ve çok taraflı) işbirliği için potansiyel taşıyor. Onlar ayrıca Hırvatistan gibi giderek artan bir şekilde çoğullaşan toplumlarda entegrasyon deneyimini zenginleştirir (Tomic, 2014: 274). Göç konusunda hem uluslararası çapta hem de ülkemizde akademik çalışmalar mevcuttur. Göçle ilgili çalışmaların içeriği genel olarak göç hukuku, göç politikaları, göç kuramları, mültecilerin eğitimi ve istihdamı gibi konularda yoğunlaşmaktadır.

Göç çalışmalarının içerisinde, özellikle soğuk savaş sonrası dönem olmak üzere, “Dönüş Göçü” kavramıyla ilgili birçok çalışma yapılmıştır ve halen yapılmaktadır. Uluslararası Göç Örgütü, yine Göç Terimleri Sözlüğü’nde dönüş göçünü şöyle tanımlamıştır: “Genelde, bir kişinin en az bir senesini başka bir ülkede geçirdikten sonra menşei ülkesine veya mutad ikamet yerine gitmesi. Bu dönüş, gönüllü veya istek dışı olabilir. Dönüş göçüne gönüllü geri dönüş de dâhildir (Göç Terimleri Sözlüğü, 2009:13).” Göçün herhangi bir şekli olarak dönüş göçleri, zorunlu ya da gönüllü, politik ya da iş göçü olsun, hem gönderen toplumlarda, hem de alan toplumlarda gerçek ekonomik, politik ve sosyal koşulları ve beklentileri yansıtmaktadır. Göçe iten ve göçü çeken faktörler, bireysel karar verme ve eylemleri motive eden böyle durumlardan oluşur. Dairesel, Ulus ötesi ve (geçici) dönüş göçü faaliyetleri, aynı zamanda politika yapıcılarını ilgilendiren önemli ve anahtar bir konu haline gelmiştir (Tomic, 2014: 273). Ülkemizde ise bu kavramla ilgili yapılan çalışma sayısı yok denecek kadar azdır. Göç akışlarının merkezinde yer alan ülkemizde dönüş göçünün akademik literatürde neredeyse hiç yer almaması, hem göç konusu üzerinde çalışan akademisyenler hem de araştırmacılar için büyük bir eksikliklerdir. Bu çalışma bu eksiklikten yola çıkarak yapılmıştır.

Çalışma, şu araştırma sorularından yola çıkmıştır: “Hırvatistan’da dönüş göçünü olumlu ve olumsuz olarak etkileyen faktörler nelerdir? Uluslararası toplum ve ulusal hükümet dönüş göçünü nasıl yönetmektedir? Dayton Antlaşmasının Hırvatistan’da dönüş göçü sürecine etkisi nedir?” Bu doğrultuda dönüş göçü kavramının, soğuk savaş sonrası dönemin ilk çatışmalarından birisi olarak ortaya çıkan Hırvatistan’ın Federal Yugoslavya’dan ayrılması sürecindeki çatışmalar sırasında ve sonrasında oluşan göç ile birlikte incelenmesini amaçlamaktadır. Çalışmanın sonunda ise Hırvatistan’daki dönüş göçü ile ilgilenen kurumlara tavsiye odaklı bir sonuç verilmesi planlanmaktadır.

1990’lardaki bağımsızlık savaşlarında Hırvatistan, dışarıya çok göç vermiştir. Ancak savaştan çıkan ülkelerinin yeniden inşasına katılmak üzere bazı Hırvatistan vatandaşları geri dönmüştür (KNOMAD, 2015: 4). Burada genel olarak savaştan önce Hırvatistan topraklarında hayatını sürdüren Hırvatistan vatandaşlarının bu geri dönüşü ele alınacaktır. Yukarıda bahsedilen çalışmanın araştırma sorularından ve amacından hareketle birinci bölümde; insanların başka yerleşim yerlerine göçmesine neden olan, Hırvatların “Homeland War” olarak andığı, Hırvatistan’ın Federal Yugoslavya’dan bağımsızlığını aldığı Hırvatistan Bağımsızlık Savaşı süreci kısaca anlatılacaktır. Daha sonra

ikinci bölümde; Hırvatistan’ın bağımsızlığından sonra, Hırvat, Sırp ve Boşnakların aktif olarak içinde yer aldığı Bosna Savaşı’ndan hemen sonra imzalanan Dayton Antlaşması’ndan bahsedilecektir. Antlaşmanın dönüş göçü ile ilgili bölümleri, taraflara yüklediği sorumluluklar, çizdiği sınırlar ve tüm mültecilere anavatanlarına geri dönüş hakkı veren maddeleri açıklanacaktır. Üçüncü bölümde ise Hırvatistan’da dönüş göçünü etkileyen faktörler, karşılaşılan zorluklar, günümüze kadar dönüş göçünü kolaylaştırmak amacıyla ilgili kuruluşlar tarafından yapılanlar, Hırvatistan’da dönüş göçünün yıllara yayılan istatistiksel verileriyle desteklenerek anlatılacaktır. Çalışmanın son bölümü olan dördüncü bölümde de; buraya kadar izlenen tüm veriler değerlendirilip bu zamana kadar Hırvatistan’da dönüş göçünün kolaylaştırılması adına eksik kalan noktalar ifade edilecek, gerek Hırvatistan’da konuyla ilgili yapılan seminerlerde gerekse de ilgili uluslararası örgütler tarafından dile getirilen çözüm önerileri, tavsiye niteliğinde belirtilecektir.

2. Hırvatistan Bağımsızlık Savaşı

Soğuk Savaş’ın sona ermesiyle 1990’da Doğu Blok’unda başlayan çözülme, hızla Yugoslavya Federasyonu’na da yansımıştı. Slovenya, Hırvatistan, Makedonya ve Bosna-Hersek’te bağımsızlık talepleri ortaya çıkmıştı. Bu ülkelerden ilk bağımsızlığını kazanan Slovenya olmuştu. 19 Mayıs 1991 tarihinde ise Hırvatistan’da ülkenin geleceğini tayin edecek bir referandum yapılmış, ülkede yaşayan ve Yugoslavya’nın dağılmasına karşı çıkan Sırp’ların boykot ettiği oylamada, yaklaşık yüzde 95 destekle bağımsızlık kararı çıkmıştı. Bu karar üzerine Sırp kontrolü altındaki Yugoslav ordusu, Hırvatistan’a saldırıya geçmiş ancak aynı dönemde Bosna-Hersek de benzer bir referandumla bağımsızlık kararı alınca, Sırp kuvvetleri dikkatini Bosna’ya çevirmişti (Jazeera, 2014). Hırvatistan’ın bağımsızlığını kazandığı bu süreçte yaşanan çatışmalara Hırvatlar “Homeland War” adını vermişlerdir (Vjeran, 2009: 75). Siyasi tarihte de Hırvatistan Bağımsızlık Savaşı olarak anılan bu savaş, birçok etkiyi içinde barındıran bir süreç olmuştur. Hırvatistan resmi olarak 1992 yılında bağımsızlığını ilan etse de, coğrafyadaki çatışmalar Hırvatistan’ın Bosna savaşına da müdahil olmasıyla devam etmiş, 1995’deki Dayton Antlaşması ile son bulmuştur.

3. Dayton Barış Antlaşması ve Geri Dönüş Hakkı

Hırvatistan ve Slovenya’nın Federal Yugoslavya Cumhuriyeti’nden ayrılmasından sonra Bosna’nın da bu sürece dâhil olması, balkanlardaki savaş ortamının devam etmesine neden oldu. Böylelikle hem Hırvatlar hem de Sırp’lar Bosna’daki çatışmanın tarafları olmuşlardır. Yugoslavya’nın dağılmasının başlangıcını Slovenya’nın ve Hırvatistan’ın bağımsızlığı oluşturmuş, sonunu da aynı zamanda Bosna Savaşı’nı bitiren Dayton Barış Antlaşması oluşturmuştur.

Dayton Barış Antlaşması, 14 Aralık 1995 yılında Bosna-Hersek Cumhuriyeti, Hırvatistan Cumhuriyeti ve Federal

Yugoslavya Cumhuriyeti'nin taraf olarak; Avrupa Birliği, Fransa, Almanya, Rusya, Birleşik Krallık ve Amerika Birleşik Devletleri'nin de tanık olarak imzaladığı, Bosna-Hersek'te barış için uluslararası genel bir çerçeve antlaşmasıdır. Antlaşmayı taraf devletlerden Bosna-Hersek adına Aliya İzzetbegović, Federal Yugoslavya adına Slobodan Milošević, Hırvatistan Cumhuriyeti adına ise Franjo Tuđman imzalamıştır. Antlaşma 11 madde ve 11 eksen oluşmaktadır. Dayton Antlaşması, özellikle savaşta yerlerinden edilen ve mülteci konumuna düşen kişiler hakkında barındırdığı maddeler dolayısıyla önemlidir. Antlaşmanın 7. Eki mülteciler ve yerinden edilmiş kişiler ile ilgilidir. İki kısımdan oluşmaktadır. Birinci kısım bu kişilerin nasıl korunacağı ile ilgili antlaşmanın taraflara ve uluslararası topluma yüklediği sorumlulukları, ikinci kısım ise bu kişiler ile ilgili bir komisyon kurulmasının gerekliliğini ve nasıl kurulacağını, şeklini, yapısını belirtmektedir (United Nations General Assembly, 1995).

Dayton Antlaşması'nda Ek 7'nin 1. Kısımının 1. maddesinde geri dönüş hakkı şöyle ifade edilir: "Bütün mülteciler ve yerinden edilmiş kişilerin doğdukları anavataana dönme hakları vardır." Aynı zamanda bunun Bosna Hersek'te savaşın tamamen bitirilmesi için çok önemli bir olgu olduğu vurgulanır. Daha sonra aynı maddede taraflara özellikle etnik köken, dini inanç, siyasi düşüncelerinden dolayı şiddet, ayrımcılık, zulüm riski olmaksızın mültecilerin ve yerinden edilmiş kişilerin evlerine güvenli şekilde geri dönmelerini sağlamaları sorumluluğu verilmiştir. Tarafların anayasa uygulamaları, iç hukuk düzenlemeleri ve medya aracılığıyla gerekirse etnik ve dini azınlığın temel haklarını ciddi şekilde ihlal eden asker, polis ve kamu görevlilerini görevden alarak ya da kovuşturma yaparak geri döneceklerin güvenli ve gönüllü bir şekilde geri dönüşlerini engelleyecek hareketleri bertaraf etmek için ihtiyaç duyulan tüm adımları atmaları istenmiştir. Ayrıca tarafların bütün bunlar gerçekleşirken Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği, sığınmacı barındıran devletler ve uluslararası örgütler ile mülteciler ve yerinden edilmiş kişilerin güvenli, barışçıl, düzenli ve aşamalı şekilde geri dönüşleri için devamlı irtibatla olmaları istenmiştir (United Nations General Assembly, 1995: 94-95).

2. maddede yine taraflardan herhangi bir siyasi gruba öncelik vermeksizin mültecilerin ve yerinden edilmiş kişilerin yeniden entegrasyonuna, gönüllü geri dönüşlere yardım ederek onların bölgelerinde gerekli politik, ekonomik, sosyal şartları yaratmaları istenerek taraflar, geri dönenlere karşı ayrımcılık yapmamaları konusunda uyarılmıştır. 3. madde ile tarafların Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği ile koordineli ve uyumlu şekilde çalışmaları gerektiği ve ilgili diğer kuruluşlara sınırsız erişim sağlayacakları, aynı zamanda bu kuruluşların tüm personellerinin de güvenliğini sağlayacakları belirtilmiştir. Devam eden 4.madde ise dönüş göçünün maddi boyutunu kapsamaktadır: "Taraflar, tüm mülteciler ve yerinden edilmiş kişilere, onların ailelerine yaşamlarını yeniden kurabilmeleri için, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği ve ilgili diğer organizasyonlar

tarafından geliştirilen bir plan ile uyumlu, ayrımsız bir temelde kısa dönemli geri dönüş yardımları sağlayacaklardır." 5.madde, tarafların antlaşmada hesaba katılmamış herhangi bir yerde bulunan, her kim olursa kimlik bilgilerinin ilgili kuruluşlarla paylaşılmasını belirtmiştir. Ek 7'nin 1.kısımının son maddesi olan 6.maddede ise, geri dönen mültecilerin ve yerinden edilmiş kişilerin savaş suçları ya da uluslararası hukuka aykırı suçlar hariç, savaş zamanında işledikleri suçlar konusunda genel aften yararlanacakları ifade edilmiştir (United Nations General Assembly, 1995: 96-97).

Ek 7'nin 7. maddesi ile birlikte ikinci kısma geçilmektedir. Bu kısımda mülteciler ve yerinden edilmiş kişiler için merkezi Sarajevo'da olacak, üyeleri de Bosna-Hersek ve Sırbistan Cumhuriyeti'nden olacak bir komisyon kurulumu anlatılmıştır (United Nations General Assembly, 1995:97-102). Bu komisyonun faaliyet alanı ve ilgisi çoğunlukla Bosna üzerinde olduğundan bizim konumuz dâhilinde yer almamaktadır.

Geri dönüş hakkı, Dayton Antlaşması'nın dışında uluslararası insan hakları sözleşmelerinde ve insan hakları evrensel bildirgesinde de yer almıştır. BM Genel Kurulu ve Güvenlik Konseyi'nin çeşitli kararları ve birçok uluslararası barış antlaşması da geri dönüşü tanımaktadır (Human Rights Watch, 2003: 11).

4. Hırvatistan'da Dönüş Göçünü Etkileyen Faktörler ve Azınlık Dönüşü

Dönüş göçü, mültecilerin damgalarını kaybetmelerini, "ev" ve "anavatan" kavramlarına sahip olan her "normal" insan gibi olmalarını sağlamaktadır. Dönüş göçü operasyonları, çatışma sonrası durumlarda, geri dönüşün ve yeniden entegrasyonun doğal ve sakin bir şekilde devam etmekten uzak olduğunu ortaya koymaktadır. Günümüzde hâkim görüş, dönüş göçünün her zaman uzun vadeli ve çeşitlendirilmiş bir süreç olduğudur. Bu nedenle, uluslararası örgütlerin katılımı ve desteği, sadece mültecilerin evlerine giden sınırların ötesine geçmelerine yardımcı olmak ya da evlerini yeniden ele geçirmek için gereken lojistik desteğe indirgenemez (Mesic ve Bagic, 2010: 134).

Hırvatistan'da dönüş göçü ile ilgili nicel veri bulmak zordur. İstatiksel bilgiler bulunduran raporlar ya kayıp ya da yeterli bilgiye sahip değildir. Bunun yerine göç eylemini gerçekleştirirken türlü engelleri aşan göçmenlerin sözleri araştırmaları aydınlatmaktadır. Dönüş göçü, çeşitli sosyo-kültürel faktörlerin yanı sıra toplumsal cinsiyet, yaş grubu veya statü grubu gibi çeşitli faktörlerden etkilenen son derece heterojen bir olgudur (Tomic, 2014: 278).

1991'de eski Yugoslavya'da patlak veren savaşla başlayan dışarıya göç, Hırvatistan tarihinin beşinci göç dalgasıydı ve günümüze kadar sürmektedir (Knezović ve Grošinić, 2017: 26). 1991-1997 yılları arasında Hırvatların eski Yugoslavya'dan bağımsızlığını alması ile başlayan çatışmalarda Hırvatistan'da 950.000 kişi yerinden edilmiştir (Mikić, 2005:

1). 1991-1995 arasındaki bağımsızlık savaşı ve Yugoslavya'nın dağılması, Hırvatistan'a kitlesel göç akışına da neden oldu. Bu dönemde Makedonya'dan, Bosna'dan, Kosova'dan Hırvatistan'a çok sayıda mülteci geldi ve işgal altındaki bölgelerden gelen yüzbinlerce yerinden edilmiş insanla birlikte, devlete ağır bir yük yarattı (Gregurović ve Mlinarić, 2012: 102). Hırvatistan, 1990 yılında bağımsızlığını ilan ettikten iki yıl sonra önemli sayıda göç almıştır. Bunlar içinde savaştan kaçıp geri dönen Hırvat vatandaşlar da vardır. 1992 yılından Hırvatistan'ın da imzacı devlet olduğu Dayton Antlaşması'nın imzalandığı Aralık 1995 zamanına kadar Hırvatistan'a göçler azaldı. Bunun nedeni coğrafya genelinde süren savaşın etkisi olabilir. Ancak 1996 yılı ile birlikte göç gelişinde tekrar bir yükselme trendine girilmiştir. Bu da Dayton Antlaşması'nın olumlu etkileri arasında sayılabilir (Vidak, 1998: 59).

Dünya Bankası'nın verilerine göre; 1990'da yaklaşık 4.780.000 olan Hırvatistan nüfusu, bağımsızlığa giden savaş sürecinde Yugoslavya'dan bağımsızlığın alındığı tarih olan 1992 yılında yaklaşık 4.470.000'e kadar gerilemiştir (Croatia, 2018). Bu da gösteriyor ki, daha önce belirttiğimiz 950.000 yerinden edilmiş kişinin yaklaşık 300.000'i ülkesini terk edip başka ülkeye giden mültecilerdir. Bağımsızlık sürecinden sonra Hırvatistan nüfusu, çoğunluğunu dönüş göçünün oluşturduğu bir artış sürecine girmişti. Örneğin çoğu Bosnalı Hırvat, Bosna'nın Banja Luka bölgesindeki mülklerini satmış ve genel olarak ekonominin daha iyi, iş imkânının daha fazla, maaşların daha yüksek olduğu ve daha önemlisi Hırvatlar karşı etnik ayrımcılığın olmadığı, ulusal "anavatan"larına kalıcı olarak yerleşmişlerdir (Stefansson, 2006: 127). Bosnalı Hırvatlar, özellikle de Hırvatistan'a kaçan Hırvatlar, savaş sırasında Hırvat vatandaşlığı ve emekli maaşı almışlardı. Hırvatistan'da yeniden yerleşimin maddi ve sosyal güvenceleri göz önüne alındığında, birçoğu Bosna'ya dönmek konusunda isteksizlik göstermişti (Dahlman ve Tuathail, 2005: 585). Böylelikle Bosna'daki toplam Hırvat sayısı zaman içerisinde önemli ölçüde azalmış, çoğu ekonomik açıdan daha refah içinde olan Hırvatistan'a taşınmıştı (Tuathail ve Dahlman, 2004: 445).

1996 yılındaki resmi rakamlara göre, eski Yugoslavya sınırları içinde 450.000 mülteci bulunuyordu. Bunun 170.000'i Hırvatistan'daydı (Albert, 1997:6). BM Mülteciler Yüksek Komiserliği rakamlarına göre, Sırbistan da Ağustos 1995'te 400.000 ile Hırvatistan'dan en büyük mülteci dalgasını kabul etmişti (Vujadinović vd., 2011: 238). Bir anda Hırvatistan'dan gelen mülteciler, Sırbistan'daki en büyük mülteci grubunu oluşturmuştu. 1996 yılının başlarında ise Almanya, en fazla mülteciye ev sahipliği yapan ülke konumundaydı (Vujadinović vd., 2011: 240). Almanya'da Hırvatistan'dan gelen yaklaşık 288.000 mülteci bulunuyordu ki Hırvatistan bu sayı ile o zamanlarda Bosna-Hersek'ten sonra Almanya'daki en büyük ikinci mülteci nüfusuna sahip ülke oluyordu (Heimerl, 2005: 277). 2009'daki bir veriye göre, Hırvatlar Almanya'daki en büyük 5 yabancı nüfustan birisiydi (Tomic, 2014: 275). Dolayısıyla zaman içinde Hırvatistan'a gerçekleşen dönüş göçlerinin büyük çoğunluğu da hep Almanya'dan olmuştur (Vidak,

1998: 60). Almanya'dan Hırvatistan'a geri dönen göçmenlerin Hırvatistan'da ne kadar kaldığı, ne kadarının döndüğü ile ilgili net veriler bulunmamaktadır. Tahminler, 5000 ile 55000 arası geniş bir yelpazede seyretmektedir (Tomic, 2014: 273).

Savaş boyunca ve savaştan sonraki ilk yıllarda hayat zordu. Savaş süresince ülkede birçok Bosnalı mülteci vardı. Bağımsızlığını yeni kazanmış ve savaşta parçalanmış Hırvatistan'daki ne siyasi iklim ne de ekonomik durum, çok sayıda yoksul mültecinin entegrasyonu için elverişli değildi; Özellikle Hırvat olmayanlar için yaşam daha zorlaşmaktaydı (Huttunen, 2010: 47). 2005 yılı itibarıyla Hırvatların Hırvatistan'a dönüşü hemen hemen tamamlanmışken etnik Sırp azınlığın dönüşü, Hırvat hükümetin taahhütlerine rağmen çözülememiş bir konuydu. Avrupa komisyonunun verilerine göre 1991'de nüfusun %12,2 sini oluşturan Sırp'ların 2001'de %4,5 dolaylarına düşmelerine rağmen hala Hırvatistan'daki en geniş azınlık grubunu oluşturmaktaydılar. Bu düşüşün bizatihi sebebi 1991-95 savaşıydı. Bu dönemde Hırvatistan'daki yaklaşık 370.000 Sırp başka ülkelerde mülteci konumuna gelmiş, 32.000 i ise ülke içinde yerlerinden edilmişlerdi. Sırp azınlığın çoğunluğu geri dönmemiştir. Mülteci statüsünü kaybedenlerin çoğunun Hırvatistan'daki temel haklara etkili bir şekilde erişimleri yoktu. Kasım 2003'te hükümet, Hırvatistan'daki Sırp azınlığın karşılaştığı sorunları çözmesi beklenen Bağımsız Demokratik Sırp Partisi milletvekilleriyle bir anlaşma imzaladı. 2004 yılında da, sürdürülebilir geri dönüşü hızlandırma amaçlı faaliyetler için önceliklerini belirledi. Yapılan araştırmalara göre; Sırbistan, Bosna-Hersek ve Karadağ'da bulunan Sırp mültecilerin %42'si, ekonomide iyi yönlü bir gelişme olması ve evlerine erişim halinde Hırvatistan'a geri dönebileceklerini belirtmiştir (Mikic, 2005: 1).

31 Ocak 2005'te o zamanki Hırvatistan Hükümeti, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (OSCE), Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR), Avrupa Topluluğu misyonları, Bosna-Hersek, Sırbistan ve Karadağ ile bölgesel mülteci dönüşleri konusunda, mülteci sorunlarının çözümüne dair ulusal stratejiler (yol haritaları) geliştirmeye yönelik Sarajevo Bakanlar Deklarasyonu'nu imzalamıştır. Savaşta mültecilerin ülkeyi terk etmesiyle boş kalan ve aradan geçen süre boyunca geçici olarak doldurulan evlerin, geriye dönen sahiplerine iade edilmesi süreci önemli bir ilerleme kaydetmiştir. Ancak çoğu mülk kullanılmaz haldeydi. Sayıları az da olsa bazı geri dönen mülteciler, bu mülkleri onarmak için devletten yardım almıştır. Hırvatistan hükümeti Temmuz 2005'te böyle mülklerin sahiplerine yardım sağlamaya karar vermiştir (Mikic, 2005: 2).

İstihdam, şehir alanlarına yapılan geriye dönüşler için çok önemli bir konudur. İşsizlik verileri, özellikle Hırvatistan'ın bu konuyla ilgili devlet kurumunun istatistikleri, işsizliğin etnik kökenine dair bir bilgi vermemektedir. Ancak Uluslararası Azınlık Hakları Grubu'nun 2005 yılında Hırvatistan'a geri dönen Sırp azınlığa dair yapmış olduğu bir çalışma, mülakat yapılan Hırvatistan'daki etnik Sırp'ların

%93'ünün istihdam konusunda ayrımcılığa uğradığını düşündüğünü ortaya çıkarmıştır. Avrupa komisyonu da özellikle kamu sektöründeki işler için ayrımcılık yapıldığını öne sürmüştür (Mikic, 2005: 2). Ayrıca başka bir çalışma da Hırvatistan'daki Sırp geri dönenlerin, kendilerini burada ikinci sınıf vatandaş olarak gördüğünü ve yeterli politik haklara sahip olmadıklarını belirtmiştir (Mesic ve Bagic, 2010: 153). Savaşın zarar gören bir ekonomi ve savaş sonrası kapitalizm, Hırvatistan'ı 1990'da 2000'den daha iyi bir ülke konumuna getirmiştir. Geri dönenlerin çoğu, işsizlik durumlarının etnik kökenlerinden dolayı olduğunu İnsan Hakları İzleme örgütüne mülakatlarda belirtmişlerdir (Human Rights Watch, 2003: 53). Hırvatistan'da azınlıkların devlet yönetiminde ve adli kurumlarda temsil edilmesine yönelik anayasal garanti bulunmasına rağmen hala bu bir sorun olmaya devam etmektedir. Bu mülakatlarda Hırvatistan'a geri dönmüş kadınlar, kamu sektöründe çalışan kocalarının iş deneyimi ve eğitimlerine rağmen onların yerine etnik Hırvatların daha öncelikli tercih edildiğini belirtmiş, bu yüzden geriye dönen bireylerin çoğu özel sektör ya da sivil toplum kuruluşlarında çalışmıştır. Geriye dönenlerin istihdam sorununa bir çözüm olarak, bu kişilerin kendi işlerini yapmaları düşünülse de tarım arazileri ve işyerlerinin sahiplerine bu alanların geç verilmesi buna engel olmuştur. Anayasada konuya dair hükümlerin etkin bir şekilde uygulanması ve istihdamda ayrımcılıkla mücadele edilmesi, Sırp geri dönenlerin önemli ölçüde istihdam edilmesini sağlayacak, ekonomik entegrasyonlarına katkıda bulunacak, kamusal hayata ve karar verme süreçlerine katılmalarını güçlendirecekti (Mikic, 2005: 3) Hırvatistan'da Sırp mültecilerin geriye dönüşü süreci devam etmektedir. Bu durum, geri dönüş için en azından temel ön şartların sağlandığını gösterir. Sırp geri dönenler, çoğunlukla Hırvatistan'da güvenlik açısından kendilerini iyi hissetmektedirler (Mesic ve Bagic, 2010: 145). Sırp geri dönenlerin yaş ortalaması 51 olup 39 olan Hırvatistan nüfusunun yaş ortalamasının üstündedir (Mesic ve Bagic, 2010: 146). Yani bu durum geri dönenlerin büyük çoğunluğunun yaşlı olduğunu göstermektedir.

Hırvatistan'daki Sırp geri dönenler, normal yaşama uyum sağlamak için ulusal ya da uluslararası herhangi bir destek almamıştır. Aynı zamanda kötü altyapı, tüm geri dönenleri eşit şekilde etkilememiş, özellikle küçük yerleşim yerlerinde yaşayanlar daha kötü durumda kalmışlardır (Mesic ve Bagic, 2010: 148). Sırp azınlıkların Hırvatistan'daki kentsel bölgelere geri dönüş oranlarının çok düşük olmasının başlıca nedenlerinden biri, geri dönenlerin işgücü piyasasına erişimine olan bağımlılığı olmuştur; Kırsal kesimde insanlar kendi yiyeceklerini üretebilirler ve onları ücreti karşılığı çalıştırmak isteyen diğerlerine daha az bağımlı olabilirler. Sırp ve Hırvat geri dönüş oranlarının düşük olmasının temel nedeni, "kendi" siyasi makamlarından gelen siyasi destek eksikliği olmuştur (Stefanovic ve Loizides, 2017: 228). Sırp geri dönenlerin ezici çoğunluğu, Hırvatistan'daki şu anki yaşam standartlarının savaştan önceki durumdan daha kötü olduğunu düşünmektedir (Mesic ve Bagic, 2010: 155).

İnsan Hakları İzleme Örgütü, 2003 yılında Hırvatistan'daki dönüş göçü sürecine dair yayınladığı raporda, 1991-95 savaşında 300 bin ile 350 bin arasında Sırp vatandaşının Hırvatistan'daki evlerini terk ettiğini ve Hırvatistan hükümetinin bu Sırp'ların eve dönüş problemini çözüme kavuşturmada isteksiz olduğunu belirtmiştir. Ek olarak raporda, savaş suçları hakkında keyfi tutuklama korkusunun, iş ve emeklilik haklarındaki ayrımcılığın da geri dönüşü engellediğinin, milliyetçi parti iktidarlarının bunda büyük rol oynadığının altı çizilmiştir. Rapora göre, Sırp'ların geriye dönüşü konusundaki istatistikler belirsizdir. Bu konuda hem Mülteciler Yüksek Komiserliği hem de hükümet gerçek sayıları abartmıştır. Çünkü geri dönen Sırp'lar Hırvatistan'da kısa bir süre kaldıktan sonra, birçoğu Sırbistan ve Karadağ ya da Bosna-Hersek için tekrar ayrılmıştır. Kalanların ise çoğu hep yaşlı olmuştur (Human Rights Watch, 2003: 3). 2000'lerin başında Hırvatistan hükümeti geri dönüşe yardım eden politik bir iklim yaratmakta başarısız olmuştur. Dönüş göçünde etnik Hırvatların hakları ve ihtiyaçları Sırp geri dönenlere karşı öncelikleştirilmiştir. Bu resmi duruş, Sırp'ların geri dönüşüne karşı halk muhalefetinin bir yansımasıydı. Hükümet, etnik Hırvatların tahrip edilen evlerini yeniden inşa etmelerinde en başından beri etkili bir yardım yaparken, geri dönen Sırp'lara inşa yardımı 2002'nin sonlarında gelebilmiştir (Human Rights Watch, 2003: 4). Sırbistan ve Karadağ'daki yetkililerin tutumu da, oralardan Hırvatistan'a dönmek isteyen Sırp mülteciler için zorluk teşkil etmiştir. Söz konusu yetkililer, ağız büker bir davranışta geri dönüş hakkını onaylarken, diğer yandan Sırp mültecilerin hevesini kırmışlar ya da en azından gündemlerinde bu konuyu aşağı sıralara atmışlardır (Human Rights Watch, 2003: 5). Tudjman hükümeti, savaştan hemen sonra, etnik Sırp'ların savaşta boşalttığı mülklere geri dönen Hırvatları yerleştirmişti. İşgal ya da tahrip edilmiş mülkler, Sırp mültecilerin Hırvatistan'a geri dönmelerinin önündeki en büyük engel olmuştur. Hırvatistan'daki farklı hükümet düzeyindeki yetkililer, Sırp geri dönenlerin savaş öncesi evlerini ve apartmanlarını yeniden ele geçirme olanaklarını ciddi ölçüde sınırlayan politikalar izlemiştir. İnsan hakları gözlemcilerinin mülakat gerçekleştirdiği mültecilerin çoğu, bir iş ve evlerine yeniden sahip olmaları durumunda geri dönebileceklerini belirtmişlerdir (Human Rights Watch, 2003: 12-13). Hırvat makamların savaş suçları soruşturmalarının azınlık geri dönüşünü olumsuz etkilediğini söyleyebiliriz. Bu durum savaşta bizzat savaşan etnik Sırp'ların geri dönüş isteğini azaltmıştır (Human Rights Watch, 2003: 47). Ayrıca Hırvat Sırp'ların istihdam, emekli maaşı ve diğer emeklilik haklarına erişim elde etmeleri için çektikleri ayrımcılık, birçoğu için Hırvatistan'a dönmek için güçlü bir caydırıcılık işlevi görmüştür (Human Rights Watch, 2003: 52). 2000'li yılların başında Hırvatistan'da sağlık ocaklarında, okullarda, çocuk bakım merkezlerinde, postanelerde, mahkemelerde, polis teşkilatlarında, enerji tedarik şirketlerinde, gümrük hizmetlerinde veya yerel yönetimde neredeyse hiç Sırp bulunmamaktaydı. Ayrıca Hükümet, yerlerinden edilmiş Sırp'lar için emeklilik haklarından yararlanma konusunda birçok engel çıkarmaktaydı. Bu tür

bir tıkanıklık, emekli maaşından mahrum bırakılan ya da kalıcı geri dönüşü yerine getirmek için yeterli imkânları olmayan mültecilere önemli bir engel teşkil etmiştir. 1995 ile 2002 yılları arasında Sırbistan ve Karadağ'da yaşam giderleri Hırvatistan'a oranla çok daha düşüktü ve bu kişilerin sadece Sırbistan ve Karadağ'da kalması doğaldı (Human Rights Watch, 2003: 55). Hırvatistan'da azınlık dönüşü, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği verilerine göre 1996-2002 yılları arasında 77.070 idi (Harvey, 2006: 108).

Hırvatistan'a geri dönüş bazı kısıtlamalarla engelleniyordu. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği Bölgesel Stratejisinde ana hatlarıyla belirttiği gibi, yerinden edilmiş kişilerin geri dönmelerini sağlamak için geri dönüş şartlarını kısıtlatmak ve onların gözlerini korkutmak için medyayı kullanmak, kamu hizmetlerine erişimi ve temel insan haklarını kısıtlamak başlıca sayılabilecek engellerdendir (International Crisis Group, 1999: 2).

Hem Bosna'da hem de Hırvatistan'da olsun, geri dönüşü engelleyen politik nedenler mevcuttu. Bunlar 2000'li yıllara kadar daha çok ön plandayken, bu yıllardan sonra politik engeller azalmıştır. Hırvatistan'da dönüş göçünü engelleyen politik nedenler arasında, Milliyetçi parti iktidarları, Hırvatistan'daki ayrımcı yasalar, Hırvatistan'a geri dönüşe engel teşkil eden mülkiyet yasaları, Hırvat mülteci topluluklarının temsil eksikliği, Sırp ve Boşnak mültecilerin Hırvat kontrollü alanlara geri göçünün zorluğu, Hırvat hükümetinin eylemleri ve bir politik parti olan Hırvat HDZ'nin politik çizgisinin yansımaları, uluslararası fonların Bosna'ya nazaran Hırvatistan'da daha az kullanımını, Hırvatistan'daki yeniden ev inşası gibi geriye göç projelerinin ayrımcılığı, Hırvatistan'daki NGO'ların nispeten yetersiz çalışmaları, uluslararası toplumun Bosna'ya nazaran Hırvatistan'daki daha az çabası, Hırvatistan'daki dönüş göçü-uluslararası müdahale-ABD ilişkileri sayılabilir (Harvey, 2006: 92-102). Federal Yugoslavya'dan bağımsızlığın alınmasından sonra Hırvatistan'da dönüş göçü rakamları yaklaşık 40.000 kişiyi gösteriyordu. Hırvatlar yeniden yerleşim arzusundalardı. Çünkü ülkelerinin iyi bir potansiyel teşkil ettiğini düşünüyorlardı. Anavatan perspektifinden bakıldığında mültecileri anavatanları Hırvatistan'a geri dönmekten alıkoyan itici faktörler; hala yüksek olan genç işsizliği, tam oturmayan devlet kurumları dolayısıyla rüşvet, yolsuzluk vb. durumlar, daha yüksek gelir, kişisel özgürlük ve güvenlik gibi göç edilen ülkelerdeki iyi yaşam koşulları sayılabilir. Çeken faktörler ise; göç edilen ülkedeki sosyal-ekonomik değişiklikler, aile bağları, aidiyet duygusu olarak görülebilir. Geri dönenler, anavatanlarına geri döndüklerinde burada bir takım zorluklarla karşı karşıya gelmişlerdir. Hem Hırvatistan'da hem de Kosova gibi eski Yugoslavya ülkelerinde, geri dönenlere karşı oldukça muhalif bir kamuoyu mevcuttu. Bu durum genellikle onları yabancılaştırmış ve cesaretini kırmıştı. Bu tür olumsuz kamuoyu, genellikle kalıcı bir milliyetçilik geleneği, eski Yugoslavya'daki etnik politika tarihi ve yurtdışındaki mültecilerle alakalı bilgi eksikliği üzerine inşa edilmiştir.

Geride dönenler arasındaki yabancılaşma, hayal kırıklığı ve memnuniyetsizlik duyguları yönetimde gündeme getirilen engeller ile birleşmiştir (KNOMAD, 2015: 6). Öte yandan Hırvatistan toplumunda geri dönenlerin tepeden bakan, "size öğreteceğim" tavrı bir tarzda geri döndükleri kabul edilmekteydi. Bu, demokratik çalışma kültürlerinin ve yurtdışında edinilen yapıların bilgisi ve pratiği de dâhil olmak üzere, gelişmiş insan potansiyeli ile ilgili farkındalıktan kaynaklanmaktaydı. Ancak kısa bir süre sonra, özellikle devlet yönetimi deneyimi nispeten sınırlı olan Kosova ve Hırvatistan'daki genç devletlerde olduğu gibi, kapasite geliştirilmenin zaman aldığı öğrenmişlerdi. Ek olarak Geri dönenlerin karşılaştığı zorluklar arasında patronaj sistemi, devlet yönetiminde şeffaflık ve hesap verebilir yönetim eksikliği ve mevcut politikanın eksik uygulanması vardı. Örneğin, hükümet web sitelerinde gezinmek veya Hırvatistan'daki farklı hizmetlere erişim sağlamak bile, genellikle bilgi eksikliği, yüksek bürokrasi ve genel olarak kötü yönetimin tetiklediği sarsıntılı, yorucu bir süreçti (KNOMAD, 2015: 7).

Hırvatistan'da zaman içinde göç verilerinde bazı dalgalanmalar olmuştur. Hırvatistan ve Kosova gibi yakın zamanda savaş geçirmiş ülkelere dışarıya göç, bu ülkelere gelen göç seviyelerini bazı zamanlarda aşmıştır. Örneğin, 2003 ve 2004 yılındaki istatistikler, Hırvatistan'da dönüş göçü sürecinin bu yıllarda keskin bir düşüş yaşadığını göstermektedir (Heimerl, 2005: 384). 2008'de dünyada gerçekleşen ekonomik kriz ortamı, dönüş göçünü ve yeniden bütünleşmeyi teşvik etmeyi daha zor hale getirmiştir (KNOMAD, 2015:4). 2000'lerin başında Hırvatistan göç vermekten ziyade göç almaktaydı. Ancak zamanla, özellikle Hırvatistan'ı da derinden etkileyen 2008 küresel ekonomik krizinden sonra, yine 1990'lardaki göç veren ülke konumuna gelmiştir. Bu nedenle ülke, söz konusu mevcut eğilimlerin potansiyel etkisini azaltmak ve ulusal düzeyde kâr ve kalkınma imkânlarını en üst düzeye çıkarmak için hala yeterli politikalara ve kurumsal yapılanmaya ihtiyaç duymaktadır. Bu aslında mevcut hükümetin yeni demografik politikaları çerçevesinde şimdilerde daha fazla görünür hale geliyor. Ancak, doğru uygulama ve toplum üzerindeki etkisini test etmek biraz zaman alacaktır (Knezović ve Grošinić, 2017: 29).

Dönüş göçü, Sırbistan ve Hırvatistan'da, Bosna'ya göre küçük ölçekte olsa bile önemli bir problemdir (Black vd., 2006: 5). Savaştan sonra geri dönüş hakkı, Bosna ve Hırvatistan'da eşit bir şekilde uygulanmamıştır. Hırvatistan'dan çıkarılan Sırpların geri dönüşü, Bosna'daki uluslararası menfaatler doğrultusunda oraya ağırlık verilerek, Hırvatistan'da neredeyse desteksiz bırakılmıştır (Black vd., 2006: 12). Uluslararası toplumun Bosna'da dönüş göçü için Hırvatistan'dan daha fazla çabalamasının birkaç farklı nedeni vardı. Bosna ile karşılaştırıldığında Hırvatistan'da durum biraz farklılık göstermekteydi. Öncelikle üçüncü ülkelerde 659.000 Bosnalı mültecinin varlığı, uluslararası toplum için çok önemliydi (Harvey, 2006: 103). Bu sayının fazla olması nedeni ile Bosna üzerindeki çaba da her zaman daha fazla olmuştur. Bir başka

neden de, Bosna'daki kozmopolit toplum yapısının varlığının Bosna'yı dönüş göçünde Hırvatistan'dan daha önemli hale getirmesiydi. Bosna'nın savaştan hemen sonra iç istikrarı açısından bu çok önemliydi (Harvey, 2006: 105). Bosna ile karşılaştırıldığında uluslararası toplum, Hırvatistan'da Bosna'daki kadar büyük çaplı bir şekilde başarısız olmamıştır. Bunun başlıca nedenleri, cephelerin Hırvatistan'da nispeten istikrarlı olması ve buradaki Sırp'ların yerinden edilmesinin daha az kamuoyunda yer almasıydı (Harvey, 2006: 106).

Dönüş göçü, geri dönenlerin dönüşünden bir yıl sonra, köken yerindeki nüfusla ilgili olarak sosyo-ekonomik statüleri ve şiddet veya zulüm korkusu daha kötü bir durum değilse, bireyler için sürdürülebilir. Uluslararası örgütler Bosna-Hersek örneğinde geri dönenlerin mülklerinin yeniden inşasını sürdürülebilir geri dönüş için bir şart olarak belirtmişlerdir. Bu önemli ancak kalıcı geri dönüş için yeterli değildir. Özellikle hayatın normalleştirilmesine karşı milliyetçi politikaların ve ekonomik krizin olduğu bir yerde, geriye dönenler etnik bir azınlığın üyesi konumundalarsa, mülk inşası hiç yeterli olmamaktadır. Çünkü çoğu zaman bu mülkler satılır, kiralanır ya da yazlık ev olarak kullanılır (Mesic ve Bagic, 2010: 135-136). Geriye dönenlerin toplumlarına entegrasyonu da bir hak olarak görülür. BM Mülteciler Yüksek Komiserliği, ülkede bu bireylerin kendi toplumlarına entegrasyonu sağlanana kadar normalleşme umudunun olmayacağını belirtir (Mesic ve Bagic, 2010: 138).

Hırvatistan'da geri dönenler, Hırvatistan daha Avrupa Birliği'ne girmeden önce bazı engelleri aşmış durumdaydılar. Vatandaşlık, kimlik kartı, pasaport gibi bazı belgeleri kazanmışlardı. Çoğunluğunun kamu kurumlarına, sağlık hizmetlerine erişimleri iyi durumdaydı. Ev ve toprak gibi mülk tazmini sürecinin neredeyse sonuna gelinmişti (Mesic ve Bagic, 2010: 152). Ayrıca 2003 yılının Şubat ayında hükümet, savaşın sona ermesinden bu yana Hırvatistan'da 118 bin 580 konut birimini yeniden inşa ettiğini iddia etti. Bu konut inşası yardımlarından faydalananların etnik yapısıyla ilgili istatistikler mevcut değildi. Çünkü o zamanki Hırvatistan hükümeti, etnik kökenleri temelinde Hırvat vatandaşları arasında ayırım yapmadığını iddia etmekteydi. Uluslararası bağışçılar da evlerin yeniden inşasına katıldılar. Ancak onlar özellikle az hasar görmüş evlere yardımlarını götürmekteydi (Human Rights Watch, 2003: 43-44).

Avrupa Birliği'ne üyelik, Hırvatistan'ın göç politikasını önemli ölçüde etkilemiştir. Bu özel alanda Avrupa Birliği politikalarının uygulanması için sorumluluk yüklenilmesi çok etkili olmuştur (Knezović ve Grošinić, 2017: 10). Hırvatistan'a geri dönen göçmenler, Hırvatistan'ın geleceğini özellikle 2013'te AB'ye katılmadan beri çok parlak görüyorlardı (Tomic, 2014: 277). Hırvatistan 'göç veren bir devlet' olarak bilinirken, AB'ye katılım süreci ve yakın çevredeki ve ötesindeki değişiklikler ülkenin profilini biraz değiştiriyor gibi görünmekteydi. 2005 ve 2008 arasındaki dönemde hem göç verme hem de göç alma konusunda sınırlı bir kayıt varken, AB'ye katılım, Hırvat vatandaşları için bariz bir şekilde engeller getirmiş ve

Hırvatistan'ın hem yabancıların hem de başka ülkelerdeki Hırvat vatandaşların geri dönmesi noktasında çekiciliğini arttırmıştı (Knezović ve Grošinić, 2017: 17). Ancak Avrupa Birliği'ne üyeliğin tüm bu olumları yanlarının yanında, üyeliğin hala çözüm olamadığı noktalar da vardır. Yaklaşık 5 yıldan beridir Avrupa Birliği'ne üye olan Hırvatistan'da Avrupa Birliği ve Hırvat hükümetinin beraber çözmesi gereken önemli ekonomik sorunlar sürmeye devam etmektedir. Son olarak 2016 yılında Hırvatistan'da %19,2 olarak ölçülen işsizlik oranı bunlardan biridir ve bu işsizlik yüzdesi, Avrupa Birliği standartlarının altındadır (Knezović ve Grošinić, 2017: 24).

En son göç politikası Hırvatistan'da 2013 yılında benimsenmişti. Bu politika, Devlet yönetiminin verimliliğini arttırmayı ve göçün zorluklarına yeterince cevap verebilmek için devlet organlarının iyi bir şekilde koordinasyonunu sağlamayı amaçlamaktaydı (Knezović ve Grošinić, 2017: 11). Hırvatistan'da göç ile ilgili çalışan hem devlet kurumları hem de özel kurumlar mevcuttur. The Ministry of Immigration, The Central State Office, The Council of the Government of Croatia for the Croatsians outside the Republic of Croatia, Croatian Heritage Foundation, The Strategy for Relations between Croatia and Diaspora, The Migration Policy, The Unity through Knowledge Fund gibileri bunlara örnek verilebilir (KNOMAD, 2015: 8). Hırvatistan'da göç politikalarında gözle görülür iyileşmelere rağmen, artan geri dönüş eğilimlerini harekete geçiren son derece işlevsel ve esnek bir sistem hala eksiktir. Bunun sonucunda, Hırvatistan'a geri dönenler nispeten az sayıdadır ve Hırvat göçmenlerin ülkenin kamu ve ekonomik kalkınması üzerindeki etkisi düşük olmaktadır (Knezović ve Grošinić, 2017: 34). Son olarak Hırvatistan'da Mülteciler Yüksek Komiserliği destekli "The Croatian Red Cross [CRS]", geri dönüşün sürdürülebilirliği ve geri dönüş alanlarındaki savunmasız azınlıkların sosyal dışlanmasıyla ilgili konuları ele alan "Hırvat Mültecilerin Yeniden Bütünleşmesine Yönelik Toplum Hizmetleri Desteği" projesini hayata geçirmektedir. Amaç, temel insani ihtiyaçların karşılanması ve yasal haklara erişimin yanı sıra temel sosyal hizmetlere erişimde zorlukların üstesinden gelmektir (Knezović ve Grošinić, 2017: 19).

5. Çözüm Önerileri

Hırvatistan'da dönüş göçü süreci halen devam etmektedir. Ülkede dönüş göçünü kolaylaştırmak adına hem hükümet hem de uluslararası toplum tarafından günümüze kadar yapılanlar olduğu gibi yapılmayan, yapılması gereken, eksik kalan noktalar da vardır. Dönüş göçünün sürdürülebilir olması için, hem Hırvatistan'da bu konuda yapılan seminerlerde hem de uluslararası sivil toplum örgütlerinin raporlarında bir takım çözüm önerileri sunulmuştur. Bu çözüm önerilerinden bazıları, yetkililer tarafından günümüze kadar gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmada ise çözümü halen gerçekleştirilmeyen, dönüş göçüyle ilgili sorunların devam ettiği bazı alanlara dair çözüm önerileri tespit edilip aşağıda listelenmiştir:

- (i) Mahkemeler, mülklerin iadesi davalarının çözümlenmesi için hızlandırılmış prosedürler kullanmalıdır. Geçici ev sahipleri kısa zamanda tahliye edilmelidir (Human Rights Watch, 2003: 5). Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi gibi kurumlar mülk tazminini, etkili bir hukuk yolu olarak görmektedirler (Human Rights Watch, 2003: 11).
- (ii) İlgili bakanlıklar, evlerini yeniden ele geçiren ancak onları kullanmayan mal sahipleri ile onların mülkleri hakkında düzenlemeler yapma olasılığını araştırmalı ve bu evler, diğer mülklerden tahliye edilenlere geçici bir yer sağlamak için devlet tarafından kiralanabilmelidir (Human Rights Watch, 2003: 6).
- (iii) Hükümet, tüm başvuru sahiplerine mülklerinin yeniden inşasında eşit olarak muamele edeceğine dair söz vermelidir. Yeniden inşa yardımları etnik kökene dayalı ayrımcılık yapılmadan sağlanmalıdır. İlgili devlet bakanlıkları denetim görevini etkin bir şekilde yerine getirmelidir. Hükümet, mal sahiplerinin evlerinin zarar görmesi veya yıkılmasının, devletin önleme görevi altında olduğu şiddet veya terör eylemlerinden kaynaklandığı durumlarda maddi ve manevi zarara karşı dava açmasına olanak tanıyan yasalar çıkarmalıdır. Yağma ve tahribat, hukuk davalarında yargılanabilecek suç olmaktan ziyade saldırı suçu olarak tanınmalıdır (Human Rights Watch, 2003: 7).
- (iv) Hükümet, savaş suçları davalarında ayrımcı uygulamalara son vermeli ve Sırp azınlığa ve Hırvat çoğunluğuna karşı soruşturmanın aynı şekilde muamele görmesini sağlamalıdır. Medyada savaş suçlusu şüphelilerin davalarındaki olası beraatlar ya da cezalar, toplumu doğru bilgilendirmek adına halka duyurulmalıdır. Hükümet tarafından devlet kurumları ve özel işletmelerdeki istihdam uygulamaları yakından izlenmelidir. Etnik zeminlerde ayrımcılığın açık olduğu durumlarda ilgili bakanlıkların müdahalesi gerekir. Hükümet, ayrımcı uygulamaları sona erdirmeli ve gerektiğinde olumlu eylem politikaları kullanarak devlet idaresi ve devlete ait işletmelerdeki Sırp geri dönenleri için uygun istihdam fırsatlarını sağlamalıdır. Azınlık geri dönenleri istihdam eden özel işletmelerin sahiplerine vergi muafiyetleri ve diğer mali teşvikler sunmalıdır (Human Rights Watch, 2003: 8).
- (v) Uluslararası toplum tarafından uygun tüm ikili ve çok taraflı toplantılarda, Hırvat makamlarının ayrımcılık yapmaması, azınlık haklarına tam saygı göstermesi ve geri dönüş haklarını garanti altına alması teşvik edilmelidir. Yine Uluslararası toplum, Hırvatistan hükümeti ile mülteci geri dönüşleri ve ayrımcılık alanlarında var olan durumu iyileştirme konusunda siyasi, askeri ve ticari ilişkileri güçlendirmelidir. Geri dönenlerin savaş süresince tahrip olan, hasara uğrayan evlerinin yeniden inşası için ayrılan yardım artırılmalıdır. Etkin bir şekilde uygulandıklarından emin olmak için Hırvat yasaları, uluslararası toplum tarafından takip edilmelidir (Human Rights Watch, 2003: 8).
- (vi) Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR), Hırvat makamlarına geri dönüş hakkını etkileyen kilit konular hakkında bilgiler verecek yeterli bir duruş sergilemelidir. Birleşmiş Milletler (UN) antlaşma organları, Hırvat hükümetinin dönüş göçü konusundaki ilerleyişini takip etmeli, ek bilgi talebinde bulunmalıdır. Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (OSCE), dönüş göçü konusunda görünür iyileşme oluncaya kadar Hırvat yetkililerce yapılan her türlü baskıya ve Hırvatistan'daki ofis sayısının azaltılmasına karşı koymalıdır. Kurumun Hırvatistan'daki mevcudiyeti, mülteci dönüşleri ve ayrımcılık konuları ile ilgili şartlar ve politikalar hakkında düzenli ve kamusal raporlar yayınlamaya devam etmelidir (Human Rights Watch, 2003: 9).
- (vii) Avrupa Birliği, özellikle mülteci geri dönüşü ve geri dönenlere karşı yapılan ayrımcılık konularında Hırvat hükümetlerine baskı yapmalı ve bu konuda atılacak adımları her zaman desteklemelidir ve bu adımların takipçisi olmalıdır. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, Hırvatistan hakkındaki Avrupa Komisyonu tavsiyelerinin yeterli şekilde uygulanmasını sağlamalı ve her zaman takipçisi olmalıdır (Human Rights Watch, 2003: 10).
- (viii) Geriye dönen göçmenlerin Almanya'da doğan yeni nesil çocukları ile anavatan toplumu arasında sosyo-kültürel farklılıklar vardır. Bu tip farklılıkları bir sorun olarak görmekten ziyade, bir fırsat olarak kullanmak yararlı olacaktır (Tomic, 2014: 281).
- (ix) Hırvatistan'da geri dönenlerin büyük çoğunluğu kırsal alanlarda yaşamaktadırlar. Ancak buna rağmen ziraata yönelmemekte, geleceğini burada görmemekte, diğer iş kollarını aramaktadırlar. Tarımın geri dönüşün sürdürülebilirliğinde daha önemli bir rol oynaması için, geri dönenlerin yaş yapısını iyileştirmek ve yeni ekonomik teşvikler bulmak gerekmektedir. Yaşlılar, eğitimsizler, başarısızlar, adapte olamayanlar anavatanlarına diğerlerinden daha çabuk geri döneceklerdir (Mesic ve Bagic, 2010: 150-151).
- (x) Anavatanına geri dönenlerin artan insan potansiyelinin sosyal sermaye olmadan kalkınma hedeflerine hizmet edemediği konusunda ortak bir görüş birliği vardır. Bu yüzden Anavatandaki politika yapıcılar, örneğin çeşitli belgeleri ve lisansları güvence altına almak gibi, göç için oluşan sosyal sermayeyi desteklemelidir. Böylelikle anavatan da bu geri dönüşten kazanç sağlayabilir. Dönüş göçü, bu durumda iki taraf için de kârlı bir anlaşma olur (KNOMAD, 2015: 8).

- (xi) Dönüş göçü konusunda iyi planlanmış stratejiler ve programların çalışması için bakanlıklar ve hükümet kurumları arasındaki işbirliği ve ulusal ve yerel yönetim düzeyleri arasındaki koordinasyonun sağlanması önemlidir. Ayrıca, yetkililere eğitim verilmesi ve hükümet politikasının yönetiminin açıkça iyileştirilmesi de dâhil olmak üzere idari kapasitenin artırılması gerekmektedir (KNOMAD, 2015: 9).
- (xii) Dönüş göçünde yatırımların, yurtdışından anavatana para gönderiminden ziyade, ekonomik kalkınma için daha uygun olduğu düşünülmektedir. Diasporalar bu noktada önemlidir. Onlar da tıpkı yabancı yatırımcılar gibi, olumlu bir politik ve ekonomik ortam, yani siyasi istikrar, hukukun üstünlüğü, kâr ihtimali vb. durumlara bakarlar. Hırvatistan'da yabancı yatırımları teşvik etmek için yapılan öneriler arasında vergi indirimleri, istihdam sübvansiyonları, yeni teknolojilerin ithalatı, yerel yönetimlerin altyapı yardımı ve kamu-özel sektör ortaklığı gibi önlemler yer aldı. Kalkınma politikası, geri dönüş göçünü ve yeniden entegrasyon politikasını ve program müdahalelerini açıkça içermesi gerekmektedir (KNOMAD, 2015: 10).
- (xiii) Patronaj ve rüşvet sistemi, liyakat temelli, şeffaf ve hesap verebilir bir yönetim anlayışıyla değişmelidir. Ucuz işgücü, vergi indirimi sağlanarak yatırım fırsatları teşvik edilmelidir (KNOMAD, 2015: 11).

6. Sonuç

Göç kavramı, dünyanın küreselleşmesiyle beraber artık birbirleriyle mutlak sınırları kalmayan dünya uluslarının hayatında zamanla önemli bir yere yerleşmiştir. Dünya üzerinde Göç konusu, uzun yıllardan beri akademisyenlerin araştırma alanlarından birisi olmuştur. Ancak dönüş göçü kavramı, özellikle 1980'li yılların başlarında kendine akademik alanda yer bulabilmiştir. Ülkemizde ise henüz üzerinde kapsamlı araştırma yapılmış bir kavram değildir. Bunun yanında dönüş göçü, özellikle bu çalışmaya konu olan savaş gibi zorunlu sebeplerden dolayı ülkelerinden ayrılmış ve tekrar dönüş süreci yaşayan mülteciler açısından oldukça büyük bir öneme sahiptir.

Bu çalışmanın birinci bölümünde öncelikle göç ve dönüş göçü kavramlarının önemi anlatılmıştır. Konunun daha net anlaşılabilmesi açısından tek örnek üzerinde inceleme yapılmıştır. Üzerinde çalışılacak ülke olarak da dönüş göçünün en sancılı ve en yoğun duygularla yaşandığı yerlerden birisi olan Hırvatistan Cumhuriyeti seçilmiştir. Çalışmanın ikinci bölümünde Hırvatistan'ın, Sovyetler Birliği'nin çökmesiyle başlayan süreçte, Federal Yugoslavya Cumhuriyeti'nden bağımsızlığını alması kısaca anlatılmıştır. Üçüncü bölümde Hırvatistan'ı da içine alan Bosna Savaşı'nın sonunda imzalanan Dayton Barış Antlaşması'nın dönüş göçü ile ilgili bölümleri incelenmiştir. Hırvatistan, bu antlaşmanın imzacı devletlerinden birisiydi. Dolayısıyla antlaşma, Hırvatistan'a da yapması gereken

sorumluluklar yüklemişti. Hırvatistan'ın hem kendi iç dinamikleri hem de onun dışında göç alan ülkelerdeki dinamikler, dönüş göçünü etkileyen başlıca faktörlerden olmuştur. Dördüncü bölümde, dönüş göçünde mültecilerin karşılaştığı zorluklar, engeller ve bunlara karşı hem Hırvatistan hükümetlerinin yaptıkları eylemler hem de uluslararası toplum eylemleri üzerinde durulmuştur. Bu noktada, özellikle bağımsızlık savaşları öncesinde Hırvatistan'da yaşayan Sırp azınlığın Dayton Antlaşması'ndan sonraki dönüş sürecinden bahsedilmiştir. Çalışmanın son bölümünde ise, çeşitli ulusal ve uluslararası sivil toplum örgütlerinin dönüş göçünün kolaylaştırılması adına ilgili taraflara sundukları çözüm önerileri sıralanmıştır.

Bu çalışmada öncelikle dönüş göçü kavramının göç literatüründeki öneminin anlaşılması, daha sonra Hırvatistan örneği üzerinden göçmenlerin ve mültecilerin dönüş göçü sürecinde ne gibi zorluklarla karşılaştığının görülmesi, bu zorluklarla nasıl başa çıkılması gerektiğinin çözümlenmesi hedeflenmiştir. Çalışmanın anlattığı bütün bölümler ayrıntılı incelendiğinde, dönüş göçünün sadece mültecilerin ve göçmenlerin omuzlarına yüklenemeyecek kadar çok ağır ve zor bir süreç olduğu görülecektir. Dönüş göçü, hem göçmenlerin anavatanını hem onları alan ülkeleri hem de bir kısmının gittiği üçüncü ülkeleri kapsayan çok taraflı bir olgudur. Dolayısıyla bu süreçte karşılaşılan zorlukların çözümü de çok taraflı olmalıdır. Bu çözüm içerisinde göçmenlerin temsilcileri olan ulusal ya da uluslararası sivil toplum örgütleri de unutulmamalıdır. Hırvatistan özelinde çözümün tarafları; Hırvatistan Cumhuriyeti ve göçmenlerin gittiği ikinci ve üçüncü devletler, Birleşmiş Milletler, Avrupa Birliği başta olmak üzere ilgili tüm ulusal ve uluslararası toplum üyeleridir. Söz konusu bütün aktörlerin birlikte hareket ederek dönüş göçleri üzerine bir eylem planı belirlemeleri ve bunu hayata geçirmeleri tüm taraflar için yararlı olacaktır. Eylem planının oluşturulması ve hayata geçirilmesi, olabilecek en kısa sürede olmak zorundadır. Özellikle savaş, doğal afet vb. nedenlerle yurtlarından ayrılmak zorunda kalarak göçmen konumuna düşmüş insanların bu süreçte yaşadıkları zorluklar düşünülecek olursa, onlar için bu eylem planının acil olmasının zorunluluğu da daha net anlaşılacaktır. Buradan bakıldığında, dönüş göçü sürecinde durumu hızlı tespit etmenin, hızlı müdahale etmenin ve hızlı bir şekilde sonuç almanın birçok hayatın kurtarılması noktasında çok önemli olacağı apaçık bir gerçektir.

Kaynakça

- Al Jazeera (2014). *Ülke Profili: Hırvatistan*. (Erişim: 03.09.2018), <http://www.aljazeera.com.tr/ulke-profil/ulke-profil-hrvatistan>
- Albert, S. (1997). The return of refugees to Bosnia and Herzegovina: Peacebuilding with people. *International Peacekeeping*, 4(3), 1-23.

- Black, R., Eastmond, M., & Gent, S. (2006). Sustainable return in the Balkans: beyond property restitution and policy. *International Migration*, 44(3), 5-13.
- Dahlman, C., & Tuathail, G. Ó. (2005). The legacy of ethnic cleansing: The international community and the returns process in post-Dayton Bosnia–Herzegovina. *Political Geography*, 24(5), 569-599.
- Gregurović, S., & Mlinarić, D. (2012). The Challenges of Migration Policies in Croatia: Migration History, Trends and Prospects. *Association of European Migration Institutions Journal*, 10, 99-113.
- Harvey, J. (2006). Return Dynamics in Bosnia and Croatia: A Comparative Analysis. *International Migration*, 44(3), 89-144.
- Heimerl, D. (2005). The return of refugees and internally displaced persons: From coercion to sustainability?. *International Peacekeeping*, 12(3), 377-390.
- Horstein Tomić, C. (2014). Migration Activity from Croatia to Germany and Return Tendencies – An Account of Recent Developments. In: Caroline Elizabeth Hornstein Tomić, Ivan Hrستیć, Filip Majetić, Marin Sopta, Ines Sabotic (eds.), *Hrvatsko iseljništvo i domovina-Razvojne perspektive*, (ss 273-282). Zagreb: Institut društvenih znanosti Ivo Pilar.
- Human Rights Watch (2003). Croatia. Broken promises: impediments to refugee return to Croatia. Human Rights Watch Paport, 15(66(D)). (Erişim: 04.08.2018), <https://www.hrw.org/reports/2003/croatia0903/croatia0903.pdf>
- Huttunen, L. (2010). Sedentary policies and transnational relations: a ‘non-sustainable’ case of return to Bosnia. *Journal of Refugee Studies*, 23(1), 41-61.
- International Crisis Group (1999). Preventing Minority Return in Bosnia and Herzegovina : the anatomy of hate and fear. Sarajevo: International Crisis Group Report, no. 73, (August 2nd 1999). (Erişim: 04.08.2018), <http://www.intl-crisis-group.org/projects/sbalkans/reports/bh50main.htm>
- Knezović, S., & Grošinić, M. (2017). Migration trends in Croatia. Zagreb: Institute for Development and International Relations (IRMO)
- KNOMAD (2015). Return Migration and Re-Integration into Croatia and Kosovo. Croatian Heritage Foundation, May 11-12, Zagreb.
- Mesić, M., & Bagić, D. (2010). Serb Returnees in Croatia–the Question of Return Sustainability. *International migration*, 48(2), 133-160.
- Mikić, L. (2005). Croatia: Challenges for Sustainable Return of Ethnic Serb Refugees. London: *Minority Rights Group International, Micro study*.
- Pavlaković, V. (2009). From conflict to commemoration: Serb-Croat relations and the anniversaries of Operation Storm. In: Darko Gavrilović (ed.), *Serb-Croat relations: Political cooperation and national minorities*, (ss.73-82). Novi Sad: CHDR.
- Stefanovic, D., & Loizides, N. (2017). Peaceful returns: Reversing ethnic cleansing after the Bosnian War. *International Migration*, 55(5), 217-234.
- Stefansson, A. H. (2006). Homes in the making: property restitution, refugee return, and senses of belonging in a post-war Bosnian town. *International migration*, 44(3), 115-139.
- T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (2009). Göç Terimleri Sözlüğü. (Erişim: 10.08.2018), http://www.goc.gov.tr/icerik6/goc-terimleri-sozlugu_363_382_727_icerik
- Tuathail, G. Ó., & Dahlman, C. (2004). The effort to reverse ethnic cleansing in Bosnia-Herzegovina: The limits of returns. *Eurasian Geography and Economics*, 45(6), 439-464.
- United Nations General Assembly (1995). General Framework Agreement for Peace in Bosnia and Herzegovina. (Erişim: 04.08.2018), http://peacemaker.un.org/sites/peacemaker.un.org/files/BA_951121_DaytonAgreement.pdf
- Vidak, N. (1998). The policy of immigration in Croatia. *Politička misao*, 35(05), 57-75.
- Vujadinović, S., Šabić, D., Stojković, S., & Milinčić, M. (2011). Years of refugee life in Serbia-challenges for a new beginning: stay or return home?. *TRAMES: A Journal of the Humanities & Social Sciences*, 15(3), 235-258.
- World Bank (2018). *Croatia*. (Erişim: 08.08.2018), <https://data.worldbank.org/country/croatia>

JOEEP

Journal Homepage: <http://dergipark.org.tr/joeeep>

Araştırma Makalesi • Research Article

The Effect of Domestic Political Factors and Forces to the Foreign Policy Making in Indonesia

Endonezya'da İç Politika Faktörlerinin ve Güçlerinin Dış Politikaya Etkisi

Muhammad Saeri ^a

^a Dr., Universitas Riau, 28293, Riau / Indonesia.
ORCID: 0000-0001-9039-2383

MAKALE BİLGİSİ

Makale Geçmişi:

Başvuru tarihi: 9 Mart 2019

Düzeltilme tarihi: 02 Mayıs 2019

Kabul tarihi: 12 Mayıs 2019

Anahtar Kelimeler:

Dış Politika

Rohingya Sorunları

İç Politik

ARTICLE INFO

Article history:

Received March 9, 2019

Received in revised form May 2, 2019

Accepted June May 12, 2019

Keywords:

Foreign Policy

Rohingya Issues

Domestic Political

ÖZ

Bu araştırma, dış politika yapımında önemli etkiye sahip olan iç politik faktörleri ve güçleri incelemeyi ve Endonezya hükümetinin Rohingya davası ile ilgili olarak nasıl hedefler koyduğunu tespit etmeyi amaçlamaktadır. Uluslararası ilişkiler alanındaki literatürde, akademisyenler tarafından bir ülkenin uluslararası politikasına atıfta bulunmak için kullanılan kavram dış ilişkiler siyaseti yerine dış ilişkiler politikasıdır. Rohingya ile ilgili konularda Endonezya, Güneydoğu Asya'yı (ASEAN) ilk stratejik ortam olarak görmektedir. ASEAN istikrarı için ele alınan konular, ASEAN istikrarsızlığının Endonezya'nın iç koşullarını da olumsuz yönde etkileyeceği göz önüne alınarak, Endonezya'nın dış politika öncelikleri arasında yer almaktadır. Endonezya, ASEAN üyeleri arasında eşitlerin birincisi sayılmaktadır ve bölgesel sorunların aşılmasında etkin rol alması beklenmektedir. Bu bağlamda uygulanmakta olan Endonezya dış politikası, iletişimsel ve yapıcı bir politikadır.

ABSTRACT

This research aimed to examine the domestic political factors and forces that have a significant effect on the foreign policy making and determine how the Indonesian government implements and sets targets to be achieved in relation to the Rohingya case. In various literature on international relations, the concept used by IR scholars to refer to a country's policy towards the international world is foreign policy instead of foreign politics. Regarding Rohingya issues, Indonesia considers Southeast Asia (ASEAN) as the first strategic environment. Issues bringing implications for ASEAN stability have become one of the Indonesian foreign policy priorities, given that ASEAN instability will also negatively affect Indonesia's domestic conditions. Indonesia is regarded as primus inter pares among ASEAN members and is highly expected to play an active role in overcoming regional issues. The Indonesian foreign policy implemented in this case is a communicative and constructive foreign policy.

1. Introduction

Foreign policy is the way a country articulates its national interest in the international world. Foreign policy, as stated by Chris Brown, is the result of interrelated policy-making processes that reflect domestic politics (Brown, 2005). Foreign policy is influenced by several important factors used as the considerations of decision makers in formulating policy options to be taken. These factors include economic,

political, strategic, and ideological interests as well as values adopted by the related community and country.

Indonesia, since the independence era, has adopted the principle of free and active foreign policy. This principle is a guide for elite policymakers in fighting for Indonesia's national interests in the international political system. This principle emphasizes independence in responding to the phenomenon of international politics and Indonesia's active

* Sorumlu yazar/Corresponding author.

e-posta: syaeri.unri.jp@gmail.com

role and contribution in promoting peace, security and stability at regional and global levels.

Southeast Asia, whose countries has an organization namely ASEAN (Association of Southeast Asian Nations), is the first strategic environment in the Indonesian foreign policy. The region, since the recent three decades, has become one of the centres of international political attention, given its strategic position in global geopolitical and geo-economic discourses. The emergence of Indo-Pacific, emphasizing the importance of treating the Indian and Pacific Oceans as a geopolitical entity, places Southeast Asia as the centre of this concept (Medcalf).

Throughout 2016, two main issues developed dynamically in the ASEAN region, attracting the attention of international relation observers, elite policymakers, diplomats, legal practitioners, activists and journalists. The first issue was the decision of the Permanent Court of Arbitration (PCA) on maritime disputes and island ownership in the South China Sea between Philippines and China. The decision of the International PCA released officially in July 2016 won the Philippine lawsuit against, stating that the nine-dash lines and historical rights claimed by China in the waters have no validity in international law (Panda, 2016).

The second issue that was also equally important as the South China Sea issue was the alleged human right violation of Rohingya ethnicity in Rakhine state, Myanmar. Myanmar also received international attention regarding democratization issues which began in 2011, marking the transition from the military junta authoritarian regime to democratic government. Although the political reform went well with the general election held in 2015, there has been no significant changes brought to the Rohingya issues. Rohingyas remain the object of violence carried out by extremists. The government intervention is also ineffective. Even, the security forces tend to be biased in dealing with the issues (Strategic Comment, 2014).

‘Rohingya’ is a controversial terminology in Myanmar. Despite being widely used by the international community, the terminology ‘Rohingya’ is not officially accepted or used by Myanmar. This terminology, according to the government and the understanding of the majority of Myanmar people, refers to Muslim immigrants from Bangladesh (Bengali Muslims) living in Rakhine. Moreover, the Rohingya is not included in the 135 ethnic groups recognized by the Myanmar government. Based on the 1982 citizenship law, there are three categories of population, namely citizens, associate citizens, and naturalized citizens (Kipgen).

This issue is also inseparable from the historical origins of controversial Rohingya ethnicity. Several academicians have argued that Rohingyas have settled in Myanmar for several centuries and are descended from Arab, Persian, Turkish, Mughal and Bengali Muslims who came as traders, soldiers, and scholars through land and sea routes

(Kipgen). Jacques Leider, a historian examining Rakhine, noted that the Muslim community settling in this area in the 15th century was most likely Persian and Indian mixture-blooded (Thwangmung, 2016). Meanwhile, the majority of Myanmar people have considered Rohingyas as Bengali Muslims from Bangladesh who settled in Rakhine since the Anglo-Burmese War in 1824-1826. Currently, the majority of Rohingya people occupying Rakhine are generally considered to have origins from South Asia who were deliberately brought in as workers by the British colonial government – East Indian Company (Strategic Comment, 2014). Also, it should be noted that Rohingya is not the only Muslim community in Myanmar. There are other Muslim communities in other states.

Whether or not Rohingyas are Rakhine native inhabitants is a central issue which has become a divisive point, especially between the elite Rohingya Muslims and the Buddhists as the majority in Myanmar. Thwangmung stated that the communal conflict between the Buddhists and Rohingya Muslims in Rakhine is caused by several factors. It not only includes distrust and fear of cultural differences, competition for land and resource control, and political reform providing space to describe frustrated expressions that are difficult to control. The more important thing considered as the basis of this conflict is the incomplete issue regarding the claimed legitimacy of Rohingya as a Myanmar's national ethnicity (tain-ying-thar) (Thwangmung, 2016).

The communal conflict making Rohingyas as the most disadvantaged party since the political reform in 2011 seems to be intensifying with a widespread escalation. In June 2012, riots between Rakhine Buddhists and Rohingya Muslims caused 200 people died and, according to the United Nations (UN)'s estimation, around 115,000 people, especially Rohingyas, lost their houses. The conflict resumed in October of the same year, where 32,000 people were displaced due to homelessness and 94 people (mostly Rohingyas) were killed. In this year, the Buddhist nationalist group (better known as 969) also emerged as an extremist movement with anti-Muslim rhetoric initiating to attack Muslims' houses, businesses, and mosques (Strategic Comment, 2014).

Again, such a conflict resumed in the following years, even involving both Myanmar and Rohingya security forces in October 2016. The riots stemmed from the Rohingya militants' attack against Myanmar police posts in the border area with Bangladesh. A total of 9 Myanmar security forces were killed in this attack. Myanmar authorities responded to this case by placing Rakhine under military supervision and evacuating thousands of people. According to the report of the London-based Burma Human Rights Network, a total of 30,000 people had to flee, leaving the ne da settlement.

The Rohingya issues have a significant impact on the ASEAN region. The regional countries, including Bangladesh, Indonesia, Malaysia, Thailand, and India, become the destinations of Rohingya refugees leaving

Myanmar. In certain cases, Rohingya refugees are also objects of human trafficking across national borders. Currently, Indonesia has accommodated 13,800 Rohingya refugees (Antara News, 2016). If the Rohingya case cannot be overcome by the regional countries through diplomacy, the flow of refugees from Myanmar, as stated by Coyne from Australian Strategic Policy Institute (ASPI), is able to quickly exceed the regional countries' refugee-accommodating capacity. With the estimated Rohingya people of 1.3 million, the potential crisis of mass migration is an inevitable fact. The 2015 conflict resulting in 25,000 people fleeing from Myanmar has also caused a crisis in three ASEAN countries – Indonesia, Malaysia, and Thailand. In this case, prevention measures are crucial to take in order to avoid experiencing the same thing as the European Union in dealing with the flow of Middle East refugees in 2015-2016 (Coyne, 2016).

Some observers have suggested that the issue of violence against Rohingya ethnicity continuing to occur repeatedly with an increasing escalation potentially strengthens radicalization and terrorism in the future. The tendency for terrorism began to emerge in 2013 when Bodh Gaya – a temple and site where Buddhists were enlightened – was attacked on July 7 in which the Mujahideen Indians were considered as the group responsible for the attack. Anti-Buddhist sentiments have spread widely in South Asia and Southeast Asia since 2012 when the Rohingya crisis began to be known by the international community. Tehrik-e-Taliban, a Pakistani militant group, has asked the Pakistani government to close its embassy in Myanmar and break off the diplomatic relation with the country as a form of solidarity to Rohingyas. In 2013, there was also an attack on a Buddhist temple in Jakarta amid widespread anti-Buddhist sentiments linked by the government to the Rohingya issue based on information about the meeting of two members of RSO (Rohingya Solidarity Organization) with radical groups in Indonesia (Strategic Comment, 2014).

Indonesia considers Southeast Asia (ASEAN) as the first strategic environment. Issues bringing implications for ASEAN stability have become one of the Indonesian foreign policy priorities, given that ASEAN instability will also negatively affect Indonesia's domestic conditions. Indonesia is regarded as *primus inter pares* among ASEAN members and is highly expected to play an active role in overcoming regional issues. It is because Indonesia is always present with various ideas and diplomatic initiatives to solve and mitigate regional issues, such as the South China Sea conflict and the conflict between Thailand and Cambodia on border disputes. Indonesia also plays an important role in encouraging the democratization process of the military junta in Myanmar (The Jakarta Globe).

Rohingya issues are challenges for Indonesia and ASEAN. For ASEAN, these issues show the principle of ineffective non-intervention in solving regional issues. The context of contemporary international relations is extremely different from the cold war era. The use of the ineffective non-

intervention principle by ASEAN becomes irrelevant in overcoming the complexity of contemporary issues. The failure of ASEAN in dealing with Rohingya issues will also have an impact on ASEAN's effectiveness in overcoming other issues such as the South China Sea conflict involving four ASEAN countries and China (Nugroho). Similarly, Indonesia's success in handling Rohingya issues will further strengthen Indonesia's position as the natural leader for ASEAN. If Indonesia fails due to inactions in taking a stand and policy related to the issues, ASEAN will face a humanitarian crisis stretching from Rakhine to the archipelago waters, as reminded by John Coyne (2016).

In November 2016, the Indonesian Foreign Minister, Retno Marsudi, visited Myanmar to meet Aung San Suu Kyi to channel humanitarian aids to Rohingya people in Rakhine state. Since the conflict emerging in October 2016, the Myanmar government has limited the distribution of international aids and the access of international organizations to Rohingyas. Retno stated that Indonesia would take intensive diplomacy in overcoming Rohingya issues, one of which was by bridging communications between Myanmar and Bangladesh governments (The Jakarta Post, 2017). As a country directly bordering with Myanmar, Bangladesh has a central role in dealing with the humanitarian crisis occurring in Rakhine (The Jakarta Post, 2016). This also does not rule out the possibility of Indonesia to take the multilateral diplomacy path through ASEAN or particular bodies formed to handle Rohingya issues such as Rakhine Advisory Group.

This research is one of the few studies analyzing the Indonesian foreign policy towards Myanmar in the issue of Rohingya. Based on the description of the background above, the interesting point, in this case, is the Indonesian foreign policy in addressing the Rohingya case on Myanmar. This case has implications for the regional stability of ASEAN, given that most Rohingyas are refugees in several regional countries such as Bangladesh, Indonesia, Malaysia, and Thailand. Even, at certain levels, this case has increased the potential for radicalization and terrorism. This case is a challenge for ASEAN in responding to human rights violations and for Indonesia as the largest democratic country with the largest Muslim population in ASEAN that upholds the respect for human rights as a value in the nation and state life. Therefore, this research aimed to examine the domestic political factors and forces that have a significant effect on the foreign policy making and determine how the Indonesian government implements and sets targets to be achieved in relation to the Rohingya case.

2. Literature Review

This research used the decision-making theory developed by Graham Allison. Allison employed three models to understand the foreign policy of rational actors, organizational processes, and government politics more widely known as a bureaucratic model (Bendor, 1992). In the rational actor model, state behavior is described as a

rational individual actor who is assumed to have perfect knowledge of a situation and tries to maximize any values and objectives based on the situation. Various state actions are analyzed by assuming that the state considers all options and acts rationally to maximize profits. In this model, the government becomes the main actor examining a set of objectives, evaluating them based on profits, and choosing one of the policy options considered providing the highest return (Hara, 2011). As for the organizational model, decision makers work with limited information and time and do not look for an optimal solution. They involve in doing certain behavior just to satisfy and try to find solutions accordingly with a set of objectives and minimize the risk of failure. Government bureaucracy limits actions and often determines final decisions. Meanwhile, in the bureaucratic model, state actors try to achieve separate objectives that might be opposite each other. In this case, individuals representing various organizational interests get involved in the process of achieving joint decisions being argued which will later become official state policies. According to Allison, this model is the best. The actions of a country are best understood as a result of the politicking and negotiation of its top leaders. Even if the top leaders have a common goal, they still differ in the way of achieving it due to some factors, such as personal interests and backgrounds. Likewise, the reason making these leaders do politicking is that they have different levels of power based on charisma, personality, persuasion skills, and personal relations with decision makers. In analyzing the Indonesian foreign policy on Rohingya issues in Myanmar, this research emphasizes the bureaucratic model in explaining the Indonesian government's policy options.

3. Research Methodology

This research was designed in the form of qualitative research. The type of this research is library research. According to Danzin and Lincoln (Danzin), qualitative research has its own rights. According to Straus and Corbin (1997), qualitative research findings cannot be obtained through statistical procedures or other measurement methods. Qualitative research can involve cross-disciplinary, cross-study field and cross-problem approaches. However, there is a complexity possibly emerging in qualitative research, that is interrelationships of various terms, understandings, concepts, and assumptions.

The qualitative method was selected based on the reason that the studied nature and problems required further searches, not limited to visible symptoms. This method can be more flexibly used to uncover and analyze things behind limited-known symptoms. This method can also be used to clarify the details of complex problems that cannot be expressed by quantitative methods. Qualitative research can provide meaning to phenomena while quantitative research is more oriented to efforts of proving hypotheses.

Since the type of this research is library research, it used no specific location. This research was conducted in various

libraries where the researcher possibly collected data and information needed.

As mentioned earlier, this study used a qualitative method with a descriptive analysis model aimed to describe the research problems using various variables influencing the problems qualitatively. With this method, this research did not use a particular sample but used certain groups of data accordingly to the variables and indicators. The data in this research were sourced from secondary data which can be in the form of literature, either books, scientific texts, journals, documents, and other publications related to the problems studied. The secondary data were obtained through libraries, institutions, and individuals providing information and data needed.

This research also applied a phenomenological analysis model – a description of phenomena or symptoms related to the problems under study. Phenomena can be in the form of events, situations, experiences or concepts.

4. Results and Discussion

4.1. History and Development of Rohingya Issues

Rohingya people were first present in Myanmar as an immigrant community living in an independent kingdom in Arakan currently known as Rakhine state in Myanmar (Mahmood, 2016). Rohingya, the majority ethnicity in Myanmar at present, is indeed not a native ethnicity of Myanmar. Rohingya ethnicity derives from South Asia. At that time, there was no country and government established as the current Myanmar nation-state, just like the Arabian and Chinese ethnicities in Indonesia before and after the founding of the Unitary Republic of Indonesia, the Javanese-Malay ethnicity in Suriname, or the Malay ethnicity spreading across Southeast Asia.

Rohingya people, at that time, could live peacefully in Arakan. The Arakan Kingdom established a good relationship with the Bengal Kingdom through the spread of Islam and trade routes. Issues began when the King of Burma Kingdom, Bodawpaya, conquered Arakan and hundreds of thousands of refugees fled to Bengal (Mahmood, 2016). Here is the timeline description of the history and development of Rohingya ethnicity in Myanmar.

A British diplomat sent to help refugees, Hiram Cox, founded the city of Cox's Bazar in Bangladesh, where many Rohingyas still live today. Then, after Britain captured Burma (currently known as Myanmar) and made it a province in British India, workers migrated to Burma from other parts of British India for infrastructure projects.

In 1942 when World War II took place, Japan invaded Burma, pushing out the British. As the British retreated, Burmese nationalists attacked Muslim communities whom they thought had benefited from British colonial rule. After the World War ended, in 1945, Britain liberated Burma from Japanese occupation with the help of Burmese nationalists

led by Aung San and Rohingya fighters. However, after that, Rohingyas felt betrayed as the British did not fulfil a promise of autonomy for Arakan. That is where conflicts began to occur.

Table 1: Timeline of History and Development of Rohingya Ethnicity in Myanmar

Year	Events
8 th century	The Rohingya, people from South Asia, dwelled in an independent kingdom in Arakan (currently known as Rakhine state in modern Myanmar).
9-14 th century	The Rohingya came into contact with Islam through Arab traders. Close ties were forged between Arakan and Bengal.
1784	The King of Burma Kingdom, Bodawpaya, conquered Arakan and hundreds of thousands of refugees fled to Bengal.
1790	A British diplomat sent to help refugees, Hiram Cox, established the town of Cox's Bazar in Bangladesh, where many Rohingyas still live today.
1824-1942	Britain captured Burma (currently known as Myanmar) and made it a province of British India. Workers were migrated to Burma from other parts of British India for infrastructure projects.
1942	Japan invaded Burma, pushing out the British. As the British retreated, Burmese nationalists attacked Muslim communities whom they thought had benefited from British colonial rule.
1945	Britain liberated Burma from Japanese occupation with the help of Burmese nationalists led by Aung San and Rohingya fighters. However, after that, Rohingyas felt betrayed as the British did not fulfil a promise of autonomy for Arakan.
1948	Tensions increased between the government of newly independent Burma and the Rohingya, many of whom wanted Arakan to join Muslim-majority Pakistan. The government retaliated by ostracizing the Rohingya, including removing Rohingya civil servants.
1950	Some Rohingya resisted the government, led by armed groups called <i>Mujahids</i> . The insurgency gradually died down.
1962	General Ne Win and his Burma Socialist Programme Party seized power and took a hard line against the Rohingya.
1977	The <i>junta</i> began Operation Nagamin or Dragon King, which they said was aimed at screening the population for foreigners. More than 200,000 Rohingyas fled to Bangladesh, amid allegations of army abuses. The army denied any wrongdoing.
1978	Bangladesh struck a U.N.-brokered deal with Burma for the repatriation of refugees, under which most Rohingya returned.
1982	A new immigration law redefined people who migrated during the British rule as illegal immigrants. The government applied this to all Rohingya.
1989	The army changed the name of Burma to Myanmar.
1991	More than 250,000 Rohingya refugees fled from what they said as forced labor, rape, and religious persecution at the hands of the Myanmar army. The army said that they were trying to bring order to Rakhine.
1992-1997	Around 230,000 Rohingyas returned to Arakan (currently known as Rakhine), under another repatriation agreement.
2012	Riots between Rakhine Buddhists and the Rohingya killed more than 100 people, mostly Rohingyas. Tens of thousands of people were driven to Bangladesh. Nearly 150,000 people were forced into camps in Rakhine.
2016	Rohingya militant groups <i>Harakah al-Yaqin</i> attacked border guard posts, killing nine soldiers. The army retaliated. More than 25,000 people fled from Rakhine to Bangladesh, bringing accounts of killing, rape and arson. Aung San Suu Kyi's government denied the atrocities.

Source: Al-Mahmood (2016) and Smith and Allsebrook (1994)

In 1948, tensions increased between the government of newly independent Burma and Rohingyas, many of whom wanted Arakan to join Muslim-majority Pakistan. The government retaliated by ostracizing the Rohingya, including removing Rohingya civil servants. Some Rohingyas resisted the government, led by armed groups called *Mujahids*. The insurgency gradually subsided. General Ne Win and his Burma Socialist Programme Party seized power and took a hard line against the Rohingya.

In 1977, the *junta* began Operation Nagamin or Dragon King, which they said was aimed at screening the population for foreigners. More than 200,000 Rohingyas fled to

Bangladesh, amid allegations of army abuses. The army denied any wrongdoing.

After that, Bangladesh struck a U.N.-brokered deal with Burma for the repatriation of refugees, under which most Rohingyas returned. After that, in 1982, new immigration law was made to redefine people who migrated during the British rule as illegal immigrants. The government applied this to all Rohingya.

Once the army changed the name of Burma to Myanmar, strained situations emerged, causing more than 250,000 Rohingya refugees to flee from what they said as forced labor, rape, and religious persecution at the hands of the Myanmar army. The army said that they were trying to bring

order to Rakhine. From 1992 to 1997, around 230,000 Rohingya returned to Arakan (currently known as Rakhine), under another repatriation agreement.

The conflicts continued to fluctuate until 2012. Riots between Rakhine Buddhists and the Rohingya killed more than 100 people, mostly Rohingyas. Tens of thousands of people were taken to Bangladesh. Nearly 150,000 people were forced into camps in Rakhine.

The latest development in 2016 showed that Rohingya militant groups ‘Harakah al-Yaqin’ attacked border guard posts, killing nine soldiers. The army then retaliated. More than 25,000 people fled from Rakhine to Bangladesh, bringing accounts of killing, rape and arson. Aung San Suu Kyi’s government denied the atrocities. At this level, the Rohingya has evolved from oppressed ethnic groups to liberated ethnic groups due to repressive pressure imposed by the Myanmar government. Although liberation movements have emerged, the capability of majority ethnicity represented by the Myanmar government can still be said to be oppressive.

There are at least five levels of genocide in Myanmar. Based on publications from the International State Crime Initiative of London, the five levels include stigmatization, harassment, isolation, systematic weakening, and mass annihilation.

Five stages of genocide	
Stage	Rohingyas in Myanmar
1 Stigmatisation	Denied citizenship and not acknowledged as one of Myanmar’s official ethnic groups; labelled “Bengalis”
2 Harassment	Job discrimination; religious persecution; attacks by state security
3 Isolation	In 2012 herded into camps; villages cut off
4 Systematic weakening	Identity cards removed so cannot vote; barred from travelling, leading to loss of livelihood
5 Mass annihilation	Has not yet occurred, but no one has been prosecuted for a killing spree against Rohingyas in 2012

Source: Penny Green, International State Crime Initiative at Queen Mary University of London

Economist.com

Figure 1: Five Stages of Genocide in Myanmar
Source: The Economist (2015)

Based on these five stages, The Sentinel Project for Genocide Prevention makes a research publication focusing on the escalation of conflicts occurring in Myanmar with various categories of genocide and a number of oppression criteria such as oppression done by security forces, attacks on Muslims, government-related oppression, hate speech, and also anti-Rohingya protests. Here is the excerpt of this research.

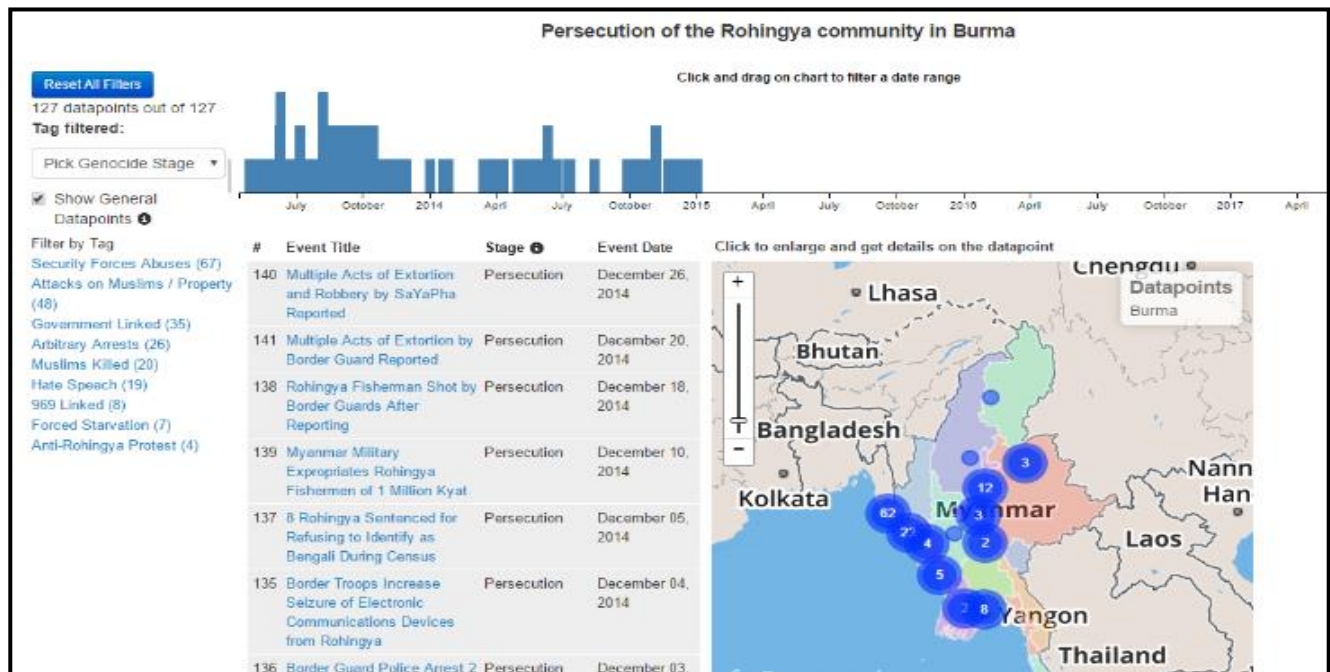
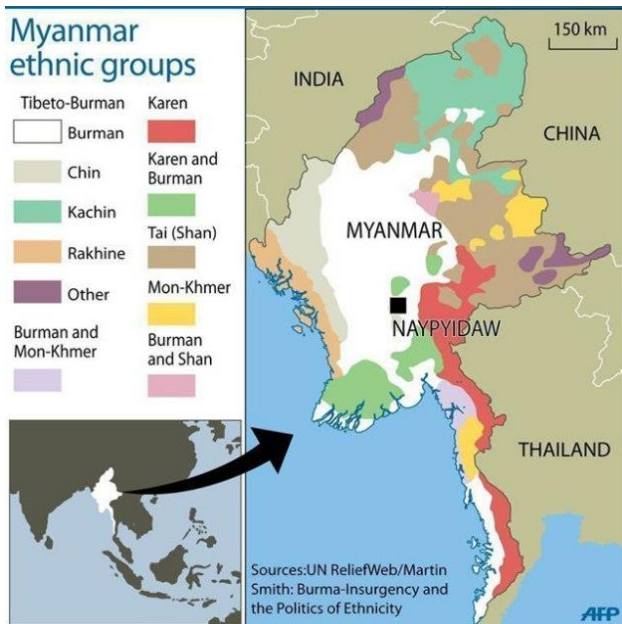

Figure 2: Publication of Rohingya Conflict Escalation Data in Burma (Myanmar)

Source: The Sentinel Project (2015)

It should be noted that there are at least eleven ethnic groups in Myanmar. Burman is the majority ethnic group while Rakhine is a Rohingya minority ethnic group whose people live on the western outskirts of Myanmar where many

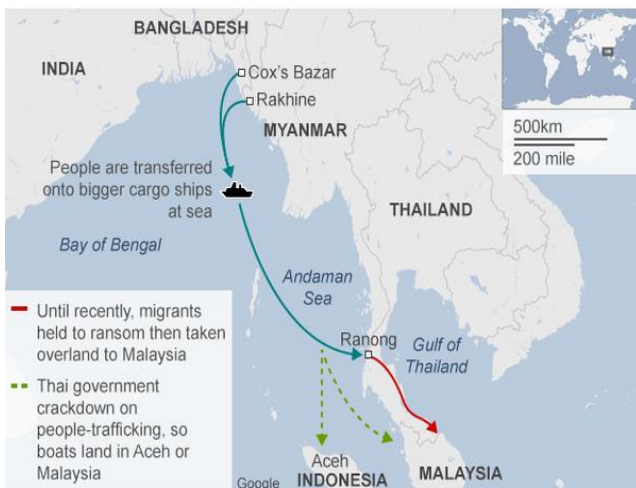
human rights violations occur. Take a look at the following Figure 3.

Figure 3: Distribution of Ethnic Groups in Myanmar

Source: Taken from UN Relief Web/Martin Smith, *Burma Insurgency and the Politics of Ethnicity*, and Smith and Allsebrook (1994)

Oppressions occurring in Myanmar have resulted in many Rohingyas fleeing from Myanmar because they are neither accepted in Myanmar nor Bangladesh. Some fled to Indonesia by the sea route to Aceh and some fled to Malaysia. Even, there are still Rohingyas constantly suffering in boats without certainty from anywhere. See Figure 4.

Figure 4: Smuggling Routes of Rohingyas Fleeing from Myanmar

Source: Bonasir (2015)

Around 1,600 Rohingyas and Bangladeshis fled from Myanmar to Malaysia and Indonesia. A total of 8,000 people fled to the Malacca Strait, 1,000 people fled to Langkawi, and 600 people fled to Aceh. The concern is that the conditions of the migrants in the Malacca Strait are reportedly still accommodated on a large ship around the

international sea without any clarity and touching any beach at all (AlJazeera, 2015).

4.2. Rohingyas and the Challenge of Human Rights Enforcement in ASEAN

Human rights have become a dominant issue in the discourse of contemporary international relations. Human rights, in this case, are the basic principle to achieve greater social goals and codified into a legal system providing an explanation of what rights are considered to be the most fundamental in society (Forsythe, 2006).

Rohingya is a minority ethnic group treated discriminatively by the Myanmar government through its various policies and also the radical Buddhist community in Myanmar through provocative anti-Rohingya Muslim campaigns. As stated in the previous section, in addition to not being recognized as one of the 135 indigenous ethnic groups of Myanmar, Rohingya ethnicity is also an object of dehumanization through widespread speeches of hatred, settlement restrictions, and even ethnic cleansing efforts designed systematically. The observer organization for human rights, Genocide Watch, provided an early warning of genocide against Rohingya as an oppressed group that is terrorized and forcibly evicted from their homeland by Myanmar authorities and Buddhist extremist groups (Hudson).

Although democratization is underway in Myanmar, marked by the transition from Myanmar's military junta government to civilian government by bringing up National League for Democracy as a party winning majority votes in general elections, there has been no change in the Rohingya's ethnic life as Myanmar's minority. Democracy which also requires respect and protection of human rights seems to be a point ignored by the Myanmar government. Referring to a report from the UN Special Reporter on human rights in Myanmar in 2017, the Rohingya did not get any profit from ongoing democratization. Repression of the Rohingya in October 2016 was a serious record for Myanmar authorities in cases of human rights violations in which this crisis resulted in 150,000 people fleeing, 3,000 people forcibly evicted from their settlements, and 69,000 people fleeing to Bangladesh during October 2016 to February 2017 (Davies, 2017).

ASEAN as a regional organization seems to be ineffective at a certain level or even can be said to be absent in dealing with human rights issues in Rakhine, Myanmar. The fundamental point becoming the main cause of ASEAN ineffectiveness in overcoming the issues of Rohingya Muslims is the principle of not interfering in domestic affairs of ASEAN member countries. This principle has been the basis of intra-ASEAN international relations since this organization was established in the 1960s. ASEAN's commitment to respecting sovereignty manifested in the principle of non-intervention is considered to hamper efforts of human rights protection since the organization establishment.

The principle of non-intervention also shows that ASEAN member countries respect differences in each country's political system. In practice, this principle prevents the presence of open criticism between ASEAN member countries regarding policies or track records in human rights protection. This has directly caused the promotion of human rights protection in ASEAN cooperation to be neglected. As a result, the member countries feel comfortable with policies considered to violate human rights by taking refuge behind the non-intervention principle because there will be no outsiders interfering in domestic affairs (Ahmad, 2016).

Protection of human rights and prevention of attempted mass murder or genocide are actually the main responsibility of the national government authority for the safety and welfare of its citizens. At the same time, the international community also has a moral obligation to get involved in dealing with or seeking solutions that cannot be prevented by the relevant government in the name of national sovereignty. Sovereignty, in this case, should not be seen as a barrier of the intervention of the international community in becoming a facilitator when the relevant country is deemed to fail to protect the fundamental rights of its citizens. It is clearly stated in the Responsibility to Protect (RtoP) adopted universally by world countries, including ASEAN member countries, in the 2005 World Summit (Ahmad, 2016).

This Responsibility to Protect (RtoP) has three main pillars in its implementation. First, a country has a primary obligation to protect its citizens from genocide acts, wars, crimes against humanity, ethnic cleansing, and incitement. Second, the international community has an obligation to support and help world countries to fulfil the obligations stated in the first point. Third, the international community is responsible for taking diplomatic measures and other efforts deemed appropriate to protect the population or citizens from crimes against humanity.

Given the background of ASEAN formation which is more concerned with economic cooperation and communist stemming, it is no wonder that ASEAN considers human rights not as a prioritized point for regional cooperation until the signing of the 2007 ASEAN Charter. This charter is a basic milestone for the efforts of human rights protection in ASEAN which also inspired the formation of the ASEAN Intergovernmental Commission of Human Rights (AICHR) – which was formally established in 2009 (Joanne, 2016).

The ASEAN Human Rights Commission – AICHR – has received much criticism from various circles for its performance which is considered to be less capable of protecting human rights at the Southeast Asia regional level. For example, John Sifton criticized that AICHR does not have real and binding power because the commission works through consensus between its member countries. This procedure will be very difficult to implement in terms of reporting and resolving alleged human rights violations if the relevant country rejects the involvement of outsiders in the issue occurred (Sifton, 2016). Additionally, this

commission also has a gap to be ineffective in terms of defining human rights which are more seen in the ASEAN context so that the commission is more consultative than overseeing and implementing mechanisms for protecting human rights in the member countries (Asplund).

Another problem causing the ASEAN Human Rights Commission (AICHR) to be less effective is the low democratization in several ASEAN countries, including Myanmar. Most ASEAN member countries tend to look negatively at democracy and human rights or even consider these two as threats to national sovereignty. It is the authoritarian regime nature in several ASEAN member countries which becomes the main obstacle for ASEAN to discuss issues about human rights protection. Even at the most extreme level, it can weaken the existence and function of the ASEAN Human Rights Commission itself (Mardhatillah).

In one side, Myanmar is undergoing democratization in its political system without neglecting the other fact that the Myanmar military still plays an important role in the system and also the decision-making process. It can clearly be seen from the 2008 Myanmar Constitution stating that the military has a reservation on parliamentary seats at the central and state levels by 25% (Nilsen, 2016). Constitutionally, power is still concentrated in the military in several key aspects related to security issues. The military has veto rights recognized by the constitution covering policy control over several ministries and declaring martial law (East Asia Forum, 2017).

Indonesia has an important role in overcoming the issue of human rights violation against the Rohingya ethnic group. There are three reasons why Indonesia can be a facilitator in finding peaceful solutions to Rohingya issues. First, Indonesia is the natural leader of ASEAN. Despite the rotation of ASEAN leadership every two years, Indonesia has always been able to bring new breakthroughs and initiatives within the framework of ASEAN cooperation. Second, Indonesia is the third largest democratic country in the world and the first for the Southeast Asian regional level. Indonesia is also a country with the largest Muslim population in the world that is able to show no conflict between Islam and democracy. Instead, these two things can run simultaneously. Since the era of Susilo Bambang Yudhoyono's administration, democracy and Islam have been important points in the components of diplomacy and foreign policy projected as Indonesia's soft power on the international political stage. Indonesia is a good example for Myanmar both in terms of democratic transition and management of inter-religious community relations.

Third, ASEAN is the first pillar of Indonesia's foreign policy known as a concentric circle. This model places ASEAN in the core circle, followed by ASEAN + 3 (China, Japan, and South Korea), major countries such as the United States, India, and the European Union, APEC and other international organizations such as the United Nations, OIC, and others. Although the Indonesian government currently

has its own approach patterns in its foreign policy, ASEAN remains Indonesia's top priority. This relies on the assumption that the regional stability will directly affect Indonesia's national stability. Political, economic and security dynamics occurring at the ASEAN level also affect Indonesia's domestic conditions and government policies.

The approach taken by the Indonesian government in overcoming the Rohingya crisis is to play the role of a third party bridging (bridge builder) related parties to find long-term peaceful solutions. The Indonesian government avoids the megaphone diplomacy approach because this approach is considered to be able to trigger Myanmar authorities to increasingly restrain from the international community over issues occurring in the state of Rakhine. Therefore, in practice, the Indonesian foreign policy towards Rohingya issues is more manifested through bilateral diplomacy directly either with Myanmar as the main party or source of problems as well as cooperation with countries that are directly affected by the conflict in Rakhine, such as Bangladesh, Thailand, and Malaysia.

4.3. Indonesian Foreign Policy towards Rohingya Issues

Rohingya issues get serious attention from the Indonesian public. The main factor causing the high Indonesian people's empathy to the dynamics occurring in the Rohingya ethnic group is the solidarity of fellow Muslims. Although there are arguments stating that Rohingya conflicts are political issues rooted in Myanmar's national orders (Azis, 2015) which do not recognize Rohingyas as Myanmar's native ethnic group and citizens. Therefore, the use of the religious dimension, in this case, becomes irrelevant and is considered to be dangerous as it potentially causes other issues such as extremisms in the name of religion. It cannot be denied that one of the main causes of discriminations and oppressions experienced by Rohingyas is their Muslim identity.

The Indonesian public's attention to this issue and their demand for the government involvement in finding solutions or making diplomatic pressures on Myanmar as an ASEAN member is normal for countries adhering to the notion of democracy in its political system. Since the Reformation Era began in 1998, public opinions and perceptions have been one of the important elements for the government in formulating both domestic and foreign public policies. Even in some cases, elements of civil society were also actively involved in the implementation of Indonesian foreign policy.

Indonesia considers Southeast Asia (ASEAN) as the first strategic environment. Issues bringing implications for ASEAN stability have become one of the Indonesian foreign policy priorities, given that ASEAN instability will also negatively affect Indonesia's domestic conditions. Indonesia is regarded as *primus inter pares* among ASEAN members and is highly expected to play an active role in overcoming regional issues. It is because Indonesia is always present

with various ideas and diplomatic initiatives to solve and mitigate regional issues, such as the South China Sea conflict and the conflict between Thailand and Cambodia on border disputes. Indonesia also plays an important role in encouraging the democratization process of the military junta in Myanmar.

Rohingya issues are challenges for Indonesia and ASEAN. For ASEAN, these issues show the principle of ineffective non-intervention in solving regional issues. The context of contemporary international relations is extremely different from the cold war era. The use of the principle of ineffective non-intervention by ASEAN becomes irrelevant in overcoming the complexity of contemporary issues. The failure of ASEAN in dealing with Rohingya issues will also have an impact on ASEAN's effectiveness in overcoming other issues such as the South China Sea conflict involving four ASEAN countries and China. Similarly, Indonesia's success in handling Rohingya issues will further strengthen Indonesia's position as the natural leader for ASEAN.

There are two important reasons underlying why Indonesian must actively involve in finding long-term peaceful solutions to Rohingya issues. First, the Rohingya crisis has created a wave of refugees from Myanmar to the regional countries, especially Bangladesh, Indonesia, Malaysia and Thailand. Geographical conditions of Southeast Asia, which are relatively far from the conflict centres in the Middle East, make this area more difficult to reach by refugees if compared to Europe. In contrast, Rohingyas consider that the regional countries are their first options to seek refuge and protection from oppression and human rights violations committed by Myanmar authorities or radical Buddhist groups.

The Rohingya crisis continuously recurring every year shows the potential for a surge of refugee flow in a relatively short time but with a large amount. With estimated Myanmar's Rohingya population of 1.3 million people, the potential for the mass flow of refugees is very clear and tangible. At this point, the Indonesian government needs to make early efforts to prevent the increasing refugee flow by conducting diplomacy and intensive lobbying of Myanmar authorities to stop systematic human rights violations against Rohingyas. If Indonesia fails due to inactions in taking a stand and policy related to the issues, ASEAN will face a humanitarian crisis stretching from Rakhine to the archipelago waters, as reminded by John Coyne.

Second, the Rohingya crisis has affected the security of both Myanmar and Southeast Asia region due to increasing radicalization of extremist groups to carry out acts of terrorism against Myanmar's symbols or the presence of extremists and foreign fighters into Myanmar or the ASEAN region. The tendency for terrorism began to emerge in 2013 when Bodh Gaya – a temple and site where Buddhists were enlightened – was attacked on July 7 in which the Mujahideen Indians were considered as the group responsible for the attack. Anti-Buddhist sentiments have spread widely in South Asia and Southeast Asia since 2012

when the Rohingya crisis began to be known by the international community. Tehrik-e-Taliban, a Pakistani militant group, has asked the Pakistani government to close its embassy in Myanmar and break off the diplomatic relation with the country as a form of solidarity to the Rohingya. In 2013, there was also an attack on a Buddhist temple in Jakarta amid widespread anti-Buddhist sentiments linked by the government to the Rohingya issue based on information about the meeting of two members of RSO (Rohingya Solidarity Organization) with radical groups in Indonesia.

The Indonesian government prioritizes constructive diplomacy and avoids megaphone diplomacy ways so that humanitarian assistance can be given quickly and long-term peaceful solutions can be done sustainably. It is reflected in the Myanmar authorities' response to closing access to international assistance after alleged human rights violations against the world were exposed and led to sharp criticism from the international community. One sharp criticism came from the Malaysian government discovering that Myanmar authorities carried out ethnic cleansing against Rohingyas and urging an investigation into the incident.

The Indonesian government also intensively communicated with Myanmar regarding the issues. The Indonesian Foreign Minister, Retno Marsudi, visited Myanmar to meet the Myanmar State Counselor, Aung San Suu Kyi, in December 2016. Retno stated that Indonesia would take intensive diplomacy in overcoming Rohingya issues, one of which was by bridging communication between Myanmar and Bangladesh governments. As a country directly bordering with Myanmar, Bangladesh has a central role in dealing with the humanitarian crisis occurring in Rakhine.

5. Conclusion

Foreign policy is a term commonly discussed by the Indonesian public when referring to Indonesia's relations with the international world. In various literature on international relations, the concept used by IR scholars to refer to a country's policy towards the international world is foreign policy instead of foreign politics. The terminology of foreign policy in Indonesia can be interpreted as an identity that is a distinguishing characteristic between Indonesia and other world countries. Foreign policy is considered as a major paradigm adopted by a country about its permanent-tended international insights or how the country sees the world. Foreign policy is an implementation strategy applied with variations depending on the approach, style, and desire of the elected government. In this area, options are taken by considering various limitations (finance and resources) owned.

Regarding Rohingya issues, Indonesia considers Southeast Asia (ASEAN) as the first strategic environment. Issues bringing implications for ASEAN stability have become one of the Indonesian foreign policy priorities, given that ASEAN instability will also negatively affect Indonesia's domestic conditions. Indonesia is regarded as primus

inter pares among ASEAN members and is highly expected to play an active role in overcoming regional issues. It is because Indonesia is always present with various ideas and diplomatic initiatives to solve and mitigate regional issues, such as the South China Sea conflict and the conflict between Thailand and Cambodia on border disputes. Indonesia also plays an important role in encouraging the democratization process of the military junta in Myanmar.

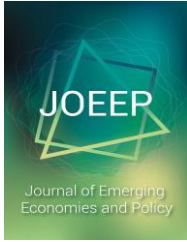
The Indonesian foreign policy implemented in this case is a communicative and constructive foreign policy. This policy selection is motivated by the existing issues which potentially worsen ASEAN's image and stability. The Indonesian government takes this policy to examine the dependencies of several major powers involved in the issues. In other words, the public (non-megaphone) pattern of foreign policy and diplomacy is expected to be able to put the involved parties in these issues.

References

- Ahmad, A. A. (2016). The Principle of Non-Interference and the Question of Human Rights Violation: The Case of the Rohingya Minority. *Asian Journal of Social Sciences and Management Studies*, 3(4), 287-292.
- AlJazeera (2015). *Indonesia to Turn Back Rohingya Boats*. Article dated May 12, 2015. (Accessed on July 19, 2017), retrieved from: <http://www.aljazeera.com/news/2015/05/150512045951738.html>
- Al-Mahmood, S. (2016). Timeline: a short history of Myanmar's Rohingya minority. *The Wall Street Journal*. Dec 23 2016, Accessed from <https://blogs.wsj.com/indiarealtime/2016/12/23/timeline-a-short-history-of-myanmars-rohingya-minority/>
- ANTARA News (2016). Indonesia urges ASEAN to take role regarding Rohingya: DPR. Antara News, Article dated 24 November 2016. Retrieved from: <http://www.antaranews.com/en/news/108020/indonesia-urges-asean-to-take-role-regarding-rohingya-dpr>
- Asplund, A. (2014). ASEAN Intergovernmental Commission on Human Rights: civil society organizations' limited influence on ASEAN. *Journal of Asian Public Policy*, 7(2), 191-199.
- Azis, A. (2015). *Rohingya crisis: Redux*. The Jakarta Post, Article dated 20 May 2015. Retrieved from: <http://www.thejakartapost.com/news/2015/05/20/rohingya-crisis-redux.html>
- Bendor, J., & Hammond, T. H. (1992). Rethinking Allison's models. *American Political Science Review*, 86(2), 301-322.
- Bonasir, R. (2015). Mengapa orang-orang Rohingya melarikan diri dari Myanmar?. BBC Indonesia, Article dated May 22, 2015. Retrieved from:

- http://www.bbc.com/indonesia/dunia/2015/05/150522_dunia_myanmar_exodus
- Brown, C. (2005). *Understanding International Relations*. New York: Palgrave MacMilan.
- Coyne, J. (2016). *Jakarta: Rohingya's last hope*. The Jakarta Post, Article dated 23 November 2016. Retrieved from: <http://www.thejakartapost.com/academia/2016/11/23/jakarta-rohingyas-last-hope.html>
- Davies, M. (2017). *Is ASEAN a newfound voice for the Rohingya?*. East Asia Forum, 28 March 2017.
- East Asia Forum (2017). Myanmar's hard road to democracy. Article dated 29 May 2017. Retrieved from: <http://www.eastasiaforum.org/2017/05/29/myanmars-hard-road-to-democracy/>
- Forsythe, D. P. (2006). *Human Rights in International Relations*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Hara, A. E. (2011). *Pengantar Analisis Politik Luar Negeri: Dari Realisme sampai Konstruktivisme*. Bandung: Penerbit Nuansa.
- Hudson-Rodd, N. (2016). *Rohingya Genocide: International Complicity in Burma Domestic Violence*. Article dated 03 May 2016. Retrieved from: http://www.internationalaffairs.org.au/australian_outlook/rohingya-genocide-international-complicity-in-burmas-brutal-domestic-violence/
- Joanne L. (2016). *ASEAN's ability to promote human rights is anything but sure*. Article dated 15 September 2016. Retrieved from: <http://www.humanosphere.org/human-rights/2016/09/aseans-ability-promote-human-rights-anything-sure/>
- Kipgen, N. (2013). Conflict in Rakhine State in Myanmar: Rohingya Muslims' Conundrum. *Journal of Muslim Minority Affairs*, 33(2), 298-310.
- Medcalf, R. (2013). The Indo-Pacific: What's in a name?. *The American Interest*, 9(2), 58-66.
- Nilsen, M., & Tønnesson, S. (2016). *Myanmar's ethnic minorities marginalised more*. East Asia Forum, Article dated 13 April 2016. Retrieved from: <https://www.eastasiaforum.org/2016/04/13/myanmars-ethnic-minorities-marginalised-more/>
- Nugroho, J. (2015). *Rohingya Crisis a Test Case for Asean — And Indonesia*. The Jakarta Globe, Article dated May 26, 2015. Retrieved from: <https://jakartaglobe.id/context/johannes-nugroho-rohingya-crisis-test-case-asean-indonesia/>
- Panda, A. (2016). *International Court issues unanimous awards in Philippines vs. China cases on South China Sea*. The Diplomat, Article dated 12 July 2016. Retrieved from: <https://thediplomat.com/2016/07/international-court-issues-unanimous-award-in-philippines-v-china-case-on-south-china-sea/>
- Sifton, J. (2016). *Human Rights Shouldn't be Sidelined at ASEAN Summit*. Human Rights Watch, Article dated February 10, 2016. Retrieved from: <https://www.hrw.org/news/2016/02/10/human-rights-shouldnt-be-sidelined-asean-summit>
- Smith, M., & Allsebrook, A. (1994). *Ethnic groups in Burma: development, democracy and human rights*. ASI's Human Rights Series. London: Anti-Slavery International.
- Staus, A., & Corbin, J. (1997). Dasa-dasar Penelitian Kualitatif: Prosedur, Teknik, dan Teori Grounded, Penyadur Drs. H.M. Djunaidi Ghony, PT. Bina Ilmu
- Strategic Comments (2013). Reform fails to help Myanmar's Rohingya. *Strategic Comment*, 19(10), viii-ix. <https://doi.org/10.1080/13567888.2013.889386>
- Thawngmung, A. M. (2016). The politics of indigeneity in Myanmar: competing narratives in Rakhine state. *Asian Ethnicity*, 17(4), 527-547.
- The Economist (2015). *The Rohingyas-The most persecuted people on Earth?*. Retrieved from: <http://www.economist.com/news/asia/21654124-myanmars-muslim-minority-have-been-attacked-impunity-stripped-vote-and-driven>
- The Sentinel Project (2015). *Persecution of the Rohingya community in Burma*. Retrieved from: <http://vast-journey-7849.herokuapp.com/burmapvisualization#>
- Umar, A. R. M. (2014). *Making ASEAN Works in Rakhine: A Southeast Asian Perspective*. SSRN Electronic Journal. <https://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2488464>

JOEEP

Journal Homepage: <http://dergipark.org.tr/joeeep>

Araştırma Makalesi • Research Article

Influence of Financial Architecture on Financial Performance and Corporate Value in the Indonesian Capital Market

Endonezya'nın Sermaye Piyasasında Finansal Mimarinin Finansal Performans ve Kurumsal Değer Üzerine Etkisi

Wayan Widnyana ^a

^a Dr., Faculty of Economics and Business, University of Mahasarwati Denpasar, 80233, Bali / Indonesia.
ORCID: 0000-0002-0337-1830

MAKALE BİLGİSİ

Makale Geçmişi:

Başvuru tarihi: 22 Şubat 2019

Düzeltilme tarihi: 02 Nisan 2019

Kabul tarihi: 13 Nisan 2019

Anahtar Kelimeler:

Finansal Mimari

Finansal Performans

Kurumsal Değer

Sermaye Piyasası

ARTICLE INFO

Article history:

Received February 22, 2019

Received in revised form April 02, 2019

Accepted June April 13, 2019

Keywords:

Financial Architecture

Financial Performance

Corporate Value

Capital Market

ÖZ

Bu çalışma, finansal mimarinin Endonezya Sermaye Piyasası'ndaki finansal performans ve kurumsal değer üzerindeki etkisini incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışma 2015 yılında Endonezya Sermaye Piyasası'nda (Endonezya Menkul Kıymetler Borsası (IDX)) kayıtlı olan finans sektörü dışındaki şirketler üzerinde yapılmıştır. Çalışmada nicel veriler ve ikincil veri kaynakları kullanılmıştır. Finansal mimarinin etkisinin hipotez testi, Yol Analizi kullanılarak analiz edilmiştir ve mülkiyet yapısının, sermaye yapısının ve kurumsal yönetimin finansal performans ve kurumsal değer üzerindeki etkisini içermektedir. Çalışmada oluşturulan araştırma modeline uygun bulgular elde edilmiştir. Çalışma sonucunda Endonezya Başkent Piyasasında mülkiyet yapısının, sermaye yapısının, kurumsal yönetimin ve yönetim kurulunun finansal performans ve kurumsal değer üzerindeki boyutları ile finansal mimarinin etkisi üzerine teorik bir model ortaya koyulmuştur.

ABSTRACT

This study aims to examine the effect of financial architecture on financial performance and corporate value in the Indonesian Capital Market. This research was conducted on non-financial sector companies which were registered in the Indonesian Capital Market, namely Indonesia Stock Exchange (IDX) in 2015. This study used quantitative data and used secondary data sources, meaning that data was obtained, collected and processed from other parties. In this study, the hypothesis testing of the effect of financial architecture included the dimensions of ownership structure, capital structure and corporate governance on financial performance and corporate value using Path Analysis. The results of this study have provided findings that are in accordance with the research model that has been built. This research has been able to give theoretical model on the effect of financial architecture with the dimensions of ownership structure, capital structure, corporate governance and board process on financial performance and corporate value in the Indonesian Capital Market.

1. Introduction

This research raised the phenomenon occurred on the Indonesian Capital Market. The Indonesian Capital Market in 2015 was still lagging behind, both from the number of issuers and the number of investors when compared with ASEAN countries such as Thailand, Singapore and

Malaysia. The number of issuers in Indonesia was 525 companies, Thailand was 639 companies, Singapore was 769 companies and Malaysia was 902 companies. On the other hand, Indonesia had 434,844 investors, Thailand had 974,000 investors, Singapore had 1,500,000 investors and Malaysia had 4,000,000 investors. The low number of

* Sorumlu yazar/Corresponding author.

e-posta: wayan.unud.jp@gmail.com

investors and issuers in Indonesia occurred due to: (i) Lack of understanding on stock investment instruments, (ii) Shares have a large risk in the eyes of the Indonesian people, (iii) Indonesian people think that this type of investment instrument is for rich people, (iv) Most of our middle class people still have a conventional view in terms of investing excess funds, namely through bank savings rather than investing in the capital market (Results of the financial survey of National Financial Services Authority (OJK), 2014). Muliaman (2013) stated that in order to increase the competitiveness of the capital market, what needs to be done is education for the community.

In exploring its performance, a company must build all components of a company's financial design (Ivashkovskaya and Stepanova, 2011). Therefore corporate financial architecture concept is important because it views financial perspectives from different dimensions. The company's financial architecture is a combination of various different financial structural dimensions consisting of ownership structure, capital structure, company incentives and controls through corporate governance and board process (Myers, 1999).

The phenomenon of the importance of the company's financial architecture was also found in the April 2014 edition of IDX Newsletter, with the title "tips for choosing issuers". In choosing an issuer, investors can start by studying the prospectus which contains, among others:

(1) Business type and also issuer's history; (2) The number of shares or bonds offered to the public, as well as the price of the offering; (3) The purpose of the Initial Public Offering; (4) The issuer's business prospects along with business risks that may occur in the future; (5) Debt interest payment policy and dividend distribution policy; (6) Historical financial performance; (7) Sales Agents who participate in the initial public offering process; (8) Schedule for conducting the initial public offering.

The tips above indicate the existence of financial architecture variable in this study, namely 1. tip (1) issuer's history: indicates corporate governance dimension, 2. tip (2) number of shares offered to the public: indicates ownership structure dimension, 3. tip (5) debt interest payments, indicates capital structure dimension.

Other phenomena regarding financial architecture can be seen from the statement of Indonesia's President, Mr. Joko Widodo, in front of entrepreneurs on November 15, 2015 at a conference at the G20 Summit in Antalya Turkey:

..... the need to reform the global financial architecture to encourage the emergence or growth of financing infrastructure in achieving economic growth that has a certain quality ...

The statement of the President of the Republic of Indonesia in front of the entrepreneurs emphasized the need to reform the global financial architecture, which when linked to syllogistic reasoning that global conditions can be reduced

to the condition of the company, the conclusion of the company's financial architecture variable is obtained.

Based on the results of these studies, there are differences in results between (a) studies that support the statement that financial architecture has a significant positive effect on financial performance and corporate value with (b) studies that do not support the statement that financial architecture has a significant positive effect on financial performance and corporate value. From the differences, this study takes the gap to reexamine the effect of financial architecture on financial performance and corporate value.

Based on several studies on the effect of ownership structure with financial performance and corporate value, there is a difference between (a) studies that support ownership structure having a significant positive effect on financial performance and corporate value with (b) studies that do not support ownership structure having a significant positive effect on financial performance and corporate value. From the differences, researchers can take research gaps to further examine the effect of ownership structure on financial performance and corporate value.

The next component or dimension of financial architecture is the capital structure. Capital structure can be defined as permanent funding consisting of long-term debt, preferred stock and capital of shareholders (Brigham and Houston, 2014: 15). Mogdiliansi and Miller, (1963: 53) stated that corporate value is determined by capital structure. Capital structure is a very important problem for every company, because the good and bad condition of capital structure will have a direct effect on the company's financial position. This is supported by agency theory proposed by Jensen and Meckling (1976) who stated that the selection of certain capital structure can reduce agency conflict. For example, if a company makes a loan to a bank, then the bank also monitors the performance of the company indirectly. This happens because the bank has an interest in the smooth running of credit to the company.

Some studies show that capital structure influences financial performance and corporate value. The results of the studies of Christi et al. (2013), Mujahid et al. (2015), Negasa (2016), showed that the capital structure with DAR proxy has a significant positive effect on financial performance with ROA proxy. While the studies conducted by Leon (2013), Mahmudi and Mohamadi (2015) found that capital structure with DAR proxy has a significant positive effect on financial performance with ROE proxy. Isshaq et al. (2009) suggested that capital structure with DER proxy has a significant positive effect on corporate value with Tobin's Q proxy. The research of Hasan et al. (2013) obtained the results that capital structure with LDAR proxy has a significant positive effect on corporate value with EPS proxy. Mujahid et al. (2014) showed that capital structure with DER proxy has a significant positive effect on financial performance with ROE proxy. Christi et al. (2013), Mahmudi and Mohamadi (2015) found that capital structure with DAR proxy has a significant positive effect on financial performance with

ROI proxy. Research by Ahmad et al. (2013), Ebrati et al. (2013) got the results that capital structure with LDAR proxy has a significant positive effect on financial performance with ROE proxy. Ebrati et al. (2013) also examined the capital structure of corporate value, the results showed that LDAR proxy has a significant positive effect on PBV proxy and EPS proxy.

Different results are obtained from the results of Leon (2013), Pung and Hoang (2013), Quang and Xin (2014), Zakaria et al. (2014). It was found that capital structure with DAR proxy has a significant negative effect on financial performance with ROA proxy. While the results of Quang and Xin's research (2014) showed that capital structure with DAR proxy and LDAR proxy has a significant negative effect on financial performance with ROA proxy and ROE proxy. Research by Ruan et al. (2011), Pung and Hoang (2013) found that capital structure with DAR proxy has a negative effect on corporate value with Tobin's Q proxy. Meanwhile the research of Meca et al. (2011) showed that capital structure with DAR proxy has no effect on Tobin's Q. Mumtaz et al. (2013) showed that capital structure with DER proxy has no effect on corporate value with EPS proxy. Christi et al. (2013), Mireku et al. (2014) obtained the results that capital structure with DER proxy has significant negative effect on financial performance with ROA proxy and ROE proxy.

Based on several studies on the effect of capital structure on financial performance and corporate value, there are differences between studies that (a) support ownership structure having a significant positive effect on financial performance and corporate value with (b) studies that do not support ownership structure having a significant positive effect on financial performance and corporate value. From the difference in results, there is a gap that can be used by researchers to reexamine the effect of capital structure on financial performance and corporate value.

The last dimensions or components of a company's financial architecture in accordance with Myers's concept (1999) are corporate governance and board process. In accordance with the Law, Limited Liability Company (PT) is a company that has a separate organizational structure between the owner and management. The owner is a shareholder, while the management is the management appointed by the owner to carry out company activities. Some concepts of corporate governance, among others, proposed by Shleifer & Vishny (1997) stated that corporate governance is related to ways or mechanisms to convince capital owners to obtain returns that are in accordance with investments that have been invested. Prowson (1999) argued, corporate governance is a tool to ensure directors and managers (insiders) to act their best for the benefit of outside investors (creditors or shareholders).

Corporate governance is very closely related to agency theory. Agency theory explains how the parties involved in the company (managers, owners and creditors) will behave, because basically, they have different interests. Managers

have an obligation to maximize the welfare of shareholders, but on the other hand, managers also have an interest in maximizing their welfare. The situation shows that there are differences in interests between management and shareholders of the company. Unification of the interests of these parties often creates a problem which is commonly called as agency conflict.

The owner as the company's capital supplier delegates authority over the management of the company to professional managers. As a result, the authority to use company resources is entirely in the hands of management. Shareholders expect management to act professionally in managing the company. Every decision taken should be based on the interests of shareholders and existing resources are used solely for the benefit of the growth of the corporate value

However, what often happens is that the decisions and actions taken by management are not solely for the interests of the company but also for the interests of the executives. This will certainly harm the company. In other words, management has an agenda of interests and goals that are different from the interests and objectives of the owner. If company's managers carry out selfish actions by ignoring the interests of investors, it will cause investors to fall in hopes of returns on the investment they have invested (Almilia and Sifa, 2006). This might occur because of the existence of information asymmetry, where managers know more about internal information and future company prospects compared to shareholders and stakeholders. The existence of information asymmetry and conflicts of interest that occur can motivate managers to present incorrect information to the owner, especially if the information is related to the measurement of managers' performance. With the authority granted, management must be responsible for reporting the corporate performance on resources entrusted in the form of financial statements to the company's shareholders. The causes of conflict between managers and shareholders include making decisions related to fundraising activities (financing decisions) and making decisions about how the funds obtained are invested. To anticipate the emergence of opportunities for management to take actions that harm shareholders, it can be done in two ways, namely: monitoring and bonding. Monitoring is supervision carried out by outside investors, while bonding is a limitation carried out by the manager himself in taking action. This mechanism will generate costs called agency cost. Good corporate governance is said to reduce monitoring costs due to increased supervision and transparency (or a decrease in information asymmetry).

In supporting the implementation of corporate governance, the task of the board of commissioners is maximally needed. The board of commissioners is the representative of the owner whose duty is to supervise the activities of the company managed by management. There must be an independent commissioner in the structure of the board of commissioners so that supervision is more independent and

objective. The board process describes how the board of commissioners carries out control mechanisms, for example through board of commissioners meetings. Board of Commissioners meetings are a process carried out by the board of commissioners in making joint decisions about company policies that are made and run by management. A good meeting of the board of commissioners must end by reading conclusions and meeting decisions. This is used to avoid uncertainty regarding the conclusions and decisions of meetings for all meeting members and can be used as a formal document to take agreed steps in the meeting (Muntoro, 2006). The more often the frequency of the board of commissioners holds a meeting, the more effective the supervisory function of management, according to the principles of Good Corporate Governance.

The results of studies conducted by Fauzi and Locke (2012), Moradi et al. (2012) showed that corporate governance with board size proxy has a significant positive effect on financial performance with ROA proxy. Studies conducted by Isshaq et al. (2009), Rashid et al. (2010), Fauzi and Locke (2012), Moradi et al. (2012) showed that corporate governance with board size proxy has a significant positive effect on corporate value with Tobin's Q proxy. While the results of the research conducted by Ma and Tiang (2009), Narwal and Jindal (2015) found that corporate governance with directors meeting proxy has a significant positive effect on financial performance with ROI proxy. Research conducted by Elvin and Ahmad (2015) showed that corporate governance with board compensation proxy has a significant positive effect on corporate performance with ROE proxy and corporate value with Tobin's Q proxy. Narwal and Jindal Research (2015) showed that corporate governance with board compensation proxy has a significant positive effect on financial performance with ROI proxy. The results of the Vafeas (1999) study showed that the board process with commissioners meeting proxy has a significant effect on financial performance with a ROA proxy. Elvin and Hamid's research (2015) found that the board process with commissioners meeting proxy has a significant positive effect on corporate value with Tobin's Q proxy and EPS proxy. Ma and Tian's research (2009) found that the board process with commissioners' independence proxy has a significant positive effect on corporate performance with ROI proxy. Furthermore, the results of Sungu et al. (2014) showed that the board process with commissioners' independence proxy has a significant positive effect on financial performance with ROA proxy, while the results of a study conducted by Elvin and Hamid (2015) showed that board process with commissioners' independence proxy has a significant positive effect on financial performance with ROA proxy and ROE proxy.

The opposite results are obtained from studies conducted by Rashid et al. (2010), Ghabayen (2011), Francis et al. (2012), which stated that corporate governance with board size proxy has no effect on financial performance with ROA proxy. While the results of studies conducted by Chatterjee (2011), Ongore et al. (2015) showed that corporate

governance with board size proxy has a negative effect on financial performance with ROA proxy. Research conducted by Sin and Hui (2011) found that corporate governance with board size proxy has negative effect on corporate value with the Tobin's Q proxy. While the results of Elvin and Ahmad's research (2015) stated that corporate governance with board compensation proxy has a significant negative effect on financial performance with ROA proxy. Studies conducted by Rashid et al. (2010), Ghabayen (2011), Francis et al. (2011), Fauzi and Locke (2012) showed that the board process with commissioners' independence proxy has a significant negative effect on financial performance with ROA proxy. Azeez's research (2015) found that the board process with commissioners' independence proxy has no effect on financial performance with ROA proxy and corporate value with EPS proxy. While the results of research by Rashid et al. (2010) showed that board process with commissioner's independence proxy has a significant negative effect on corporate value with Tobin's Q proxy.

Based on some of the results of these studies, there are differences between the results of studies that (a) support corporate governance and board process having a significant positive effect on financial performance and corporate value with (b) the results of studies that do not support corporate governance having a significant positive effect on financial performance and corporate value. From the differences in research results, there is a gap for researchers to reexamine the effect of corporate governance and board process on corporate performance and corporate value.

In connection with the existence of phenomena and research gaps, then financial architecture, financial performance and corporate value are appropriately appointed in this study, because this study seeks to examine the financial architecture variable in the dynamic moving stock market comprehensively, then analyze its influence on financial performance and corporate value.

When compared with previous studies, this study has differences in several aspects, namely:

- (i) In addition to conducting partial analysis on the form of financial architecture, namely ownership structure, capital structure, corporate governance and board process, this study also conduct comprehensive analysis, while other studies only conduct partial analysis. Judging from the meaning of financial architecture that is an integrated financial system design, it becomes appropriate if the financial architecture is analyzed comprehensively, so that one financial architecture value which is a combination of the three dimensions will be obtained
- (ii) In this study, specific for the corporate governance variable, it is separated from the board process, so that the board process variable is used as intervening variable. The reason for the separation of corporate

governance and the board process is adjusted to the two tier systems adopted by Indonesia. In the two tier system in Indonesia, there is a separation between the management (board of directors) and the supervisor (board of commissioners), where the board of commissioners on behalf of the owner oversees the operations of the company managed by the board of directors. In this study, governance is a management activity carried out by the board of directors, while the board process is a supervisory activity carried out by the board of commissioners. Good governance can be achieved with good supervision which will result in good financial performance. Thus the researcher places the board process as an intervening variable that links corporate governance and financial performance.

Based on the differences with previous researchers, it can be concluded that the renewal of this research lies in the research variable, namely the determination of one value from the financial architecture variable comprehensively and the board process variable Being the intervening variable. Based on the description of the background, there are various phenomena and theoretical and empirical debates regarding this research, therefore this study aims to examine the effect of financial architecture on financial performance and corporate value in the Indonesian Capital Market.

2. Literature Review

2.1. Corporate Financial Architecture, Financial Performance and Corporate Value

In exploring its performance, a company must build all components of a company's financial design (Ivashkovskaya and Stepanova, 2011). Therefore corporate financial architecture concept is important because financial architecture views financial perspectives from different dimensions.

Studies conducted by Ivashkovskaya and Stepanova (2011), Kokoreva and Stepanova (2013), Ivashkovskaya et al. (2013) raised the financial architecture variable with all three dimensions associated with financial performance and corporate value. The study of Ivashkovskaya and Stepanova (2011) took a sample of 300 companies in Europe which were divided into three categories, namely developed country, emerging market country and Russian, analyzed the effect of financial architecture on corporate value. Financial architecture variable was not computed in a comprehensive or multidimensional manner partially for each dimension, corporate value used the Tobin's Q proxy and was analyzed by regression. The results obtained that ownership structure as measured by managerial ownership and ownership concentration did not affect corporate value. Capital structure with DAR proxy had a significant negative effect on corporate value. The corporate governance variable

measured by board independence had a significant positive effect on corporate value.

A study conducted by Kokoreva and Stepanova (2013), which took a sample of 52 large non-financial companies in Russia, showed that ownership structure as measured by managerial ownership and ownership concentration did not affect corporate value. The capital structure with DER proxy had a significant positive effect on corporate value with Tobin's Q proxy. Corporate governance measured by board independence also had a significant positive effect on corporate value, but corporate governance measured using board size had a significant negative effect on corporate value.

The results of a study conducted by Ivashkovskaya et al. (2013) showed that of the 39 top banks in European developed countries and 54 top banks in Russia and developing countries, it was found that ownership structure and capital structure had a significant negative effect on corporate value, while corporate governance did not affect corporate value.

The study of Isshaq et al. (2009) involved the three dimensions of financial architecture, but the elaboration of the discussion and analysis did not explain the financial architecture variable comprehensively. It was purely done separately between dimensions. The results of study conducted by Isshaq et al. (2009) found that ownership structure measured using managerial ownership did not have a positive effect on corporate value with Tobin's Q proxy. However, the capital structure with DER proxy and corporate governance that used board size had a significant positive effect on corporate value with Tobin's Q proxy.

2.2. Ownership Structure, Financial Performance and Corporate Value

The ownership structure describes the role of shareholders or company owners in overseeing their company. Different ownership structure will have different motivations in monitoring management and its board of directors. Ownership structure is believed to have the ability to influence the course of the company which can later affect corporate performance and corporate value.

Some studies examine the effect of concentration of ownership on financial performance and corporate value, such as Zakaria et al. (2014), Hess et al. (2010), Javid and Iqbal (2009), Meca et al. (2011), Fauzi and Locke (2012), Pathirawasm and Wickremashinge (2012), Aymen (2014), Vintilla and Gherghina (2014). The results of the study of Zakaria et al. (2014) showed that ownership concentration had a significant positive effect on financial performance with ROA proxy.

A study conducted by Hess et al. (2010) took a sample of 431 companies registered in Shanghai (SHSE) and Shenzhen Stock Exchange (SZSE) in China, obtained a result that ownership concentration had a significant

positive effect on corporate value. Similar to studies conducted by Javid and Iqbal (2009), Meca et al. (2011) found that ownership concentration had a significant positive effect on corporate value. Studies conducted by Fauzi and Locke (2012), Pathirawasm and Wickremashinge (2012) showed that ownership concentration had a significant negative effect on financial performance as measured by ROA. Fauzi and Locke (2012) studied 79 companies on the New Zealand Stock Exchange (NZX) from 2007 to 2011. Pathirawasm and Wickremashinge (2012) conducted research on 102 companies listed on the Colombo Stock Exchange (CSE) Sri Lanka in 2008 to 2009. A study conducted by Aymen (2014) showed that ownership concentration did not affect financial performance. The study conducted by Vintilla and Gherghina (2014) showed that ownership concentration did not affect corporate value with Tobin's Q proxy.

The results of the study conducted by Liang et al. (2011) showed that managerial ownership had a significant positive effect on corporate value with Tobin's Q proxy. A study conducted by Zakaria et al. (2014) showed that managerial ownership had a significant positive effect on financial performance with ROA proxy. From the results of the study conducted by Gugung et al. (2014), it showed that managerial ownership had a significant positive effect on financial performance with ROE proxy. Research conducted by Ruan et al. (2011) in 197 companies in China showed that managerial ownership did not affect corporate value. The results of studies conducted by Quang and Xin (2014), Ongore et al. (2011) showed that managerial ownership did not affect the company's financial performance, both measured using ROA and ROE.

Based on the results of these studies, there are significant positive, significant negative and no effect between the variables of ownership structure and financial performance and corporate value.

2.3. Capital Structure, Financial Performance and Corporate Value

Capital structure is a very important problem for every company, because good or bad condition of capital structure will have a direct effect on the company's financial position.

Miguel et al. (2004) conducted a study on the effect of capital structure on financial performance in 135 companies from four countries (America, Britain, Germany, Japan). The study indicated that capital structure with DAR proxy had a significant positive effect on corporate value. Mujahid et al. (2014) showed that capital structure with DER proxy had a significant positive effect on financial performance with ROE proxy and ROA proxy.

A study conducted by Quang and Xin (2014) showed that capital structure with DAR proxy had a significant negative effect on financial performance with ROA proxy and ROE proxy. Studies conducted by Ayman (2014), Moradi et al. (2014) showed that capital structure with DAR proxy did not

affect financial performance with ROA proxy. Muntaz et al. (2013) indicated that capital structure with DER proxy had a significant negative effect on financial performance, both measured by ROA and ROE. A study conducted by Meca et al. (2011) showed that capital structure did not affect corporate value. A study conducted by Mireku et al. showed that capital structure with DAR proxy had a significant negative effect on financial performance.

Based on the results of these studies, there are significant positive, significant negative and no effect between the variables of capital structure and financial performance and corporate value.

2.4. Corporate Governance, Board Process, Financial Performance and Corporate Value

Corporate governance and board process are corporate management and supervision activities. The two-tier system adopted by Indonesia separates the duties of directors as managers of companies with the commissioners who serve as supervisors of the company. Separation of management and supervision tasks is a form of internal control in order to achieve good corporate governance to improve company's financial performance.

A study conducted by Ma and Tian (2009) showed that corporate governance as measured by board size had a significant positive effect on financial performance. Studies conducted by Moradi et al. (2012), Fauzi and Locke (2012) indicated that corporate governance had a significant positive effect on corporate value with Tobin's Q proxy and financial performance with ROA proxy. Rashid et al. (2010) which examined 90 non-financial companies listed on the Dhaka Stock Exchange (DSE) indicated that corporate governance had a significant positive effect on corporate value, but did not affect financial performance. The results of study conducted by Vafeas (1999) showed that board process with commissioners meeting proxy had a significant effect on financial performance with ROA proxy. Elvin and Hamid's research (2015) found that the board process with commissioners meeting proxy had a significant positive effect on corporate value with Tobin's Q proxy and EPS proxy.

A study conducted by Chatterjee (2011) stated that corporate governance had a significant negative effect as measured by board size on corporate value which was measured by Tobin's Q, while corporate governance if measured by the board independence did not affect corporate value. Francis (2012) stated that corporate governance had no effect on financial performance as measured by ROA. Azeez's research (2015) found that the board process with commissioners' independence proxy did not affect financial performance with ROA proxy and corporate value with EPS proxy. While the results of research by Rashid et al. (2010) showed that the board process with commissioners' independence proxy had a significant negative effect on corporate value with Tobin's Q proxy.

2.5. Financial performance and corporate value

Financial performance is a measure to see the company's ability to generate profits. High profitability shows good financial performance and company prospects so that investors will respond positively to these signals, which in turn will increase the corporate value.

Research conducted by Ramezani, et al. (2004) showed that financial performance with ROE proxy had a significant positive effect on corporate value. Chen and Chen (2011) conducted research on 302 electronic industry companies and 345 other industries listed on the Stock Exchange in Taiwan for the period of 2005-2009 regarding the effect of financial performance as measured by RO on corporate value as measured by Tobin's Q. From Chen and Chen's research, it obtained the results that financial performance had a significant positive effect on corporate value. Sudyatno, et al. (2012) stated that profitability as an indicator of corporate financial performance as measured by ROE had a significant positive effect on corporate value. High profit will give an indication of good company prospects so that it can trigger investors to participate in increasing stock demand. If the demand for shares increases, it will cause the corporate value to increase as well.

Financial performance as measured by profitability can increase corporate value, however, it can also reduce corporate value. This can happen because when the company plans to increase profitability, of course the company's operational activities also increase, so that the costs incurred from this activity will also increase. This increase in costs will result in a company spending more, so that profitability becomes more liquid for the company but not solvable so that profitability will not guarantee the survival of the company in the long run.

3. Methodology

Research design is a plan and a research procedure that starts from broad assumptions to detailed methods in data collection and analysis (Creswell, 2013: 25). Data for this research was deductive, namely testing data and theories that were general in nature through testing of the submitted hypotheses. This study also identified and integrated financial architecture variable in relation to financial performance that affected the achievement of the value of non-financial sector companies listed on the Indonesia Stock Exchange (IDX) in 2015.

This research was conducted on non-financial sector companies which were registered in the Indonesian Capital Market, namely Indonesia Stock Exchange (IDX) in 2015. The location was chosen because: (i) Indonesia Stock Exchange is the only one of Indonesia Capital Market which trades the most complete securities, (ii) the data provided in the IDX is complete and easy to obtain, (iii) Data on the IDX is accurate and reliable.

By type, the data was divided into two, namely quantitative data and qualitative data (Sugiyono, 2014: 223). This study used quantitative data, namely data in the form of figures such as the number of ownership shares, the number of outstanding shares, the amount of debt, long-term debt, equity, income before taxes, net income, total assets, working capital, compensation, the number of directors, directors' meeting, total of commissioners, the number of independent commissioners, commissioners' meeting and stock prices.

According to the source, data is divided into two, namely primary data sources and secondary data sources (Sugiyono, 2010: 47). This study used secondary data sources, meaning that data was obtained, collected and processed from other parties. Sources of data was in the form of annual financial statements of companies listed on the Indonesian Stock Exchange (IDX). Secondary data were obtained from the Indonesian Capital Market Directory (ICMD) and the official website of IDX at <http://www.idx.co.id>.

The variables in this study consisted of financial architecture, ownership structure, capital structure, corporate governance, board process, financial performance and corporate value.

The variables in this study consisted of:

- (i) Independent variables are variables that explain or influence other variables in the model. In this study, the independent variables were financial architecture, ownership structure, capital structure, corporate governance.
- (ii) Dependent variable is the type of variable that is explained or influenced by other variables in the model. In this study, the dependent variable was corporate value.
- (iii) Intervening variable is a type of variable that affects the relationship between one variable with other variables, this variable must exist as an interrelating variable between the independent variable and the dependent variable, so that the independent variable does not directly affect the change or emergence of the dependent variable. In this study, the intervening variable was the board process
- (iv) Mediating variable is a variable that is located between the independent variable and the dependent variable, so that the independent variable does not directly explain or influence the dependent variable. The mediating variable in this study was financial performance.

Table 1: Identification of Research Variables

Variable	Type	Proxy	Code	Scale
Financial Architecture (AK)	X Independent Variable	Composite Index:	SK	Ratio
		- Ownership structure	SM	Ratio
		- Capital structure	TK	Ratio
		- Corporate governance and board process		
Ownership Structure (SK)	X1 Independent Variable	- Concentrated ownership	KON	Ratio
		- Managerial ownership	MAN	Ratio
		- Institutional ownership	INS	Ratio
		- Foreign ownership	ASI	Ratio
		- Family ownership	KEL	Ratio
		- Public ownership	PUB	Ratio
Capital Structure (SM)	X2 Independent Variable	- Debt to assets ratio	DAR	Ratio
		- Debt to equity ratio	DER	Ratio
		- Long term debt to assets ratio	LDAR	Ratio
		- Long term debt to equity ratio	LDER	Ratio
Corporate Governance	X3 Independent Variable	- Size of directors	UKD	Ratio
		- Board of Directors meeting	RAD	Ratio
		- Board compensation	KOD	Ratio
Board Process	X4 Intervening Variable	- Board of Commissioners meeting	RAK	Ratio
		- Independence of the commissioner	INK	Ratio
Financial Performance	Y1 Mediating Variable	- Return on assets	ROA	Ratio
		- Return on equity	ROE	Ratio
		- Return on investment	ROI	Ratio
		- Return on capital employed	ROCE	Ratio
Corporate Value	Y2 Dependent Variable	- Tobin's Q	TBQ	Ratio
		- Price earning ratio	PER	Ratio
		- Price book value	PBV	Ratio
		- Earning per share	EPS	Ratio

Source: Processed data

4. Research Results

In this study, the hypothesis testing of the effect of financial architecture included the dimensions of ownership structure, capital structure and corporate governance on financial

performance and corporate value using Path Analysis. Path analysis is a technique for analyzing the causal relationship that occurs in multiple regression if the independent variable affects the dependent variable not only directly, but also indirectly.

a) Direct Effects

Table 2: Direct Effects of Independent Variables on Dependent Variables

Hypothesis Notation	Path	Standardized Coefficients β	Significance	Conclusion (+/-, ≤ 0.05)
H1	SK -> NP	-0.006	0.909	No effect
H3	SK -> KK	0.236	0.000	Significant positive effect
H4	SM -> NP	-0.012	0.826	No effect
H6	SM -> KK	0.022	0.690	No effect
H7	TK -> NP	0.093	0.041	Significant positive effect
H10	TK -> KK	0.089	0.114	No effect
H11	KK -> NP	0.283	0.000	Significant positive effect
H12	AK -> NP	0.245	0.000	Significant positive effect
H14	AK -> KK	0.817	0.000	Significant positive effect

Based on Table 2, the results of the direct effect between independent variables and dependent variables are obtained, by looking at the regression coefficient:

- (i) H₁: Ownership structure has a negative effect on corporate value, because the standardized coefficient β is negative (-0.066).
- (ii) H₃: Ownership structure has a positive effect on financial performance, because the standardized coefficient β is positive (0.236).

(iii) H₄: Capital structure has a negative effect on corporate value, because the standardized coefficient β is negative (-0.012).

(iv) H₆: Capital structure has a positive effect on financial performance, because the standardized coefficient β is positive (0.022).

(v) H₇: Corporate governance has a positive effect on corporate value, because the standardized coefficient β is positive (0.093)

- (vi) H₈: Corporate governance has a positive effect on financial performance, because the standardized coefficient β is positive (0.089).
- (vii) H₁₁: Financial performance has a positive effect on corporate value, because the standardized coefficient β is positive (0.283).
- (viii) H₁₃: Financial architecture has a positive effect on corporate value, because the standardized coefficient β is positive (0.245).
- (ix) H₁₄: Financial architecture has a positive effect on financial performance, because the standardized coefficient β is positive (0.817).

b) Indirect Effects

Table 3: Indirect Effects of Independent Variables on Dependent Variables

Hypothesis Notation	Path	Sobel's Z Coefficient	Significance	Conclusion (+/-, ≤ 0.05)
H2	SK -> KK -> NP	0.324	0.001	Significant positive effect
H5	SM -> KK -> NP	0.402	0.688	No effect
H8	TK -> KK -> NP	1.512	0.131	No effect
H9	TK -> PD -> KK	1.971	0.049	Significant positive effect
H13	AK -> KK -> NP	4.980	0.000	Significant positive effect

Source: Processed data

Based on Table 3, the results of the indirect effect between independent variables and the dependent variable are obtained, looking at the coefficient of Z:

- (i) H₂: Ownership structure has a positive effect on corporate value through mediating variable of financial performance, because the coefficient of Sobel's Z is positive (0.324).
- (ii) H₅: Capital structure has a positive effect on corporate value through mediating variable of financial performance, because the coefficient of Sobel's Z is positive (0.402).
- (iii) H₈: Corporate governance has a positive effect on corporate value through mediating variable of financial performance, because the coefficient of Sobel's Z is positive (1.512).
- (iv) H₉: Corporate governance has a positive effect on financial performance through the intervening variable of board process, because the coefficient of Sobel's Z is positive (1.971).
- (v) H₁₃: Financial architecture has a positive effect on corporate value through mediating variable of financial performance, because the coefficient of Sobel's Z is positive (4.980).

4.1. The Effect Of Ownership Structure On Financial Performance and Corporate Value

4.1.1. Ownership Structure Does Not Affect Corporate Value

The results of data analysis indicated that ownership structure did not affect corporate value. This result is contrary to the hypothesis proposed or there is a rejection of the hypothesis which states that ownership structure has a significant positive effect on corporate value.

Based on the average shareholding structure ratio in Indonesia, which is only 25% of the total outstanding shares,

it has not been able to increase the company's stock price in the Indonesian Capital Market (IDX). The rights held by shareholders are still relatively small, so the decisions taken have not fully benefited shareholders. For investors who are rational in determining their investments, they also consider the ability of shareholders to control their companies as seen from the percentage of share ownership. The results of this study are in line with studies conducted by Vintilla and Gherghina (2014), that ownership structure does not affect corporate value. In their research, ownership structure was proxied by concentrated ownership and Tobin's Q as a proxy for corporate value. While the results of research by Ahmed and Iwasaki (2015) showed that ownership structure with managerial ownership proxy did not affect corporate value with Tobin's Q. Navisi and Naker (2006) carried out a research and the results was ownership structure with institutional ownership proxy did not affect corporate value with Tobin's Q proxy. While the results of the study conducted by Javid and Iqbal (2009) showed that ownership structure with foreign ownership proxy did not affect corporate value with Tobin's Q proxy.

The results of this study are not in accordance with Jensen and Meckling (1976) which stated that ownership structure was a mechanism to reduce the existence of agency conflict. The greater the structure of share ownership in a company means the potential for agency conflict diminishes. However, in this study, the greater the ownership structure, the less significant change in corporate value will be. This can happen because investors in investing do not see who the owner is and how much share ownership most investors. These results also differ from those of Hess et al. (2010), Meca et al. (2011), Liang et al. (2011), Elvin and Hamid (2015), who stated that ownership structure had a positive effect on corporate value. The study of Javid and Iqbal (2009) showed that ownership structure with managerial ownership proxy had a significant positive effect on corporate value with Tobin's Q proxy. The results of research conducted by Elvin and Hamid (2015) found that ownership structure with institutional ownership proxy had

a significant positive effect on corporate value with Tobin's Q proxy.

4.1.2. Ownership Structure Has A Significant Positive Effect on Corporate Value Through Mediating Variable of Financial Performance

The results of data analysis showed that ownership structure had a significant positive effect on corporate value through mediating variable of financial performance. In this research, financial performance was able to play a role in mediating the relationship between ownership structure and corporate value. Previously, based on the results of the analysis of the direct effect between ownership structure and corporate value, the results showed that it had no effect. However, after adding the mediating variable to financial performance, it produced a positive and significant effect. In the perspective of signaling theory, financial performance is seen as a reference by investors in assessing the stock price of a company, even though investors do not see who and how large the share ownership is.

The results of this study are in line with the results of the study of Javid and Iqbal (2009) who stated that ownership structure did not affect corporate value with Tobin's Q proxy, but had a significant positive effect on corporate value with ROA proxy. Navissi and Naiker (2006) found that ownership structure with institutional ownership proxy did not affect corporate value with Tobin's Q proxy, but ownership structure had a significant positive effect on financial performance.

The results of this study are different from the results of the research conducted by Vintilla and Gherghina (2014) which showed that ownership structure was not affected by corporate value with Tobin's Q proxy and also on financial performance with a ROA proxy. Liang et al. (2011) obtained the results that ownership structure with managerial ownership proxy did not affect corporate value and financial performance.

4.1.3. Ownership Structure Has A Significant Positive Effect on Financial Performance

The results of data analysis showed that ownership structure had a significant positive effect on financial performance. These results are in accordance with the hypothesis proposed or there is acceptance of the hypothesis which states that ownership structure has a significant positive effect on financial performance. The ownership structure with a concentrated ownership proxy will create a majority shareholder so that decision-making by shareholders becomes more effective and quickly responds to management needs in an effort to achieve improved financial performance. The results of this study are in accordance with the opinion of Jensen and Meckling (1976) which stated that managerial and institutional ownership was a form of good supervision of manager's performance.

The results of this study are in line with the results of studies conducted by Javid and Iqbal (2009), Ongore et al. (2011), Elvin and Hamid (2015) which showed that ownership structure with the proxies of concentrated ownership, managerial ownership, institutional ownership, family ownership and foreign ownership had a significant positive effect on financial performance with ROA proxy and ROE proxy. Studies conducted by Navissi and Naiker (2006), Zakaria et al. (2014), Gugung et al. (2014) obtained the results that ownership structure with concentrated ownership had a significant positive effect on financial performance with ROA proxy and ROE proxy. The results of a study conducted by Zang et al. (2002) showed that ownership structure with public ownership proxy had a significant positive effect on ROA. While research conducted by Barontini and Caprio (2005) found that ownership structure with family ownership proxy had a significant positive effect on financial performance with ROA proxy.

4.2. The Effect of Capital Structure on Financial Performance and Corporate Value

4.2.1. Capital Structure Does Not Affect Corporate Value

The results of data analysis showed that the capital structure did not affect corporate value. This result is contrary to the hypothesis proposed or there is a rejection of the hypothesis which states that the capital structure has a significant positive effect on corporate value.

In this study, the use of debt was as a proxy of capital structure variable, but the results did not affect corporate value. The existence of debt to the issuer under study did not signal to investors that the company was trusted by creditors. The results of this study are in accordance with the pecking order theory which explains that the preference for using internal financing sources will be greater than using other funding sources such as debt and issuance of new equity.

The results of this study are in line with the results of studies conducted by Ruan et al. (2011), Meca et al. (2011), Pung and Hoang (2013), which showed that capital structure with DAR proxy did not affect Tobin's Q value. Mumtaz et al. (2013) found that capital structure with DER proxy did not affect corporate value with EPS proxy.

4.2.2. Capital Structure Does Not Affect Corporate Value Through Mediating Variable of Financial Performance

The results of data analysis showed that the capital structure did not affect corporate value through mediating variable of financial performance. This result is contrary to the hypothesis proposed or there is a rejection of the hypothesis which states that the capital structure has a significant positive effect on corporate value through mediating variable of financial performance.

In this study, capital structure did not have direct effect on corporate value. It also did not have indirect effect through the mediating variable of financial performance. The use of debt did not necessarily improve financial performance, especially encouraging an increase in corporate value.

The results of this study are in line with the research conducted by Pung and Hoang (2013) which explained that capital structure with DAR proxy did not affect corporate value with Tobin's Q proxy and also did not affect financial performance with ROA proxy. Mumtaz et al. (2013) found that capital structure with DER proxy did not affect corporate value with EPS proxy and financial performance with ROE proxy.

4.2.3. Capital Structure Does Not Affect Financial Performance

The results of data analysis showed that the capital structure had no effect on financial performance. This result is contrary to the hypothesis proposed or there is a rejection of the hypothesis which states that the capital structure has a significant positive effect on financial performance. This study is in line with the research of Leon (2013), Pung and Hoang (2013), Quang and Xin (2014), Zakaria et al. (2014) which explained that capital structure with DAR proxy did not affect financial performance with ROA proxy. The results of research conducted by Quang and Xin (2014) found that capital structure with LDAR proxy did not affect ROE. Mumtaz et al. (2013), Mireku et al. (2014), Christi et al. (2013) showed that capital structure with DER proxy did not affect financial performance with ROE proxy.

4.3. The Effect of Corporate Governance and Board Process on Financial Performance and Corporate Value

4.3.1. Corporate Governance Has A Significant Positive Effect on Corporate Value

The results of data analysis showed that corporate governance had a significant positive effect on corporate value. The results of this study are in accordance with the hypothesis proposed or there is acceptance of the hypothesis which states that corporate governance has a significant positive effect on corporate value.

The results of this study are in line with the results of studies conducted by Isshaq et al. (2009), Rashid et al. (2010), Fauzi and Locke (2012), Moradi et al. (2012) who stated that corporate governance with board size proxy had a significant positive effect on corporate value with Tobin's Q proxy. Elvin and Ahmad's (2015) research found that corporate governance with board compensation proxy had a significant positive effect on corporate value with Tobin's Q proxy.

4.3.2. Corporate Governance Does Not Affect Corporate Value Through Mediating Variable of Financial Performance

The results of data analysis showed that corporate governance did not affect corporate value through mediating variable of financial performance. The results of this study is in contrast with the hypothesis proposed or there is a rejection of the hypothesis which states that corporate governance has a significant positive effect on corporate value through mediating variable of financial performance.

The results of this study are in line with the results of studies conducted by Rashid et al. (2010) who stated that corporate governance with board size proxy had a significant positive effect on corporate value with Tobin's Q proxy, but corporate governance with board size proxy did not affect financial performance with ROA proxy. Elvin and Ahmad's research (2015) indicated that corporate governance with board compensation proxy had a significant positive effect on corporate value with Tobin's Q proxy, but had negative effect on financial performance with ROA proxy.

4.3.3. Corporate Governance Has A Significant Positive Effect on Financial Performance Through Intervening Variable of Board Process

The results of data analysis showed that corporate governance had a significant positive effect on financial performance through the intervening variable of the board process. The results of this study are in accordance with the hypothesis proposed or there is acceptance of the hypothesis which states that corporate governance has a significant positive effect on financial performance through the intervening variable of board process.

The results of this study are in accordance with the management system of the company (Limited Liability Company/PT) in Indonesia which adheres to the two-tier system, namely the separation between the management of the company (directors) and supervisors (commissioners), but the commissioners cannot appoint and dismiss directors. Good supervision reflects good corporate governance, resulting in an increase in financial performance. In this case, the board process is a supervisory activity done by the commissioner capable of being an intervening variable that can provide a significant positive influence between corporate governance and financial performance.

The results of this study are in line with the results of the study of Vafeas (1999) which showed that the board process with commissioners meeting proxy had a significant effect on financial performance with ROA proxy. Ma and Tian's research (2009) found that the board process with commissioners' independence proxy had a significant positive effect on the corporate performance with ROI proxy. Furthermore, the results of Sungu et al. (2014) showed that board process with commissioners' independence proxy had a significant positive effect on financial performance with ROA proxy. While Elvin and

Hamid's research (2015) found that board process with commissioners' independence proxy had a significant positive effect on financial performance with ROA proxy and ROE proxy.

4.3.4. Corporate Governance Does Not Affect Financial Performance

The results of data analysis showed that corporate governance had no effect on financial performance. The results of this study contradict the proposed hypothesis or there is a rejection of the hypothesis which states that corporate governance has a significant positive effect on financial performance.

The results of this study are in line with the results of studies conducted by Rashid et al. (2010), Ghabayen (2011), Francis et al. (2012) which showed that corporate governance with board size proxy did not affect financial performance with ROA proxy.

4.4. The Effect of Financial Performance on Corporate Value

The results of data analysis showed that financial performance had a significant positive effect on corporate value, meaning that the value of financial performance significantly affects corporate value. The results of this study are in accordance with the hypothesis proposed or there is acceptance of the hypothesis which states that financial performance has a significant positive effect on corporate value.

Good financial performance at the issuer is a signal for investors to be interested in investing in the company. With the number of investors investing in the company experience an increase, there will be an increase in the company's stock price, where the stock price reflects corporate value.

The results of this study are in line with the results of research by Ramezani et al. (2004), which indicated that financial performance with ROE proxy had a significant positive effect on corporate value with EPS proxy. Sudiyatno et al. (2012) obtained that financial performance with ROA proxy had a significant positive effect on corporate value with Tobin's Q proxy. The results of Chen and Chen's research (2011) showed that financial performance with ROA proxy had a significant positive effect on corporate value with PER proxy. Chaterjee's research (2011) explained that financial performance with ROCE proxy had a significant positive effect on corporate value with Tobin's Q proxy.

4.5. The Effect of Financial Architecture on Financial Performance and Corporate Value

4.5.1. Financial Architecture Has A Significant Positive Effect on Corporate Value

The results of data analysis showed that financial architecture had a significant positive effect on corporate value, meaning that the value of financial architecture significantly affects corporate value. The results of this study are in accordance with the hypothesis proposed or there is acceptance of the hypothesis which states that financial architecture has a significant positive effect on corporate value. Financial architecture that has three dimensions, namely ownership structure, capital structure, corporate governance and board process is a modern funding decision that can improve corporate performance (Myers, 1999). The results of this study are in line with the results of study conducted by Moradi et al. (2012) which indicated that financial architecture seen from the dimension of ownership structure had a significant positive effect on corporate value with Tobin's Q proxy. Studies conducted by Isshaq et al. (2009), Kokoreva and Stepanova (2013) found that financial architecture seen from the dimension of capital structure and corporate governance had a significant positive effect on corporate value with Tobin's Q proxy. The results of research conducted by Ivashkovskaya and Stepanova (2011) showed the results that financial architecture viewed from the dimension of corporate governance had a significant positive effect on corporate value with Tobin's Q proxy.

4.5.2. Financial Architecture Has A Significant Positive Effect on Corporate Value Through Mediating Variable of Financial Performance

The results of data analysis showed that financial architecture had a significant positive effect on corporate value through mediating variable of financial performance, meaning that financial performance was able to play a real role as a mediating variable on the effect of financial architecture on corporate value.

Ivashkovskaya and Stevanova (2011) argued that the company's goals can be achieved by improving the company's financial performance through an integrated approach on the basis of corporate financial architecture concept. The results of this study are in line with the results of study conducted by Moradi et al. (2012) which indicated that financial architecture seen from the dimension of ownership structure had a significant positive effect on corporate value with Tobin's Q proxy and also financial performance with ROA proxy.

4.5.3. Financial Architecture Has A Significant Positive Effect on Financial Performance

The results of data analysis showed that financial architecture had a significant positive effect on financial performance, meaning that the financial architecture

significantly influenced financial performance. The results of this study are in accordance with the opinion of Ivashkovskaya and Stepanova (2011) that in exploring its performance, a company must build all components of a company's financial design, namely financial architecture. Daraghma and Alsinawi (2010) stated that financial architecture seen from the dimension of ownership structure variable had a significant positive effect on financial performance. Research by Ivashkovskaya et al. (2013) obtained the results that financial architecture seen from the dimension of ownership structure had a significant positive effect on financial performance with ROE proxy. Research conducted by Moradi et al. (2012) showed that financial architecture seen from the dimension of ownership structure had a significant positive effect on financial performance with ROA proxy.

5. Conclusion

The results of this study have provided findings that are in accordance with the research model that has been built, so that the following theoretical implications can be proposed: (i) Theoretically, this research has been able to give theoretical model on the effect of financial architecture with the dimensions of ownership structure, capital structure, corporate governance and board process on financial performance and corporate value in the Indonesian Capital Market. The results of this theoretical model explains that financial architecture and its dimensions directly affect financial performance. On the other hand, financial architecture and its dimensions indirectly affect corporate value through financial performance. (ii) This research is also able to develop theoretical model about the effect of corporate governance on financial performance in accordance with the two tier systems adopted by Indonesia. The results of this theoretical model explain that good corporate governance involves supervision of the board of commissioners or it is called as the board process on activities carried out by directors. Corporate governance has no direct effect on financial performance, hence the involvement of the board process acts as an intervening variable from the effect of corporate governance on financial performance. (iii) This research has been able to develop an empirical study of the concept of financial architecture proposed by Myers (1999) that identifies a company's financial architecture into a comprehensive value or a combination of all dimensions of financial architecture. (iv) The results of this study provide empirical contributions about the effect of financial architecture comprehensively on financial performance and corporate value in the Indonesian Capital Market.

Based on the findings in this study, the practical implications that can be stated are as follows: (i) Corporate financial architecture concept can be used by management in managing and improving the company's financial performance. This is related to the duty of the management in the form of accountability to the owner of the company, allocation of usage and the optimal proportion of funding

and good corporate governance. (ii) Corporate financial architecture concept can be used by owners in making strategic decisions to strengthen the structure and position of their shareholdings, the strength of funding and more modern business governance. (iii) Corporate financial architecture concept can be used by investors in determining the direction of investment. In investment decisions, careful consideration is needed regarding the structure of share ownership, the strength or failure of funding and the involvement of the board of commissioners in the supervision of company management. (iv) The involvement of commissioners in supervision (board process) indicates good corporate governance. It is evident from the results of research that the board process contributes positively in improving the company's financial performance.

References

- Ahmad, Z., Abdullah, N. M. H., & Roslan, S. (2012). Capital structure effect on firms performance: Focusing on consumers and industrials sectors on Malaysian firms. *International review of business research papers*, 8(5), 137-155.
- Ahmed, A. S., & Iwasaki, T. (2015). *Foreign ownership, manager monitoring, and firm value: Evidence from Japanese firms*. Working Paper. Retrieved from: [https://www.carf.e.u-tokyo.ac.jp/old/research/f_ws/Ahmed%20and%20Iwasaki%20\(2015\).pdf](https://www.carf.e.u-tokyo.ac.jp/old/research/f_ws/Ahmed%20and%20Iwasaki%20(2015).pdf)
- Aktual (2015). Presiden Jokowi Sampaikan Reformasi Arsitektur Keuangan Global di KTT G20. November 15, 2015. Retrieved from: <https://aktual.com/presiden-jokowi-sampaikan-reformasi-arsitektur-keuangan-global-di-ktt-g20/>
- Almilia, L. S., & Sifa, L. L. (2006). Reaksi Pasar Publikasi Corporate Governance Perception Index Pada Perusahaan yang Terdaftar di Bursa Efek Jakarta. *Symposium Nasional Akuntansi (SNA) IX Padang*.
- An, Y. H., & Naughton, T. (2015). The impact of family ownership on firm value and earnings quality: Evidence from Korea. *International Business Management*, 9(4), 625-636.
- Ang, J. S., Cole, R. A., & Lin, J. W. (2000). Agency costs and ownership structure. *the Journal of Finance*, 55(1), 81-106.
- Ang, R. (1997). *Buku Pintar Pasar Modal Indonesia. (The Inteleigent Guide to Indonesia Capital Market)*. Jakarta : Mediasoft Indonesia.
- Aymen, B. M. M. (2014). Impact of ownership structure on financial performance of banks: case of Tunisia. *Journal of Applied Finance and Banking*, 4(2), 163-182.

- Barontini, R., & Caprio, L. (2006). The effect of family control on firm value and performance: Evidence from continental Europe. *European Financial Management*, 12(5), 689-723.
- Brigham, E. F., & Daves, P. R. (2012). *Intermediate financial management*. USA: Thomson Higher Education.
- Brigham, E. F., & Ehrhardt, M. C. (2013). *Financial Management—Theory & Practice* Mason. Ohio: South-Western.
- Brigham, E. F., & Houston, J. F. (2014). *Fundamental of Financial Management*. Ohio: South Western.
- Chatterjee, S. D. (2011). Board composition and performance in Indian firms: a comparative analysis empirical. *The International Journal of Management Science and Information Technology*, 1(2), 1-15.
- Chen, S. Y., & Chen, L. J. (2011). Capital structure determinants: An empirical study in Taiwan. *African Journal of Business Management*, 5(27), 10974-10983.
- Creswell, J.W. (2013). *Research Design: Pendekatan Kualitatif, Kuantitatif dan Mixed*. Yogyakarta: Pustaka Pelajar.
- Daraghma, Z. M., & Alsinawi, A. A. (2010). Board of directors, management ownership, and capital structure and its effect on performance: The case of palestine securities exchange. *International journal of business and management*, 5(11), 118.
- Ebrati, M. R., Emadi, F., Balasang, R. S., & Safari, G. (2013). The impact of capital structure on firm performance: Evidence from Tehran Stock Exchange. *Australian Journal of Basic and Applied Sciences*, 7(4), 1-8.
- Elvin, P., & Hamid, N. I. N. B. A. (2016). Ownership structure, corporate governance and firm performance. *International Journal of Economics and Financial Issues*, 6(3S), 99-108.
- Fauzi, F., & Locke, S. (2012). Board structure, ownership structure and firm performance: A study of New Zealand listed-firms. *Asian Academy of Management Journal of Accounting*, 8(2), 43-67.
- Francis, B. B., Hasan, I., & Wu, Q. (2012). Do corporate boards affect firm performance? New evidence from the financial crisis. *New Evidence from the Financial Crisis (April 12, 2012)*. Bank of Finland Research Discussion Paper, (11).
- García-Meca, E., & Pedro Sánchez-Ballesta, J. (2011). Firm value and ownership structure in the Spanish capital market. *Corporate Governance: The international journal of business in society*, 11(1), 41-53.
- Ghabayen, M. A. (2012). Board Characteristics and Firm Performance: Case of Saudi Arabia. *International Journal of Accounting and Financial Reporting*, 2(2), 168.
- Gugong, B. K., Arugu, L. O., & Dandago, K. I. (2014). The impact of ownership structure on the financial performance of listed insurance firms in Nigeria. *International Journal of Academic Research in Accounting, Finance and Management Sciences*, 4(1), 409-416.
- Hasan, M. B., Ahsan, A. M., Rahaman, M. A., & Alam, M. N. (2014). Influence of capital structure on firm performance: Evidence from Bangladesh. *International Journal of Business and Management*, 9(5), 184.
- Hess, K., Gunasekarage, A., & Hovey, M. (2010). State-dominant and non-state-dominant ownership concentration and firm performance: evidence from China. *International Journal of Managerial Finance*, 6(4), 264-289.
- IDX Newsletter (2014). *Bursa Efek Indonesia*. Edisi April.
- Isshaq, Z., Bokpin, G. A., & Mensah Onumah, J. (2009). Corporate governance, ownership structure, cash holdings, and firm value on the Ghana Stock Exchange. *The Journal of Risk Finance*, 10(5), 488-499.
- Ivashkovskaya, I. (2010). *Corporate Financial Architecture*. Lecture Handout
- Ivashkovskaya, I., & Stepanova, A. (2011). Does strategic corporate performance depend on corporate financial architecture? Empirical study of European, Russian and other emerging market's firms. *Journal of Management & Governance*, 15(4), 603-616.
- Ivashkovskaya, I., Stepanova, A., & Ivantsova, O. (2013). Corporate Financial Architecture and Bank Performance Models: Evidence from developed and emerging European markets. Working Papers Series Financial Economics. National Research University Higher School of Economics (HSE). Retrieved from: https://www.researchgate.net/profile/Olga_Ivantsova/publication/265041461_Corporate_Financial_Architecture_and_Bank_Performance_Models_Evidence_from_developed_and_emerging_European_markets/links/543bda490cf2d6698be34087.pdf
- Javid, A. Y., & Iqbal, R. (2008). Ownership Concentration, Corporate Governance and Firm Performance: Evidence from Pakistan. *The Pakistan Development Review*, 47(4), 643-659.
- Jensen, M. C. (2001). Value maximization, stakeholder theory, and the corporate objective function. *Journal of applied corporate finance*, 14(3), 8-21.
- Jensen, M. C., & Meckling, W. H. (1976). Theory of the firm: Managerial behavior, agency costs and ownership structure. *Journal of financial economics*, 3(4), 305-360.
- Liang, C. J., Lin, Y. L., & Huang, T. T. (2011). Does multi-dimensional ownership structure matter in firm performance? A dynamic firm's life cycle perspective. *The International Journal of Business and Finance Research*, 5(2), 1-19.
- Love, I., & Klapper, L. F. (2002). *Corporate governance, investor protection, and performance in emerging markets*. The World Bank. Retrieved from:

- <https://elibrary.worldbank.org/doi/pdf/10.1596/1813-9450-2818>
- Ma, S., & Tian, G. (2009). Board composition, board activity and ownership concentration, the impact on firm performance. *Problems and Perspectives in Management*, 7(3), 42-61.
- Machfoedz, M., & Suranta, E. (2003). Analisis Struktur Kepemilikan, Nilai Perusahaan, Investasi dan Ukuran Dewan Direksi. Simposium Nasional Akuntansi VI.
- Mahmudi, S., & Mohammadi, H. (2015). The relationship between the capital structure and the performance of the firms listed in the Tehran stock exchange. *Journal of Scientific Research and Development*, 2(1), 208-216.
- Maquieira, C. P., Espinosa, C. E., & Vieito, J. P. (2011). Corporate performance and ownership structure: Empirical evidence for Chile. *Quarterly Journal of Finance & Accounting*, 75-96.
- Marr, B. (2012). *Key Performance Indicators: The 75 Measures Every Manager Needs To Know*. London : Pearson Education Limited.
- Masdupi, E. (2005). Analisis dampak struktur kepemilikan pada kebijakan hutang dalam mengontrol konflik keagenan. *Jurnal Ekonomi dan Bisnis Indonesia*, 20(1), 57-69.
- Maury, B. (2006). Family ownership and firm performance: Empirical evidence from Western European corporations. *Journal of corporate finance*, 12(2), 321-341.
- Maxwell, O., & Kehinde, F. (2012). Capital Structure and Firm Value: Empirical Evidence from Nigeria. *International Journal of Business and Social Science*, 3(19).
- McNulty, T., Florackis, C., & Ormrod, P. (2012). Corporate Governance and Risk: A Study of Board Structure and Process. *ACCA Research Report*, 129.
- Miller, E.J., Rice, A.K. 1967. Systems of Organization, The Control of Task and Sentient Boundaries, *Social Science Paper Backs*. Tavistock. London. 286 sider. Retrieved from: http://img.kb.dk/tidsskriftdk/pdf/leo/leo_0037PDF/leo_0037_83708.pdf
- Ming, T. C., & Gee, C. S. (2008). The influence of ownership structure on the corporate performance of Malaysian public listed companies. *ASEAN Economic Bulletin*, 195-208.
- Mireku, K., Mensah, S., & Ogoe, E. (2014). The relationship between capital structure measures and financial performance: Evidence from Ghana. *International Journal of Business and Management*, 9(6), 151.
- Modigliani, F., & Miller, M. H. (1963). Corporate income taxes and the cost of capital: a correction. *The American economic review*, 53(3), 433-443.
- Monks, R.A.G., & Minow, N. (2011). *Corporate Governance*. Blackwell Publishing.
- Moradi, N. S., Aldin, M. M., Heyrani, F., & Iranmahd, M. (2012). The effect of corporate governance, corporate financing decision and ownership structure on firm performance: A panel data approach from Tehran stock exchange. *International Journal of Economics and Finance*, 4(6), 86-93.
- Mujahid, M., & Akhtar, K. (2014). Impact of capital structure on firms financial performance and shareholders wealth: Textile Sector of Pakistan. *International Journal of Learning & Development*, 4(2), 27-33.
- Muliaman, D. (2013). *Road Map Tata Kelola Perusahaan di Indonesia: Menuju Tata Kelola Emiten dan Perusahaan Publik yang Lebih Baik*. (Accessed on 4 Feb 2014). <https://www.ojk.go.id/id/data-dan-statistik/ojk/Pages/roadmap-tata-kelola-perusahaan-indonesia-menuju-tata-kelola-emiten-dan-perusahaan-publik-yang-lebih-baik.aspx>
- Mumtaz, R., Rauf, S. A., Ahmed, B., & Noreen, U. (2013). Capital structure and financial performance: Evidence from Pakistan (Kse 100 Index). *Journal of basic and applied scientific research*, 3(4), 113-119.
- Muntoro, R. K. (2006). Membangun Dewan Komisaris yang Efektif. *Artikel Lembaga Management Fakultas Ekonomi Universitas Indonesia*.
- Myers, S. C., & Majluf, N. S. (1984). Corporate financing and investment decisions when firms have information that investors do not have. *Journal of financial economics*, 13(2), 187-221.
- Myers, S.C. 1999. Financial Architecture. *European Financial Management*, Q-Group Best Paper Award 2001.
- Narwal, K. P., & Jindal, S. (2015). The impact of corporate governance on the profitability: An empirical study of Indian textile industry. *International Journal of Research in Management, Science & Technology*, 3(2), 81-85.
- Navissi, F., & Naiker, V. (2006). Institutional ownership and corporate value. *Managerial Finance*, 32(3), 247-256.
- Ntim, C. G., & Osei, K. A. (2011). The impact of corporate board meetings on corporate performance in South Africa. *African Review of Economics and Finance*, 2(2), 83-103.
- OECD (2004). *The Organization for Economic Cooperation and Development Principles of Corporate Governance*. France: Organization for Economic Co-operation and Development (OECD) Publications Service.
- Ogbulu, O. M., & Emeni, F. K. (2012). Capital structure and firm value: Empirical evidence from Nigeria. *International Journal of Business and Social Science*, 3(19), 252-261.
- Ogden, J.P., Jen, F.C., O'Connor, F.C. 2003. *Advance Corporate Finance, Policy Strategies*. New Jersey : Prentice Hall.

- Ongore, V. O., K'Obonyo, P. O., & Ogutu, M. (2011). Implications of firm ownership identity and managerial discretion on financial performance: empirical evidence from Nairobi Stock Exchange. *International journal of humanities and social science*, 1(13), 187-197.
- Paramasivan, C., Subramian, T. 2010. *Financial Management*. India: New Age International Ltd.
- Pathirawasam, C., & Wickremasinghe, G. (2012). Ownership concentration and financial performance: the case of Sri Lankan listed companies. *Corporate Ownership & Control*, 9(4), 170-177.
- Penman, S.H. 2013. *Financial Statement Analysis and Security Valuation*. 5th Edition. New York: McGraw-Hill
- Phung, D. N., & Hoang, T. P. T. (2013, September). Corporate ownership and firm performance in emerging market: A study of Vietnamese listed firms. In *World Business and Social Science Research Conference, Bangkok October*.
- Priambodo, R., Ervin, A., Supriyanto, E. 2007. Penerapan Good Corporate Governance Sebagai Landasan Kinerja Perbankan Nasional. *Usahawan*, No:05, Tahun XXXVI. Mei.
- Prowson, S. (1999). Corporate Governance in East Asia: A Framework for Analysis, ESCAP. Retrieved from: http://www.unescap.org/drrpad/publication/dp20_1973/dp_20.
- Quang, D.X., Xin, W.Z. 2014. The Impact of Ownership Structure and Capital Structure on Financial Performance of Vietnamese Firms. *International Business Research*, 7(2).
- Rahyuda, K. (2016). *Metode Penelitian Bisnis*. Denpasar: Udayana University Press.
- Ramezani, C. A., Soenen, L., & Jung, A. (2002). Growth, corporate profitability, and value creation. *Financial Analysts Journal*, 58(6), 56-67.
- Rashid, A., De Zoysa, A., Lodh, S., & Rudkin, K. (2010). Board composition and firm performance: Evidence from Bangladesh. *Australasian Accounting, Business and Finance Journal*, 4(1), 76-95.
- Republik Indonesia (1995). Undang-Undang No. 25 Tahun 2007 tentang Penanaman Modal.
- Republik Indonesia (1995). Undang-Undang No. 8 Tahun 1995 tentang Pasar Modal.
- Republik Indonesia (2003). Undang-Undang No. 19 tahun 2003 tentang Badan Usaha Milik Negara, Lembaran Negara No. 70 tahun 2003, Tambahan Berita Negara No. 4297.
- Republik Indonesia (2007). Undang-Undang No. 40 Tahun 2007 tentang Perseroan Terbatas.
- Roche, J. (2005). *Corporate governance in Asia*. Routledge.
- Ross, S. A. (1977). The determination of financial structure: the incentive-signalling approach. *The bell journal of economics*, 23-40.
- Ross, W. (2005). Jaffe. *Corporate finance*. New York: McGraw-Hill.
- Ruan, W., Tian, G., & Ma, S. (2011). Managerial ownership, capital structure and firm value: Evidence from China's civilian-run firms. *Australasian Accounting, Business and Finance Journal*, 5(3), 73-92.
- Shleifer, A., & Vishny, R. W. (1997). A survey of corporate governance. *The journal of finance*, 52(2), 737-783.
- Slovin, M. B., & Sushka, M. E. (1993). Ownership concentration, corporate control activity, and firm value: Evidence from the death of inside blockholders. *The Journal of Finance*, 48(4), 1293-1321.
- Sudiyatno, B., Puspitasari, E., & Kartika, A. (2012). The company's policy, firm performance, and firm Value: An empirical research on Indonesia Stock Exchange. *American International Journal of Contemporary Research*, 2(12), 30-40.
- Sugiyono (2015). *Metode Penelitian dan Pengembangan: Research and Development: Untuk Bidang: Pendidikan, Manajemen, Sosial, Teknik*. Bandung : Alfabeta.
- Vafeas, N. (1999). Board meeting frequency and firm performance. *Journal of financial economics*, 53(1), 113-142.
- Vintilă, G., & Gherghina, Ș. C. (2014). The impact of ownership concentration on firm value. Empirical study of the Bucharest Stock Exchange listed companies. *Procedia Economics and Finance*, 15, 271-279.
- Wikipedia (2019). *Arsitektur*. Retrieved from: <https://id.wikipedia.org/wiki/Arsitektur>
- Zakaria, Z., Purhanudin, N., & Palanimally, Y. R. (2014). Ownership structure and firm performance: Evidence from Malaysian trading and services sector. *European Journal of Business and Social Sciences*, 3(2), 32-43.
- Кокорева, М. С., & Степанова, А. Н. (2012). Financial architecture and corporate performance: evidence from Russia. *Корпоративные финансы*, 6(2), 34-42.

JOEEP

Journal Homepage: <http://dergipark.org.tr/joeeep>

Yazım Kuralları

JOEEP (Journal of Emerging Economies and Policy), Haziran ve Aralık sayısı olmak üzere yılda iki defa düzenli olarak yayımlanmaktadır. Derginin asıl amacı iktisadi ve idari bilimler alanında nitelikli akademik çalışmaların yayımlanmasına katkı yapmaktır.

Dergide yayımlanan makaleler yazı işlerinin izni olmaksızın başka hiçbir yerde yayımlanamaz veya bildiri olarak sunulamaz. Kısmen veya tamamen yayımlanan makaleler kaynak gösterilmeden hiçbir yerde kullanılamaz. Dergiye gönderilen makalelerin içerikleri özgün, daha önce herhangi bir yerde yayımlanmamış veya yayımlanmak üzere gönderilmemiş olmalıdır. Makaledeki yazarlar isim sırası konusunda fikir birliğine sahip olmalıdır.

Makalenin hazırlanması sırasında yardımcı olması amacıyla, internet sitemizde yazarlar için linkinin altında yer alan **JOEEP** Dergisi yazım kurallarına göre hazırlanmış “örnek_makale” dosyasını bilgisayarınıza indirmeniz ve makalenizi bu makaleyi örnek alarak hazırlamanız, düzenlemelerde kolaylık ve zaman tasarrufu sağlayacaktır. Bu makaleyi bilgisayarınıza Word programında şablon (template) olarak kaydederek de makalenizi hazırlayabilirsiniz.

- Makaleler MS Word 2007 veya üstü bir sürümde hazırlanarak gönderilmelidir.
- Sayfa yapısı A4 kâğıdı (210 x 297 mm) boyutunda, MS Word programında, Times New Roman veya benzeri bir yazı karakteri ile 10 punto, tek satır aralığıyla yazılmalıdır. Sayfa kenarlarında üst 2 cm olmak üzere diğer kenarlar için 1.5 cm boşluk bırakılmalı ve sayfalar numaralandırılmalıdır.
- Yazar(lar)ın ad(lar) ve soyad(lar), kurumsal unvanları; yazar(lar)ın görev yaptığı kurum(lar), e-posta adres(ler) bilgileri ve ORCID numaraları verilmelidir. Ayrıca makalelerde sorumlu yazar belirtilmelidir.
- Makale başlığı, içerikle uyumlu, içeriği en iyi ifade eden bir başlık olmalıdır. Başlık, kalın ve 13 punto büyüklüğünde olmalı ve ilk harfler büyük olacak şekilde sola hizalanarak yazılmalıdır. Makaleler aynı özellikte İngilizce bir başlık/title içermelidir.
- Makalenin başında, konuyu kısa ve öz biçimde ifade eden ve en az 75, en fazla 120 kelimedenden oluşan Türkçe “Öz” bulunmalıdır. Öz içinde, yararlanılan kaynaklara, şekil ve çizelge numaralarına değinilmemelidir. Özün altında bir satır boşluk bırakılarak, en az 3, en çok 5 sözcükten oluşan anahtar kelimeler verilmelidir. Anahtar kelimeler makale içeriği ile uyumlu ve kapsayıcı olmalıdır. Aynı şekilde makaleler İngilizce bir başlık/title, anahtar sözcükler/keywords ve özet/abstract içermelidir.
- **JOEEP**'nin yayın dili Türkçe ve İngilizcedir. Ancak her sayıda derginin üçte bir oranını geçmeyecek şekilde diğer dillerde yazılmış yazılara da yer verilebilir. Diğer dillerde yazılan makalelerde yazım dili dışında ayrıca Türkçe ve İngilizce başlık, anahtar sözcükler ve öz bulunmalıdır.
- Herhangi bir sempozyum veya kongrede sunulmuş olan çalışmalar kongrenin adı, yeri ve tarihi belirtilerek yayımlanabilir. Bir araştırma kurumu veya fonu tarafından desteklenen çalışmalarda (BAP, TÜBİTAK, Kalkınma Bakanlığı vb.) desteği sağlayan kuruluşun adı ve proje numarası ilk sayfanın altında verilmelidir.
- Makaleler giriş, gelişme ve sonuç yer alacak şekilde hazırlanmalıdır.
- Formüller ve denklemler Math Type ya da Word Denklem Düzenleyici kullanılarak yazılmalıdır.
- Çalışma, dil bilgisi kurallarına uygun olmalıdır. Makalede noktalama işaretlerinin kullanımında, kelime ve kısaltmaların yazımında en son çıkan TDK Yazım Kılavuzu esas alınmalı, açık ve yalın bir anlatım yolu izlenmeli, amaç ve kapsam dışına taşan gereksiz bilgilere yer verilmemelidir. Makalenin hazırlanmasında

geçerli bilimsel yöntemlere uyulmalı, çalışmanın konusu, amacı, kapsamı, hazırlanma gerekçesi vb. bilgiler yeterli ölçüde ve belirli bir düzen içinde verilmelidir.

- Bir makalede sırasıyla özet, ana metnin bölümleri, kaynakça ve (varsa) ekler bulunmalıdır. Makalenin bir “Giriş” ve bir “Sonuç” bölümü bulunmalıdır. “Giriş” çalışmanın amacı, önemi, dönemi, kapsamı, veri metodolojisi ve planını mutlaka kapsamalıdır. Konu gerektiriyorsa literatür tartışması da bu kısımda verilebilir. “Sonuç” araştırmanın amaç ve kapsamına uygun olmalı, ana çizgileriyle ve öz olarak verilmelidir. Metinde sözü edilmeyen hususlara “Sonuç”ta yer verilmemelidir. Belli bir düzen sağlamak amacıyla ana, ara ve alt başlıklar kullanılabilir.
- Tablo/Şekillerin numarası ve başlığı bulunmalıdır. Tablo çiziminde dikey çizgiler kullanılmamalıdır. Yatay çizgiler ise sadece tablo içindeki alt başlıkları birbirinden ayırmak için kullanılmalıdır. Tablo/Şekil numarası üste, tam sola dayalı olarak dik yazılmalı; tablo/şekil adı ise, her sözcüğün ilk harfi büyük olacak şekilde yazılmalıdır. Kaynakça verilmesi gereken bir durum varsa tablonun altında metin içi kaynak gösterme formatında verilmelidir.
- Makalede, düzenli bir bilgi aktarımı sağlamak üzere ana, ara ve alt başlıklar kullanılabilir. Makale başlığı dışındaki diğer tüm başlıklar yalnız ilk harfleri büyük, 11 punto (üst 12 nk; alt 6 nk) ve sola hizalı olarak yazılmalıdır. Birinci derece başlıklar koyu karakterde; ikinci derece başlıklar, koyu olmayan; üçüncü derece başlıklar ise koyu olmayan ve italik harflerle yazılmalıdır.

1. Birinci Derece Başlık

1.1. İkinci Derece Başlık

1.1.1. Üçüncü Derece Başlık

- Kaynak göstermede kullanılan format, APA (American Psychological Association) Style 6th Edition’dır. Gerek alıntılmalarda gerekse de kaynakça kısmında yazarlar, Amerikan Psikoloji Derneği’nin yayımladığı Amerikan Psikoloji Derneği Yayım Kılavuzu’nda belirtilen yazım kurallarını ve formatını takip etmelidir. Ayrıntılı bilgi için bakınız: <http://www.apastyle.org/learn/tutorials/basics-tutorial.aspx>
- Madde imli listeler dâhil edilebilir ve şöyle görünmelidir:
  - (i) İlk nokta
  - (ii) İkinci nokta
  - (iii) Ve bunun gibi
- Tablo/Şekillerin numarası ve başlığı bulunmalıdır. Tablo çiziminde dikey çizgiler kullanılmamalıdır. Yatay çizgiler ise sadece tablo içindeki alt başlıkları birbirinden ayırmak için kullanılmalıdır. Tablo/Şekil numarası üste, tam sola dayalı olarak dik yazılmalı; tablo/şekil adı ise, her sözcüğün ilk harfi büyük olacak şekilde yazılmalıdır. Kaynakça verilmesi gereken bir durum varsa tablonun altında metin içi kaynak gösterme formatında verilmelidir.

Tablo 1. Tablo Örneği

Bir Sütun Başlığı Örneği	Sütun A (<i>t</i>)	Sütun B (<i>t</i>)
Bir giriş	1	2
Bir başka giriş	3	4
Bir başka giriş	5	6

- Denklemler ve formüller Mathtype’da ya da ofis programlarının denklem araçları özelliği kullanarak yazılmalı ve sayfanın sağ tarafındaki parantez içinde art arda numaralandırılmalıdır (metinde açıkça belirtilmişse).

$$EA_{it} = \beta_0 + \beta_1 N_{üf_{it}} + \beta_2 Y_{ne_{it}} + \beta_3 P_{tr_{it}} + \beta_4 EA_{P_{it}} + \beta_5 E_{gt_{it}} + \beta_6 K_{ent} + \beta_7 G_{syth_{it}} + u_{it} \quad (1)$$

- Metin İçi Kaynak Gösterme: Kaynak göstermede kullanılan format, APA (American Psychological Association) Style 6th Edition’dır. Gerek alıntılmalarda gerekse de kaynakça kısmında yazarlar, Amerikan Psikoloji Derneği’nin yayımladığı Amerikan Psikoloji Derneği Yayım Kılavuzu’nda belirtilen yazım kurallarını ve formatını takip etmelidir. Ayrıntılı bilgi için bakınız: <http://www.apastyle.org/learn/tutorials/basics-tutorial.aspx>

Bu kısımda farklı metin içi gönderme yapma şekilleri, çalışmanın türüne ve yazar sayısına göre nasıl metin içi gönderme yapılacağı anlatılmakta, metin içi gönderme yaparken karşılaşılabilecek farklı durumlar örneklerle aktarılmaktadır.

Metin içi göndermeler en temelde iki şekilde yapılır:

Örnek:

Sağlanacak bu tasarruf ile birlikte yıllık yaklaşık olarak 7,3 milyar dolarlık bir kazanımın olacağı ifade edilmektedir (Bayrak ve Esen, 2014).

ya da

Bayrak ve Esen'e (2014) göre .....

İngilizce çalışmalarda Türkçe bir kaynağa gönderme yapılıyorsa “ve” yerine “and” ifadesi, Türkçe bir çalışmada İngilizce bir kaynağa gönderme yapılıyorsa “and” yerine “ve” ifadesi kullanılmalıdır.

Eğer makalenin genelinde bahsedilen bir durum yerine ilgili makaledeki belirli bir konuya referans vermek istenirse sayfa numarası da atıfa eklenebilir.

Örnek:

Sağlanacak bu tasarruf ile birlikte yıllık yaklaşık olarak 7,3 milyar dolarlık bir kazanımın olacağı ifade edilmektedir (Bayrak ve Esen, 2014: 65).

ya da

Bayrak ve Esen'e (2014:65) göre .....

Üç veya daha fazla yazarlı eserlere atıf yapmak için ilk yazarın soyisminden sonra diğer yazarların soyisimlerini kullanmak yerine “vd.” ifadesi kullanılır.

Örnek:

Aydın vd. (2016) Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan ve Türkmenistan'dan oluşan beş Türk cumhuriyetinde enflasyonun ekonomik büyüme üzerindeki etkisini panel veri analizi ile araştırmıştır.

ya da

... etkisini panel veri analizi ile araştırılmaktadır (Aydın vd., 2016).

Bir konuyu desteklemek mahiyetinde birden fazla kaynak referans gösterilebilir. Bu durumda atıfları “;” işaretiyle ayırmak gerekir. Ayrıca aynı parantez içerisinde yapılan çoklu göndermelerde çalışmanın yayın tarihine göre sıralanmalıdır.

Örnek:

Buna rağmen devletin ekonomiye müdahale etmesi halinde bunun ekonomiye hiçbir fayda sağlamayacağı, aksine ekonominin kendi doğal kanunları içerisinde işleyen düzeni bozacağını ifade etmektedirler (Esen ve Bayrak, 2015; Aydın ve Esen, 2019; Aydın vd., 2019).

Aynı yazara ait tek yazarlı yayınlarda yayın yılı aynı olması halinde kaynakların ayırımının yapılabilmesi için tarihin yanına küçük harfler (a, b, c, ...) eklenir.

Örnek:

(Esen, 2019a; Esen, 2019b)

Tüzel yazarlı çalışmalara atıf yaparken: Yazar olarak bir grup/tüzel kişi (dernekler, şirketler, devlet kurumları ve diğer çalışma grupları gibi) ifade ediliyorsa bu gruba ilişkin ad bilgisi metin içindeki göndermede oldukça açık ve anlaşılır biçimde verilmelidir. Grup adı bazı durumlarda kısaltılabilir. Eğer grup adı uzunsa, kısaltma herkesçe anlaşılır oluyorsa veya ada yönelik zaten bilinen bir kısaltma var ise ilk kullanımda hem açık hali hem kısaltma hali kullanılıp, sonraki kullanımlarda ise sadece kısaltma kullanılabilir. Eğer grup adı kısa ise veya kısaltması herkesçe anlaşılır olmuyorsa tüm göndermelerde adın açık hali yazılır.

Örnek:

İlk gönderme

(Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK], 2018)

İkinci ve sonraki göndermeler

(TÜİK, 2018)

Gönderme cümle içerisinde yapılıyorsa

İlk gönderme

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK, 2018)...

İkinci ve sonraki göndermeler

TÜİK (2018)...

- İkincil Kaynaklar

Bir yazarın makalesine ulaşamıyorsa ikincil kaynaklardan alıntı yapan bir kaynağa referans veriliyorsa asıl yararlanılan kaynağa göndermede bulunulur.

“(Aktarılan kaynağın yazarının [veya yazarlarının] Soyadı, Yılı)’dan aktaran” ifadesi getirilerek atıf yapılır. Buna bağlı olarak da kaynakçada sadece ikincil kaynağa yer verilir. (Smith, 1890’dan aktaran: Esen, 2006: 1) gibi

Smith (1890) her bireyin kendi kârını arttırmaya çalışırken amacı hiç de bu olmadığı halde bütün toplumun zenginliğinin artmasına hizmet ettiğini ve bunu yaptırmanın ise piyasanın gizli eli olduğunu vurgulamaktadır (aktaran: Esen, 2006: 1).

Klasik Eserler

Yayın yılı tam olarak bilinmeyen klasik eserler için yayın yılı kısmında “çev.” kısaltması ile birlikte çeviri yılı ya da “sür.” kısaltması ile birlikte kullanılan sürümün yılı verilir.

Örnek:

(Aristotle, çev. 1931)

Klasik eserin orijinal tarihi biliniyorsa o da gönderme içinde kullanılır.

Örnek

(Balzac, 1836, çev. 1941)

- Kaynakça Gösterimi

(i) Türkçe kitap:

Meriç, C. (2009). *Bu Ülke*. İstanbul: İletişim Yayınları.

(ii) Çeviri kitap:

Davison, A. (2006). *Türkiye’de Sekülerizm ve Modernlik*. Tuncay Birkan (Çev.). İstanbul: İletişim Yayınları.

(iii) Editörlü kitap:

Çetin, İ. (Ed.) (2010). *Dil ve Edebiyat Öğretim Yöntemleri*. İstanbul: Nobel.

(iv) Editörlü kitapta bölüm:

Esen, Ö. (2018). Enflasyon. İçinde: D. Çağrı Yıldırım & Emrah İ. Çevik (Ed.), *Para Bankacılık ve Finansal Sistem* (s.43-67). Bursa: Ekin Yayınevi.

(v) Makale:

Esen, Ö. (2012). Türkiye’de Döviz Kuru Belirsizliğinin İhracat Üzerine Etkisi. *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar*, 49(568), 87-97.

(vi) Çift yazarlı makale:

Bayrak, M., & Esen, Ö. (2014). Türkiye’nin Enerji Açığı Sorunu ve Çözümüne Yönelik Arayışlar. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 28(3), 139-158.

Çok yazarlı makale:

Esen, Ö., Aydın, C., & Aydın, R. (2016). Inflation Threshold Effect on Economic Growth in Turkey. *Journal of Advanced Research in Law and Economics*, 7(22), 1983-1993.

(vii) Tezler:

Esen, Ö. (2013). *Sürdürülebilir Büyüme Bağlamında Türkiye’nin Enerji Açığı Sorunu: 2012-2020 Dönemi Enerji Açığı Projesiyonu*. Doktora Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi.

(viii) İnternet tabanlı kaynaklar:

Eğilmez, M. (2017). *İşsizlik Niçin Düşmüyor?*. (Erişim: 01.02.2018), <http://www.mahfiegilmez.com/2017/12/issizlik-nicin-dusmuyor.html>

TÜİK (2018). *Temel İstatistikler*. (Erişim: 01.02.2018), <http://tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist>

- Bir yazarın makalesine ulaşamıyorsa ikincil kaynaklardan alıntı yapan bir kaynağa referans veriliyorsa asıl yararlanılan kaynağa göndermede bulunulur.
  - (i) “(Aktarılan kaynağın yazarının [veya yazarlarının] Soyadı, Yıl)’dan aktaran” ifadesi getirilerek atıf yapılır. Buna bağlı olarak da kaynakçada sadece ikincil kaynağa yer verilir. (Smith, 1890’dan aktaran: Esen, 2006: 1) gibi
  - (ii) Smith (1890) her bireyin kendi kârını arttırmaya çalışırken amacı hiç de bu olmadığı halde bütün toplumun zenginliğinin artmasına hizmet ettiğini ve bunu yaptırmanın ise piyasanın gizli eli olduğunu vurgulamaktadır (aktaran: Esen, 2006: 1).
- **JOEEP’ye** yazım kurallarına uygun olarak gönderilen makaleler, daha sonraki aşamada intihal denetiminden geçirilir. Dergide intihal denetimi turnitin programı ile yapılmaktadır ve intihal denetiminde kabul edilebilir benzerlik oranı en fazla %20 olmalıdır.
- Örneklerle Kaynakça

Bayrak, M., & Esen, Ö. (2012). Bütçe açıklarının cari işlemler dengesi üzerine etkileri: İkiz açıklar hipotezinin Türkiye açısından değerlendirilmesi. *Ekonomik Yaklaşım*, 23(82), 23-49.

Esen, Ö., & Bayrak, M. (2015). Kamu Harcamaları ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Geçiş Sürecindeki Türk Cumhuriyetleri Üzerine Bir Uygulama. *Bilgi*, (73), 231-248.

Aydın, C., & Esen, Ö. (2019). Does too much government spending depress the economic development of transition economies? Evidences from dynamic panel threshold analysis. *Applied Economics*, 51(15), 1666-1678.

Aydın, C., Esen, Ö., & Aydın, R. (2019). Is the ecological footprint related to the Kuznets curve a real process or rationalizing the ecological consequences of the affluence? Evidence from PSTR approach. *Ecological Indicators*, 98, 543-555.

Eğilmez, M. (2017). *İşsizlik Niçin Düşmüyor?*. (Erişim: 01.02.2018), <http://www.mahfiegilmez.com/2017/12/issizlik-nicin-dusmuyor.html>

TÜİK (2018). *Temel İstatistikler*. (Erişim: 01.02.2018), <http://tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist>

Esen, Ö. (2013). *Sürdürülebilir Büyüme Bağlamında Türkiye'nin Enerji Açığı Sorunu: 2012-2020 Dönemi Enerji Açığı Projeksiyonu*. Doktora Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi.

Esen, Ö., Aydın, C., & Aydın, R. (2016). Inflation Threshold Effect on Economic Growth in Turkey. *Journal of Advanced Research in Law and Economics*, 7(22), 1983-1993.

Bayrak, M., & Esen, Ö. (2014). Türkiye'nin Enerji Açığı Sorunu ve Çözümüne Yönelik Arayışlar. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 28(3), 139-158.

Esen, Ö. (2012). Türkiye’de Döviz Kuru Belirsizliğinin İhracat Üzerine Etkisi. *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar*, 49(568), 87-97.

Esen, Ö. (2018). Enflasyon. İçinde: D. Çağrı Yıldırım & Emrah İ. Çevik (Ed.), *Para Bankacılık ve Finansal Sistem* (s.43-67). Bursa: Ekin Yayınevi.

Çetin, İ. (Ed.) (2010). *Dil ve Edebiyat Öğretim Yöntemleri*. İstanbul: Nobel.

Meriç, C. (2009). *Bu Ülke*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Davison, A. (2006). *Türkiye’de Sekülerizm ve Modernlik*. Tuncay Birkan (Çev.). İstanbul: İletişim Yayınları.

Guide for Authors

JOEEP is published biannually in June and December. The purpose of the journal is to make contributions to publishing qualified academic studies in economic and administrative sciences.

The articles that are published in the journal cannot be published or presented anywhere else unless permission is granted from the editorial board. The articles that are published either partially or completely cannot be used anywhere else unless reference is given. The articles that are sent to the journal has to be authentic, not previously published or sent to be published. The authors of the articles have to have a consensus regarding the order of the authors' names in the article.

If you download the "sample article" that was prepared according to spelling rules and format of the Journal of JOEEP from our website through the link for authors to help you prepare the article, this will save your time and facilitate the preparation process. You can also prepare your article by saving this sample as a template on the Microsoft Word program.

- The articles should be in MS Word 2007 or higher version.
- The layout has to be custom-designed A4 paper (210 x 297 mm). The file format has to be MS Word. The font has to be Times New Roman or a similar one with a size of 10. The file has to have single-line spacing. Page margins have to be 2 cm on the top and 1.5 cm for all the other sides. The pages have to be numbered.
- The articles should include the name(s), surname(s), institutional title(s), institution name(s), e-mail address(es), and ORCID of the author(s). In addition, the corresponding author has to be indicated in the articles.
- The title of the article has to be consistent with the content and must reflect the content in the best way possible. The title has to be boldface with a font size of 13. The first letter of all the words has to be uppercase. The title has to be left-aligned. The articles should have an English title with the same properties.
- The article needs to include an "Abstract" at the beginning not less than 75 words nor longer than 120 words summarizing the content in the most precise and concise way. The abstract must not include references, figures, and table numbers. Leaving a space under the abstract, the author has to add keywords including at least 3 and utmost 5 words. The keywords have to be consistent with the content and should be comprehensive. Similarly, the articles have to include an English title, keywords, and abstract.
- *JOEEP* is published in Turkish and English. However, each issue may include articles written in other languages unless they exceed one third of the journal. The articles written in other languages have to have Turkish and English titles, keywords, and abstracts in addition to those written in its original language.
- The works that are presented in any symposium or congress can be published after specifying the name, place and the date of the congress. The works (BAP, TUBITAK, Word Bank ect.) that are supported by a research organization or fund have to indicate the name of the supportive organization and the number of the project.
- The articles should be organized as introduction, body, and conclusion. Subtitles and lower-level titles must have a font size of 11 (12 nk before and 6 nk after) and be left-aligned.
- Formulas and equations should be written via Math Type or Word Equation Editor.
- The study has to comply with grammatical rules. The latest Turkish Language Association Spell Check has to be employed regarding the use of punctuation, spelling of the words, and abbreviations. The text is expected to be clear and simple. No expressions out of purpose and scope must be included in the work. The valid scientific methods have to be employed to prepare the article. The content, purpose, scope, justification, etc. of the study have to be provided as much as needed in a certain order.
- An article is expected to include abstract, sections of the main text, references, and appendices (if there is any) respectively. An article has to have an "Introduction" and "Conclusion" sections. The "Introduction" is definitely expected to include the purpose, importance, period, scope, data methodology, and outline of the study. If it is necessary for the subject to be dealt with, literature review can be given in this section as well. The "conclusion" needs to be in compliance with the study's purpose and scope. It needs to be given generally and concisely. The points that are not mentioned within the text must not be included in "conclusion". Headings, titles, and subtitles can be used to organize the text.
- Tables/Figures should be numbered and given with their titles. No vertical lines must be used to draw the tables. Horizontal lines can only be used to separate the subtitles within the table from each other. Table/Figure number has to be at the top left-aligned and non-Italic. The name of tables/figures has to be written with each word having its first letter uppercase. In addition, tables/figures have to comply with black and white print. If there is anything in the table that requires reference, the references must be given at the bottom of the table with in-text reference format.
- Headings, titles, and subtitles can be used to ensure an ordered information transfer. All the other titles except for the title of the article have to have a font size of 11. First-level titles should be uppercase but boldface; the first letters of all the words in the second-level titles should be uppercase and not boldface; and only the first letters of the words in the third-level titles should be uppercase, and these titles have to be italic. In addition, the titles have to be organized with 6 nk before and after the title.

1. First-Level Title

1.1. Second-Level Title

1.1.1. Third-level Title

- The citation format is APA (American Psychological Association) Style 6th Edition. The authors have to follow the spelling principles and format specified by American Psychological Association in American Psychological Association Publication Manual regarding both quotations and bibliography. For detailed information: <http://www.apastyle.org/learn/tutorials/basics-tutorial.aspx>
- (i) Reference to a book:
Stopford, M. (1997). *Maritime Economics*. New York: Routledge.
- (ii) Translated book:
Davison, A. (2006). *Türkiye’de Sekülerizm ve Modernlik*. Tuncay Birkan (Trans.). İstanbul: İletişim Yayınları.
- (iii) Reference to a chapter in an edited book:
Esen, Ö., & Aydın, C. (2018). Tunisia. In: S. Özdemir, S. Erdoğan, & A. Gedikli (Eds.), *Handbook of Research on Sociopolitical Factors Impacting Economic Growth in Islamic Nations* (pp. 68-94). USA: IGI Global.
- (iv) Reference to a journal publication:
Esen, Ö. (2016). Security of the energy supply in Turkey: Prospects, challenges and opportunities. *International Journal of Energy Economics and Policy*, 6(2), 281-289.
- (v) Two authors:
Aydın, C., & Esen, Ö. (2018). Does the level of energy intensity matter in the effect of energy consumption on the growth of transition economies? Evidence from dynamic panel threshold analysis. *Energy Economics*, 69, 185-195.
- (vi) Theses and dissertations:
Esen, Ö. (2013). *Sürdürülebilir Büyüme Bağlamında Türkiye’nin Enerji Açığı Sorunu: 2012-2020 Dönemi Enerji Açığı Projeksiyonu*. Doctoral Dissertation. Erzurum: Atatürk University.
- (vii) Internet Based Sources
IATA (2016). *Annual Reports Review*. (15.10.2017), Retrieved from <https://www.iata.org/about/Documents/iata-annual-review-2016.pdf>
- In-text references have to be indicated in brackets where relevant.
  - (i) For single author: (Surname, Date of Publication: Page Number)
  - (ii) For multiple authors: (Surname et al., Date of Publication: Page Number)
- The manuscripts that comply with the publication principles of **JOEEP** are passed through plagiarism checking. The journal uses the turnitin software to detect instances of overlapping and similar text in submitted manuscripts. If the similarity level is above 20%, the manuscript is not accepted for publication.
- The articles are sent through Online Application System for the first step of the publication. An automatically-sent confirmation message is sent to your e-mail address upon the completion of the application. For further information, please contact the editor via <http://dergipark.gov.tr/JOEEP>.

JOEEP

Journal Homepage: <http://dergipark.org.tr/joeeep>

Değerlendirme Süreci

- **JOEEP'**a gönderilen yazılar, önce Yayın Kurulunca dergi ilkelerine uygunluk açısından bir ön değerlendirmeye tabi tutulur. Dergi kapsamına girmeyen veya bilimsel bir yazı formatına içerik ve şekil şartları açısından uymayan yazılar, hakemlik süreci başlatılmadan geri çevrilir ya da bazı değişiklikler istenebilir. Yayın için teslim edilen makalelerin değerlendirilmesinde akademik tarafsızlık ve bilimsel kalite en önemli ölçütlerdir.
- **JOEEP'**a yayın kurallarına uygun olarak gönderilen makaleler, daha sonraki aşamada intihal denetiminden geçirilir. Dergisi'nde intihal denetimi, turnitin paket programı aracılığıyla gerçekleştirilmekte ve intihal denetiminde, benzerlik oranının %20'nin üstüne çıkmaması gerekmektedir. İlgili çalışmada herhangi bir intihale rastlanmadığı takdirde değerlendirilmek üzere o alandaki çalışmalarıyla tanınmış iki hakeme gönderilir. **JOEEP** dergisi, sürecin her aşamasında, hakem ve yazarların isimlerinin saklı tutulduğu çift-kör hakemlik sistemini kullanmaktadır. Hakem raporları beş yıl süreyle saklanır. Makaleyi değerlendiren iki hakemden birisinin olumlu diğerinin olumsuz rapor vermesi durumunda makale üçüncü hakeme gönderilmekte veya Yayın Kurulu, hakem raporlarını inceleyerek nihai kararı vermektedir.
- **JOEEP'**a gönderilen çalışmalarda yazarlar, hakem ve Yayın Kurulunun eleştiri ve önerilerini dikkate alırlar. Katılmadıkları hususlar varsa gerekçeleriyle birlikte itiraz etme hakkına sahiptirler. Dergideki hakemlik sürecinde, akademik unvana sahip kişilerin yayınları için ancak eşit ya da üst derecede akademik unvana sahip kişiler hakem olabilir.
- **JOEEP'**un hakem değerlendirme süreci, normal koşullarda editör tarafından ön değerlendirme aşaması bir hafta; hakem değerlendirme süreci de 8 hafta olarak planlanmaktadır. Ancak hakemlerden zamanında dönüş olmaması nedeniyle yeniden hakem atama vb. nedenlerden dolayı hakem değerlendirme süreci uzayabilmektedir.
- **JOEEP'**a makale gönderen yazar/yazarlar, Derginin söz konusu hakem değerlendirme koşullarını ve sürecini kabul etmiş sayılırlar.
- **JOEEP'**da yayımlanmasına **karar** verilen (kabul edilen) çalışmaların telif hakkı, Journal of Emerging Economies and Policy'ne devredilmiş sayılır.

Peer Review Process

- The papers that are sent to *JOEEP* are subjected to preliminary assessment by the Editorial Board to see whether the work complies with the principles of the journal. The papers that are out of the scope of the journal or do not comply with the format of a scientific text either in terms of content or style are either rejected or demanded to be corrected prior to peer-review process. Academic objectivity and scientific quality are the most important criteria for the assessment of the articles that are submitted to be published.
- The articles that comply with the publication principles of *JOEEP* are passed through plagiarism checking. The journal uses the iThenticate software to detect instances of overlapping and similar text in submitted manuscripts. The journal allows an overall similarity of 20% for a manuscript to be considered for publication. After determining an acceptable similarity rate, the article is sent to two reviewers who are known for their studies in the relevant field. *JOEEP* employs double-blind review system in which the names of neither the reviewers nor the authors are disclosed in any of the phases of the process. Reviewer reports are saved for five years. If one of the reviewers gives positive feedback while the other gives negative feedback, the article is sent to a third reviewer or Editorial Board examines the reviewer reports to make the final decision.
- The authors submitting papers to *JOEEP* take into account the criticisms and suggestions of the reviewers and the Editorial Board. The authors also have the right to object to the points with which they disagree. In the reviewing process, the publications of people with academic titles are only reviewed by academics of either an equal or a higher degree.
- Assessment process of *JOEEP* may sometimes take long periods of time due to undesired reasons. Normally, preliminary assessment by the editor takes a week while reviewer's assessment period takes 8 weeks. However, reviewer assessment process may get longer when reviewers do not respond on time or in cases of appointing a new reviewer and so on.
- The author/authors submitting papers to *JOEEP* is/are considered to have accepted the aforementioned reviewing conditions and process of the journal.
- The copyrights of the works that are decided to be published (accepted) in *JOEEP* are transferred to Journal of Emerging Economics and Policy.

JOEEP

Journal Homepage: <http://dergipark.org.tr/joeeep>

Yayın İlkeleri

- **JOEEP**, ulusal ve uluslararası düzeyde yapılan, iktisadi ve idari bilimler alanında özgün ve nitelikli çalışmaları, bilimsel bir yaklaşımla ele alarak iktisadi ve idari bilimler alanlarındaki çalışmaların niteliğinin yükselmesine, yöntem ve uygulamaların gelişmesine, kuram ve uygulama alanlarındaki çalışmalar arasında iletişimin güçlenmesine ve iktisadi ve idari bilimler alanındaki literatürün zenginleşmesine katkı sağlamak amacıyla yayımlanmaktadır.
- **JOEEP**'de, dil bilimi, din bilimleri, edebiyat, eğitim bilimleri, felsefe, güzel sanatlar, iktisat, işletme, maliye, psikoloji, siyaset bilimi, sosyoloji, tarih, uluslararası ilişkiler vb. tüm iktisadi ve idari bilimlere ait özgün ve nitelikli bilimsel çalışmaları destekleyerek bilim camiasında üretilen bilgileri akademisyenlerin ve kamuoyunun istifadesine sunmak amacıyla yeni ve özgün çalışmalara yer verilmektedir.
- **JOEEP**'e gönderilecek çalışma, alanında bir boşluğu dolduracak özgün bir yazı olmalı ya da daha önce yayımlanmış çalışmaları değerlendiren, konuya dair yeni ve dikkate değer görüşler ortaya koyan bir inceleme olmalıdır.
- **JOEEP**'e gönderilecek yazılar makale, çeviri ve kitap tanıtımı türünde olmalıdır. Dergimize gönderilen çeviri yazılar için, makale sahibinin yayın izni ve orijinal metin gereklidir.
- **JOEEP**'nin yayın dili Türkçe ve İngilizce'dir; ancak her sayıda derginin sayfa sayısının en fazla üçte biri kadar olmak üzere diğer dillerdeki yazılara da yer verilebilir.
- **JOEEP**'e gönderilmeden önce akademik çalışmalar, söz konusu dili iyi düzeyde konuşan editörler tarafından düzenlenmeli ve kontrol edilmelidir. Ayrıca bu durum belgelendirilmelidir (Türkçe hazırlanan çalışmalar hariç).
- **JOEEP**'e gönderilen çalışmalar daha önce hiçbir yerde yayımlanmamış ve halihazırda yayımlanmak üzere sunulmamış olmalıdır. Bilimsel bir toplantıda sunulmuş bildiriler, durum açıkça belirtilmek şartıyla dergiye gönderilebilir.
- **JOEEP**, Haziran ve Aralık sayısı olmak üzere yılda iki defa düzenli olarak yayımlanmaktadır.
- **JOEEP**'e gönderilen yazılara telif hakkı ödenmez. Yayımlanan makalelerin telif hakkı Journal of Emerging Economics and Policy'ne aittir.
- **JOEEP**'de yayımlanan yazıların bilimsel ve hukuki sorumluluğu yazarlarına aittir.
- **JOEEP**'de yer alan yazılardaki görüş ve düşünceler yazarlarının kişisel görüşleri olup derginin ve bağlı olduğu kurumların görüşlerini yansıtmaz.
- **JOEEP**'e gönderilen çalışmalar, TÜBİTAK ULAKBİM'in DergiPark Sistemi (UDS) üzerinden elektronik ortamda gönderilmektedir. Bu sisteme <http://dergipark.org.tr/joeeep> de yer alan "Kullanıcı Sayfası/Yeni Gönderi" linkinden ulaşılabilir. Söz konusu sisteme kayıt yapıp makale gönderildikten sonra hakem süreciyle ilgili gelişmeler ve hakem değerlendirme raporları yazarlar tarafından kolaylıkla takip edilebilir.

Editorial Principles

- **JOEEP** is an international peer-reviewed journal that publishes authentic and qualified works with a scientific approach in the fields of economic and administrative sciences. It is published to contribute to raising the quality of the economic and administrative sciences studies, development of methods and practices, to strengthen the communication between theoretical and practical studies, and to enrich the literature.
- **JOEEP** supports all the authentic and qualified scientific studies in the economic and administrative sciences field including business, economics, educational sciences, finance, fine arts, history, international relations, linguistics, literature, philosophy, political science, psychology, sociology and theology etc. It publishes new and authentic works to offer the knowledge produced by scientific circles for the benefit of academics and public.
- The works that are sent to **JOEEP** must be either an authentic work to eliminate a lack in the literature or a review assessing the previously-published works and suggesting relevant, new, and noteworthy opinions.
- The texts that are sent to **JOEEP** include articles, translations, and book promotions. For the translated texts, publication permission of the owner of the article and the source text are required.
- Publication languages of **JOEEP** are Turkish and English. However, each issue may include articles written in other languages unless they exceed one third of the journal.
- Before academic studies submitted to **JOEEP**, they should be proofread and edited by native the language-speaking editors related to language used in the paper. This should also be documented (excluding study prepared in Turkish language).
- The works that are sent to **JOEEP** must not be published previously anywhere. They have to be ready for publication. The papers that have previously been presented in a scientific meeting can be sent to the journal if it is clearly indicated.
- **JOEEP** is regularly published biannually in June and December.
- No copyright payment is made for the papers that are sent to **JOEEP**. The copyrights of the works that are published in the Journal are transferred to JOEEP (Journal of Emerging Economics and Policy).
- Scientific and legal liabilities of the articles published in **JOEEP** belong to the authors.
- All the opinions and ideas indicated in the articles that are published in **JOEEP** are authors' personal opinions and do not reflect the opinions of the Journal or the affiliated institutions by any means.
- The works that are sent to **JOEEP** are sent to TUBITAK ULAKBIM's DergiPark System (UDS) in electronical environment. This system can be accessed via <http://dergipark.org.tr/joeep> under the link "User Page/New Submission". After registering in the system and submitting the paper, the developments regarding the reviewing process and reviewer reports can be followed by the authors.